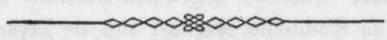

567

Indische legerbelangen.

(Vervolg van N°. 3, bladz. 150.)

360

Oprichting eener Militaire Academie in Indië.

Dit denkbeeld is zeker niet nieuw. Reeds van de 2de helft der vorige eeuw dateert het bestaan eener Marine- later Militaire school te Semarang, die tijdens de O.-I. compagnie en onder DAENDELS zeer goede uitkomsten opleverde (1).

Met den ondergang van ons gezag in het Oosten opgeheven, werd zij na het herstel van Neerlandsch onafhankelijkheid en de teruggave der Koloniën in 1817 wederom in het leven geroepen, eerst te Batavia, vervolgens (1818) te Semarang. Een uitgestrekte werkkring scheen voor die school weggelegd.

(1) Zie het werk van DE JONGE en VAN DEVENTER: »Opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost Indië, 12de Deel, Bijlage 13:

»Bij Resolutie van Gouverneur Generaal en Rade van 26 Juli 1785 werd bepaald het gebouw van het Hospitaal te Samarang af te staan voor de Marine school; voorts het aantal leerlingen uit te breiden tot 100, de jongelieden die na voldoende examen de school zouden verlaten te plaatsen als kadets bij de Marine, Genie en Artillerie in 's Compagnies dienst».

Herhaaldelijk vindt men in bovengenoemd werk de bewijzen van ingenomenheid van de Gouverneur-Generaals met deze instelling. Zie o. a. in bovenvermelde bijlage 13 bevattende een brief van den Gouv.-Gen. W. A. ALTING en Rade van Indië aan HH. Bewindhebbers der Gen. O. I. Compagnie, dd. 15 Nov. 1785:

»Niet minder dan UEd. H. A. zijn wij voldaan over de ijverige pogingen, welke door de ministers worden aangewend om de jeugd tot de artillerydienst opteleiden».

En in een anderen brief van denzelfden Gouverneur aan den Bewindhebber der Gen. O. I. Comp. dd. 29 December 1787 (Bijlage 18):

»De in 't Marineschool te Semarang onderwesen wordende jongelingen hebben, ten bijwesen der Ministers, en voor het oog der vergaderde gemeente, zoodanige preuves van hunne vordering in verscheidene takken der wetenschap gegeven, dat een iegelijk daarover verrukt was en de wenschelijkste gevolgen tot nut en voordeel van de Maatschappij bleef te gemoet zien. Vermits het getal jongelieden dagelijks begint te vermeerderen» enz.

»Het nut dat de Comp. van deze heilzame stigtig in der tijd hebben zal, zal groot zijn, en wij kunnen te dien opsigte met genoegen melden», enz.

Zie verder ook de Bijlagen 44, 56, 60 en 63.

Niet alleen toch was zij bestemd voor opleiding van jonge lieden tot officier bij het Indische leger, maar ook voor de zee-officiëren der Koloniale Marine en voor de Ingenieurs van den Waterstaat zou zij de kweekschool worden. De bekrompen denkbeelden, die later Indië zoolang in onmondigheid trachtten te kluisteren, waren dus geheel vreemd aan de wederoprichters dier school.

Het is hier de plaats niet om verder een volledig overzicht van de inrichting en werking dier school te geven. Voldoende is 't op te merken, dat zonder eenigen zweem naar weelde, de inrichting toch lang zoo bekrompen niet was als die der tegenwoordige Militaire School te Meester Cornelis (1), en dat die school onder de hooge belangstelling van den Gouverneur-Generaal VAN DER CAPELLEN gedurende haar kort bestaan vele goede vruchten heeft opgeleverd. Haar kort bestaan.... want weldra begon de wind uit een anderen hoek te waaien. Dezelfde begrippen omtrent Indië, die de opheffing hebben geëischt van de Koloniale Marine, van de Javaansche School te Soerakarta tot opleiding van ambtenaren bij het Binnenlandsch bestuur enz., diezelfde denkbeelden konden natuurlijk ook met een afzonderlijke militaire school tot opleiding voor officier in Indië geen vrede hebben. Bij een bezuinigingsorkaan, die ook toen tijdens een grooten oorlog — den Java-krijg — over Indië woedde, werd door den alles besnoeienden, daartoe opzettelijk uit Nederland gezonden, Commissaris-Generaal DU BUS DE GHISIGNIES, ook de hand aan dezen jeugdigen boom geslagen.... men ziet 't, met een kleine variatie van het bekende: »les hommes passent, les idées restent.»

Den 1sten September 1826 verdween de Indische kadettenschool »als maatregel van bezuiniging» van het tooneel. De opleiding tot officier in Indië geschiedde verder uitsluitend bij de korpsen. Hoe het echter sedert dat tijdstip tot de oprichting der Militaire School te Meester Cornelis (1852) met die opleiding gesteld was, daarover is het 't best maar den sluier te werpen.

De Militaire School — aanvankelijk onderofficiërschool — te Meester Cornelis met zeer gebrekkige middelen tot stand gebracht en waarvan de meerderheid van het Indisch officierskorps thans afkomstig is, heeft zeker zeer

(1) Terwijl, gelijk we vroeger zagen (*Milit. Spect.* 1884, bladz. 882), het onderwijzend en dirigeerend personeel aan de Milit. School te Meester Cornelis — voor 50 leerlingen — slechts bestond uit: 1 Kapitein Directeur, 4 Luitenants der Infanterie en 1 Luitenant der Administratie, was dat aan de Semarangse School — bestemd voor 70 jongelieden — samengesteld uit: (zie *Monitor, Indische Militaire Belangen*, bladz. 232):

- 1 directeur met den rang van Lt. Kolonel;
- 2 leeraren in de Wis- en Natuurkunde;
- 1 leeraar in de Aardrijks- Sterre- en Zeevaartkunde;
- 1 leeraar in de Bouwkunde, met den rang van kapitein;
- 2 leeraren in de Nederlandsche, Fransche, en Engelsche talen en de Geschiedenis;
- 2 leeraren in de Maleische en Javaansche talen;
- 1 officier der Infanterie en
- 1 officier der Artillerie voor de exercitiën en practische oefeningen.

Het verschil is zeker sprekend genoeg, en dat voor een tijd, waarin men zeker op het gebied van onderwijs geen overdreven eischen stelde!

grooten diensten aan het leger bewezen, en verre zij 't van ons die gering te schatten of de reductie te billijken, zooals die bij de nieuwe regeling van het Militair onderwijs in 1883 heeft plaats gehad. Wij spraken hierover reeds vroeger voldoende onze meening uit. Intusschen waar een eenvoudige reductie zonder behoorlijk equivalent o. i. viel af te keuren, zou daarom bij veranderde toestanden en hogere eischen aan het officierskorps te stellen, een wijziging, een aanvulling der Militaire School zeker alleszins aanbeveling verdiend hebben; — na al hetgeen wij vroeger omtrent het wenschelijke eener algemeene eenvormige academische opleiding voor het geheele officierskorps opmerkten, behoeft dit zeker geen verder betoog.

Wijziging dus der Militaire School in een Indische Militaire Academie tot opleiding van officieren voor de infanterie, cavalerie, artillerie, genie en administratie.

Het ligt niet op onzen weg, hier lang bij de inrichting van deze door ons gewenschte school stil te staan. In hoofdzaak zou zij kunnen overeenstemmen met de door ons voorgestelde inrichting in Nederland, natuurlijk op meer bescheiden voet dan in het Moederland (1), waarbij echter natuurlijk de mogelijkheid tot uitbreiding niet zou zijn uitgesloten, wanneer de omstandigheden dit vereischten.

Door het in elk geval veel beperkter getal leerlingen zou de uit het oogpunt van opvoeding en tucht door ons voorgestelde splitsing bij de Nederlandsche instelling tot opleiding tot officier, hier onnoodig zijn. Een school dus in een koel, gezond klimaat, waarvoor wij, als centrum van ons gezag en aanstaande belangrijke garnizoensplaats, — waarbij dus aan practische oefeningen insgelijks een ruime plaats kan worden ingeruimd, — Magelang zouden verkiezen.

Evenals bij de voorgestelde inrichting in Nederland zou verder ook bij deze Academie aansluiting aan het middelbaar onderwijs in Indië op den voorgrond moeten staan, en zou dus de toelating kunnen geschieden zoowel voor de jonge lieden, die het eindexamen der Hoogere Burgerscholen met vrucht volbrachten, als voor hen — natuurlijk het groote meerendeel — die slechts den 3-jarigen cursus doorliepen, daar ook wederom in de eerste twee jaren aan deze Academie geen vakonderwijs zou worden gegeven. De keuze van het wapen zou dan ook wederom eerst bij den aanvang van het 3de jaar plaats hebben. Zoodoende zou dus ook hierbij rekening worden gehouden met den vooruitgang van het onderwijs in Nederlandsch-Indië en voor dit een veld te meer worden geopend tot dubbel voordeel voor den Staat.

Wat de tijdduur betreft, o. i. zou men hier — behalve voor de cadetten

(1) Uit het vroeger behandelde omtrent het voor geregelde aanvulling jaarlijks benodigd aantal officieren en de daarbij vermelde gemiddelde productie der overige militaire instellingen tot opleiding tot officier is dus nu de vereischte capaciteit voor deze school gemakkelijk afte leiden, die echter met het oog op het bestaand aanzienlijk incompleet en de grootere eischen bij noodzakelijke legeruitbreiding in de toekomst, vooral niet te nauw zal mogen worden gesteld.

der genie (1) — met een 4-jarigen cursus kunnen volstaan. Het onderwijs toch in de zg. algemeen ontwikkelende vakken is hetzelfde als bij de opleiding in Nederland, terwijl doordien aan de Indische Academie de vakstudie natuurlijk meer uitsluitend dan zulks te Breda het geval is en kan zijn, op Indische toestanden gegrond zal wezen, 2 jaren hiervoor — met uitzondering als bovenvermeld voor de genie — ons voldoende voorkomen.

Noodzakelijk komt 't ons echter voor om, behalve uit bovenvermelde bron, ook nog uit een andere meer onder algemeen bereik vallende — zie beneden — te putten.

Door de oprichting eener voorbereidende militaire school (cadettenschool), overeenkomende met de eerste 3 klassen der H. Burgerscholen, waartoe een examen gelijkstaande met dat voor de laagste klasse aan jonge lieden van 12 tot en met 14 jarigen leeftijd zou toegang geven, zou een nieuwe weg voor een zeker talrijke categorie worden geopend, die aan lager toelatings-eischen en spoediger kostlooze opvoeding de voorkeur gaven. Zoowel op deze cadettenschool als op de Militaire Academie zou toch de opleiding op kosten van het Gouvernement moeten geschieden. Het spreekt daarbij vanzelf, dat aan den anderen kant het Gouvernement de noodige waarborgen moet verkrijgen: verbintenis den Staat als officier voor zeker getal jaren te dienen, teruggave der gemaakte kosten bij verwijdering, indien deze het gevolg was van wangedrag of het door eigen schuld tweemaal blijven zitten in éénzelfde jaar, enz.

Een militaire academie in Indië zou aldus — wij merkten 't reeds vroeger op — een weldaad kunnen worden, een weldaad voor die ouders, wier inzichten of financieele omstandigheden een zending hunner zonen naar Nederland tot het dingen naar vacatures aan de K. M. Academie niet gedoogen, en voor wie thans, buiten de beperkte keuze van opleiding tot aspirant-officier bij den niet ongegronden afkeer van de opvoeding in de kazerne, slechts een civiele betrekking openstaat, waarbij de vooruitzichten intusschen zonder kostbare opleiding ook meestal niet schitterend zijn, en in elk geval velen aldus voor het leger verloren gaan.

Een weldaad..... zeker, maar is 't tevens geen plicht? Geen plicht — waar de Staat, uit een moreel oogpunt, de banden, die vroeger de huwelijken der officieren belemmerden ophief, maar tegelijkertijd uit een militair oogpunt natuurlijk volkomen vrijheid van handelen moet behouden, dat de Staat de kinderen van die op expeditie of wel overal op buitenposten verspreid zijnde, voordurend rondtrekkende, meestal onbemiddelde landsdienaren, of wel de zonen dier in Indië achtergebleven weduwen, wier echtgenooten bezweken in den strijd hetzij tegen den vijand, hetzij aan de gevolgen van vermoënis en ontbering, dat de Staat die kinderen, wier opvoeding

(1) Bestonden er — hoe onwaarschijnlijk ook — overwegende bezwaren tegen het verlengen van den 4-jarigen cursus met één jaar voor de Genie, dan zouden de aanstaande officieren van dit wapen, uitsluitend in Nederland gevormd moeten worden.

anders allicht verwaarloosd zou kunnen worden, in de gelegenheid stelt reeds vroegtijdig hun opvoeding aan een vaste, degelijke militaire school te verkrijgen, en zoodoende in Indië zelf een verzekerde eervolle loopbaan te behalen?

Zou het ook geen Staatsbelang wezen, dààr waar door gemakkelijker verkeerwegen als anderszins, het aantal Europeanen in Indië is toegenomen, maar de welvaart daarmee geen gelijken tred heeft gehouden, integendeel schier op elk gebied malaise, stilstand, achteruitgang heerscht, en het vroeger in Nederlandsch-Indië onbekende spook der armoede dreigend voor de deur staat, zou het daar geen welbegrepen Staatsbelang zijn, tijdig dien stroom te leiden, tijdig wegen te openen, en de kinderen dier ouders, die anders allicht een gevaarlijke klasse van ontevreden en zouden gaan uitmaken, op te nemen, aan orde en tucht te gewennen, en tot steunpilaren te vormen van het gezag?

Is het eindelijk geen Staatsbelang — maar van een andere, hoogere orde, dan hetgeen hiervoor gewoonlijk geldt — in Indië zelf de grondslagen te leggen van die inrichtingen, welke men niet in tijd van nood in een oogwenk schept, maar noodzakelijk zijn als in de tijden van DAENDELS, wanneer de gemeenschap met het Moederland is gestremd, en de Kolonie zich zelf zal moeten redden?

Nog één vraag doet zich ten slotte bij de quaestie van de opleiding tot officier in Indië voor. Moet nl. de academische weg — als boven beschreven — evenals in Nederland de eenige worden, die tot den officiersrang voert? Hoe groot onze voorkeur ook voor een dergelijke opleiding zij, toch zouden wij dit in den bijzonderen toestand waarin Indië verkeert, met zijn geheel op werving berustend leger, niet durven aanbevelen. Wij merkten 't reeds vroeger op, al wat storend zou kunnen werken op de bronnen der werving, deze zouden kunnen doen opdroogen, moet worden vermeden, het stroomgebied daarentegen zooveel mogelijk worden uitgebreid; het vooruitzicht dus, uit het leger den officiersrang te kunnen behalen, blijven bestaan. Ook een groot gedeelte der jonge lieden, die thans dezen weg in Nederland verkiezen, zouden, wanneer de mogelijkheid buiten de Academie om den officiersrang te behalen hun aldaar volgens onze voorstellen wordt afgesneden, zulks zeker in Indië trachten te bereiken, en aldus reeds dadelijk het Indisch leger, ook door tegemoetkoming in den kadernood, ten goede komen. Een afzonderlijke hoofdcursus voor het Hoofdwapen, afgescheiden natuurlijk van kaderscholen en depots, — waarvoor men dan wellicht de gebouwen van Meester Cornelis zou kunnen bestemmen —, zal daarom o. i. noodig blijven om jaarlijks, zij 't dan ook een beperkt aantal officieren, uitmuntende natuurlijk door gehalte en gedrag, afkomstig van het leger zelf te leveren.

Waar op deze wijze zoovele wegen tot één doel leiden, twijfelen wij niet of dit zal op voorgestelde wijze volkomen worden bereikt, en beter dan

thans — steeds in de geregelde aanvulling van het Indisch officierskorps worden voorzien, waarbij tevens het oog niet is gesloten voor verschillende mogelijke gebeurtenissen, en hoogere eischen in de toekomst.

Waar wij aldus zoo uitvoerig stilstonden bij de voor een leger meest gewichtige quaestie: de *vorming* van het officierskorps, zouden wij meenen in onze taak te kort te schieten, wanneer wij hiermede van dit onderwerp in eens zonder verdere toelichting afstapten. Evenals ieder met bijzondere voorliefde het kind zijner schepping volgt en nog verder tracht te leiden, ook al is het ouderlijk opvoedingstijdperk gesloten, of — op geestelijk terrein — de tot woord of schrift ontwikkelde gedachte de wijde wereld in, zoo ook kunnen wij van onze jeugdige officieren nog niet onmiddellijk scheiden.

Wij hebben hen de wereld zien intreden, zeker niet onvoorbereid, zeker niet ten halve toegerust, we vreezen ook geenszins oneer met hen in te oogsten, maar toch »the struggle for life” is heden ten dage groot, en het »wee hen, die rusten” geldt ook voor hen, die aanvankelijk vóór waren, in den wedren des levens.

Opent zich bij het verkrijgen van den officiersrang een nieuwe, ruime loopbaan, waarin juist de eigen, vrije studie zou moeten aanvangen, zoo sluit zich inderdaad bij het thans gevolgde stelsel van bevordering, uitsluitend of nagenoeg uitsluitend volgens ancienneteit, voor velen maar al te vaak het eigenlijk studietijdperk geheel.

In het belang van het leger en het individu moet dus al het mogelijke geschieden om studielust en studiezin te kweeken, en het begrip — gegrond natuurlijk op het beeld der werkelijkheid — reeds vroegtijdig wortel te doen schieten, dat men nog slechts aan den aanvang staat van een loopbaan, waarin gewerkt moet worden om vooruit te komen, waarin alleen de meest verdienstelijken de hoogere rangen bereiken.

Er moet dus gestudeerd worden als officier — en dit kan ook, zelfs in het warme Indië. Intusschen — het moet erkend worden — de omstandigheden kunnen daartoe soms ongunstig zijn. De dagelijksche taak, om van den dienst te velde nog niet te spreken, kan soms in Indië te vermoeiend, te afmattend zijn om nog de noodige kracht voor inspannenden geestesarbeid te laten. In het binnenland op een kleinen post gezeten, — en zelfs op grootere waar zg. bibliotheken zijn — zijn de bronnen schaarsch en de middelen tot studie gebrekkig, dat maakt, meer dan het klimaat, eigen studie in Indië zooveel moeilijker dan in het Moederland. Juist omdat wij in Indië, waar voordurend de oorlogstheorie aan de practijk wordt getoetst, en elke tekortkoming zich zelve onmiddellijk straft, zeker niet minder dan in Nederland, bekwame voor hun veel omvattende taak volkomen berekende aanvoerders moeten bezitten, achten wij voor het Indisch officierskorps een *Krijgsschool in Indië* een eerste en dringende behoefte, een op-

leidingschool voor de troepenaanvoerders in 't algemeen, voor den Generalen Staf in 't bijzonder.

Maar Indië heeft immers een Stafschool bezeten, die echter — en dat nog wel op advies der Indische legerautoriteiten — wegens gebrek aan onderwyzend personeel en te groote warmte na een kortstondig 2-jarig bestaan — op papier — is opgeheven! En is niet juist daarvoor in de plaats getreden de Nederlandsche Krijgsschool te 's Hage (1), waaraan jaarlijks nu gemiddeld een 6-tal Indische officieren hun hoogere opleiding genieten, en die — volgens Z. E. den Minister van Koloniën — geheel aan de verwachting voldoet, en de voorkeur verdient boven de oprichting van een speciale Stafschool in Indië (2)?

Ernst of kortswijl zou men geneigd zijn te vragen..... et, brisons-là dessus.

Het belang der zaak eischt echter voor met den toestand onbekenden, — onpartijdigen —, nadere uiteenzetting:

De *geschiedenis* — het drama — van die Indische Stafschool en van de Nederlandsche hoogere militaire scholen, Staf- later Krijgsschool, zullen wij hier thans niet weergeven.

Reeds eenmaal deden wij dit in het *Indisch Militair Tijdschrift* 1880 (3), waarheen wij korthedshalve den belangstellenden lezer verwijzen.

De toestand is sedert nagenoeg dezelfde gebleven.

Thans willen wij dus uitsluitend bij de *inrichting* stilstaan, en nagaan of die Nederlandsche Krijgsschool aan de eischen voldoet, die wij voor Indië stelden.

Wij moeten daartoe in de eerste plaats het *Programma van Studiën* van dezen 2-jarigen cursus vermelden, welke, zooals bekend, in twee deelen gesplitst is, een cursus voor algemeen krijgskundige studiën, en een voor de Intendance. Volledigheidshalve, alsmede ter betere vergelijking, geven wij hier het geheele programma, dus ook voor de Nederlandsche officieren.

(1) Deze 2de Afdeling Krijgsschool te 's Hage, niet te verwarren met de vroeger beschouwde 1ste Afdeling te Breda. Waar voortaan zonder nadere bepaling van Krijgsschool sprake is, wordt steeds deze 2de Afdeling bedoeld.

(2) Memorie van Antwoord op de Begrooting van Nederlandsch-Indië dienstjaar 1885. Uitgaven in Nederland. Afd. VII. Onderafdeeling 43.

(3) »Overzicht van de Geschiedenis der opleiding van officieren voor den Generalen Staf in Nederland en Nederlandsch-Indië». Al onderschreven wij thans *elk* daarin uitgebracht oordeel niet meer, zoo doet dit tot de hoofdzak niet.

Vakken.	Cursus voor algemeen krijgskundige vakken.				Intendance cursus.			
	Aantal lesuren per week.							
	1ste studiejaar.		2de studiejaar.		1ste studiejaar.		2de studiejaar.	
	h. t. l.	Indië.	h. t. l.	Indië.	h. t. l.	Indië.	h. t. l.	Indië.
1 Strategie en Krijgsgeschiedenis.....	4	4	4	2	—	—	—	—
2 Strategie toegepast op Nederland...	—	—	2	—	—	—	—	—
3 Tactiek.....	2	2	2	2	—	—	—	—
4 Tactische oefeningen op de kaart...	2	2	2	2	—	—	—	—
5 Troepenaanvoering en Legerverpleging	2	2	2	2	2	2	—	—
6 Legerbeheer.....	—	—	—	—	2	2	2	2
7 Intendance-dienst.....	—	—	—	—	2	2	2	2
8 Militaire Aardrijkskunde en Statistiek	2	2	1	—	2	2	—	—
9 Artillerie.....	2	2	2	2	—	—	—	—
10 Versterkingskunst.....	1	1	1	1	—	—	—	—
11 Belegeringsoefeningen op de kaart..	2	2	2	2	—	—	—	—
12 Oorlogsgebruiken.....	—	—	2	2	—	—	2	2
13 Geodesie.....	1	1	—	—	—	—	—	—
14 Scheikunde.....	—	—	—	—	4	4	8	8
15 Natuurkunde.....	—	—	—	—	2	2	1	1
16 Voedingsleer.....	—	—	—	—	—	—	1	1
17 Technologie.....	—	—	—	—	—	—	2	2
18 Staats- en Administratief recht....	—	1	—	1	—	1	—	1
19 Fransche taal.....	2	2	2	2	2	2	2	2
20 Duitse „.....	2	2	2	2	2	2	2	2
21 Engelsche „.....	2	2	2	2	2	2	2	2
22 Maleische „.....	—	1	—	1	—	1	—	1
23 Javaansche „.....	—	1	—	1	—	1	—	1
24 Boegineesche „.....	—	1	—	1	—	1	—	1
25 Staathuishoudkunde.....	2	2	—	—	2	2	—	—
26 Mahomedaansch recht.....	—	—	—	1 ¹ / ₂	—	—	—	1 ¹ / ₂
27 Paardrijden.....	3	3	3	3	3	3	2	2
Totaal aantal uren per week..	29	33	29	29 ¹ / ₂	25	29	26	31 ¹ / ₂

De vet gedrukte cijfers duiden de lessen aan door den — eenigen — aan de Krijgsschool aanwezigen Indischen officier-instructeur aan de Indische officieren *afzonderlijk* te geven.

Uit dezen staat volgt dus:

Ad 1. Het onderwijs in de *Strategie en Krijgsgeschiedenis* wordt in het 1ste jaar gezamenlijk gegeven aan de Nederlandsche en Indische officieren (1) door een Nederlandschen instructeur gedurende 4 uur per week.

Eerst in het 2de jaar heeft splitsing plaats, maar terwijl de officieren h. t. l. dat jaar wederom 4 uur 's weeks aan dit vak besteden, is voor Indië hiertoe slechts de helft van dien tijd uitgetrokken.

(1) Waar dit niet in 't bijzonder wordt aangegeven, zijn de officieren van den Intendance-cursus hieronder *niet* begrepen.

Ad. 2. Terwijl de Nederlandsche officieren in het 2de jaar onderwijs genieten in de *Toegepaste Strategie* m. a. w. de *Landsverdediging*, wordt dit met de Indische officieren in 't geheel niet behandeld, — ten minste volgens het programma.

Ad 3 en 4. *Tactiek en Tactische oefeningen op de kaart.*

In het 1ste jaar de Nederlandsche en Indische officieren gezamenlijk bij de Nederlandsche instructeurs gedurende 2 uur per week in elk dezer vakken.

Eerst in het 2de jaar gedeeltelijke splitsing. De Indische officieren hebben dan gedurende 2 uren per week *Tactiek* afzonderlijk bij den Indischen leeraar, terwijl de *Oefeningen op de kaart* gezamenlijk blijven, maar om beurt de onderstelling op een Nederlandsch en Indisch terrein plaats heeft.

Ad 5. *Troepenaanvoering en Legerverpleging.*

Wederom in het 1ste jaar gezamenlijk, waarbij ook de officieren van den Intendance-cursus; in het 2de jaar splitsing, de Indische officieren bij den Indischen leeraar, echter zonder de Intendance-officiëren, voor wie de cursus in dit vak met het 1ste jaar eindigt.

Ad 6 en 7. *Legerbeheer en Intendance-dienst.*

Alléén voor de Intendance-officiëren, en wel voor deze gezamenlijk onder een Nederlandschen instructeur.

Ad 8. *Militaire Aardrijkskunde en Statistiek.*

In het 1ste jaar gezamenlijk voor de Nederlandsche en Indische officieren, alsmede die der Intendance gedurende 2 uur per week onder een Nederlandschen instructeur, in het 2de jaar alléén behandeling van dit vak voor de Nederlandsche officieren.

Ad 9 en 10. *Artillerie en Versterkingskunst.*

De Nederlandsche en Indische officieren gezamenlijk bij Nederlandsche instructeurs in het 1ste vak gedurende 2 uur, in het laatste slechts 1 uur per week gedurende beide jaren.

Ad 11 en 12. *Belegingsoefeningen op de kaart en Oorlogsgebruiken.*

Ook hierbij beide categoriën van officieren gezamenlijk les onder Nederlandsche instructeurs.

Wat de overige niet-militaire vakken betreft, zullen wij die, om niet te uitvoerig te worden buiten beschouwing laten.

Uit deze regeling blijkt dus ten duidelijkste:

Ad 1, dat men het onderwijs in de *Strategie* en *Krijgsgeschiedenis*, in het 1ste jaar aan alle officieren gezamenlijk door een Nederlandschen instructeur gegeven en dus natuurlijk op Nederlandsche of in 't algemeen Europeesche toestanden gegrond, voor Indië al zóó bijzonder vruchtbaar schijnt te houden, dat men in het 2de jaar hieraan voor de Indische officieren slechts de helft van den tijd verder behoeft te besteden, die de Nederlandsche daarvoor noodig hebben. of wel men meent voor Indië met wel wat minder te kunnen volstaan. Voor deze laatste opvatting zou wellicht ook de omstan-

digheid pleiten, dat de Strategie niet, zooals wij reeds vroeger vermeldden, voorkomt op het leerprogramma voor de Indische cadetten der Koninklijke Militaire Academie.

Neemt men nu verder in aanmerking, dat de Strategie ook niet opgenomen is in het toelatingsprogramma der Krijgsschool, dan is 't licht te begrijpen, dat — hoe goed het onderwijs ook overigens moge gegeven worden (1) — de Indische officieren weinig — veel te weinig — van dit vak leeren, zooals dit voor Indië benodigd is.

Behoeft dit nog nader betoog? Behoeft het groote belang van de studie van dit vak voor onze aanstaande Indische troepenaanvoerders nog nader te worden uiteengezet? Wij kunnen niet gelooven, dat dit THANS nog noodig zou zijn. De geschiedrollen van de vestiging van ons gezag in den Indischen Archipel wijzen trouwens helaas te menige treurige bladzijde aan, waar het verwaarloozen der eenvoudigste regels der Strategie streng is gestraft geworden.... 't is zelfs niet ver, dat men behoeft terug te bladeren.

Maar de grondregels der Strategie zijn toch overal dezelfde..... De grondregels, ja, maar de omstandigheden, de toestanden waaronder die moeten worden toegepast, verschillen in beide landen zóózeer, dat een *afzonderlijke* behandeling noodzakelijk is. Waar toch bij oorlogen als h. t. l., of in 't algemeen in Europa, de strijdkrachten meestal aan weerszijden vrij talrijk zullen zijn, en organisatie, oefening en uitrusting in den regel weinig van elkaar verschillen, de terreinen, door goede wegen doorsneden, beweging in elke richting toelaten, en de verpleging gemakkelijk maken, terwijl de oorlog bovendien meestal in goed bevolkte, vruchtbare streken wordt gevoerd, en de bevolking zelve weinig of geen deel aan den strijd neemt, hebben wij in Indië bijna altijd te kampen met een groote overmacht, waarop wij wel in den regel het voordeel bezitten van betere organisatie, bewapening en oefening, maar daarentegen het vaak onbegaanbaar, geheel onbekend terrein, het moordend klimaat de grootste moeilijkheden aan den voortgang en de verpleging der troepen in den weg leggen, terwijl de bevolking meestal door priesters opgezweept, fanatiek tegenover ons staat.

Nu moge dan de studie der Strategie en Krijgsgeschiedenis op Nederlandsche toestanden gegrond, niet geheel zonder vrucht zijn voor den Indischen officier.... als elke goed geleide studie zal die toch bijdragen tot algemeene ontwikkeling en de methode van studeeren vermeerderen, maar niet dat is het hoofddoel der Krijgsschool. Dat ware evengoed op elke Universiteit te bereiken. Wel zegt de Minister zeer handig in bovenvermelde Memorie van Beantwoording »het leerplan der Krijgsschool beoogt geen practische oefening, maar theoretische vorming», en zeker zal niemand wat het eerste betreft, hierin Z. E. ongelijk geven; maar, wordt dit ook door

(1) Eens voor altijd zij nog opgemerkt, dat wij bij deze en verdere beschouwingen alleen 't belang van de zaak op het oog hebben en dus alle personenquaesties ons vreemd blijven.

niemand verlangd, wel degelijk wordt van de Krijgsschool *practische vorming* geëischt, evenals van elk universitair onderwijs, dat volgens de Wet op het Hooger onderwijs wel degelijk ook vorming tot het bekleeden der maatschappelijke betrekking beoogt. Bij den zoo beperkten tijd aan de Krijgsschool moet daarom al het mogelijke geschieden om het onderwijs zoo praktisch mogelijk te doen zijn, en moet de praktische vorming van den aanstaanden Indischen troepenaanvoerder — resp. stafofficier — wel degelijk op den voorgrond staan.

De Indische officieren moeten daarom — om op punt 1 onzer beschouwingen terug te komen — in de eerste plaats behandelen: den bergoorlog, zooals deze op Sumatra's Westkust gedurende meer dan 20 jaren is gevoerd, en een schat bevat van lessen voor de toekomst (1), den volksoorlog, waarvan de Atjeh-krijg ons de geduchte kracht heeft leeren kennen.

Een studie moet gemaakt worden van de middelen ter bestrijding, tot demping van uitgebreide opstanden als de Java-oorlog, van den invloed door de politiek hierop uit te oefenen, een invloed, die wellicht nergens sterker dan in het Oosten zich zal kunnen doen gelden, en dus te gelijk op de noodzakelijkheid wijst, de aanstaande Indische bevelhebbers ook op dit gebied geen vreemdeling te laten (2).

Een studie moet verder gemaakt worden van de voorbereiding en uitvoering van overzeesche expeditiën en landingen, voor de Indische officieren natuurlijk van het hoogste gewicht.

Een grondige studie eindelijk van onze verdedigingsmiddelen, wanneer wij, in plaats van tegenover een Inlandschen vijand, tegenover een Buitenlandschen zullen staan. De geheele theorie der *Landsverdediging*, — en hiermede komen we vanzelf op punt 2 — die thans alléén op het programma der Nederlandsche officieren voorkomt, is daarom niet minder voor de Indische van belang. Of is de strategische kennis voor die verdediging vereischt, de kennis dus der middelen van den aanvaller, — hier ook de koloniale en maritieme, — de kennis van het eigen land, positiën, communicatiën, hulpbronnen enz.... niet voor de Indische officieren even noodzakelijk als voor die van elk ander rijk, dat prijs stelt *op*, dat gelooft *in* zijn verdedigingsvermogen? Men zou bijna geneigd zijn te vragen »zit ook hier de knoop», dan verklaart dit het anders zeker zeer vreemde verschijnsel, van het weglaten der *Landsverdediging* van het Indisch programma!

Is aldus de studie van onze oorlogen tegen een Inlandschen, van de landsverdediging tegen een Buitenlandschen vijand, — wanneer men die ten minste niet wegredeeneert — van het hoogste belang, zoo moet in tegenstelling met de meening van Z. E. den Minister van Koloniën — zie boven-

(1) Ware van de ondervinding in dien oorlog opgedaan, wat meer partij getrokken, men zou dan o. a. op Atjeh het eenhoofdig militair gezag zeker niet zoo spoedig door een civiel bestuur hebben vervangen.

(2) Geheel overeenkomstig onze vroegere beschouwingen om aan het hoofd der meeste Buitenbezittingen militaire gouverneurs te plaatsen.

vermelde Nota van Beantwoording — worden opgemerkt, dat het geen twijfel lijdt, dat de hulpbronnen voor die vorming beter en overvloediger in Indië dan in het Moederland aanwezig zijn. Die hulpbronnen toch zijn in de eerste plaats de details der Indische krijgsgeschiedenis, die men alleen in de Archieven te Batavia vindt, en in de tweede plaats de terreinen zelf, waarop de lessen, die het verleden ons gaf, moeten worden bestudeerd, en de toepassingen gemaakt dàar, waar in de toekomst de oorlogsfakkel vermoedelijk zal worden gezwaaid. 't Is daarom dat zij, die bestemd zijn daarbij een hoofdrol te vervullen, zoo spoedig, zoo goed, zoo volledig mogelijk bekend moeten worden met de terreinen, waarop en de troepen waarmee zij zullen hebben te ageeren, met de middelen waarover zij zullen kunnen beschikken, met de hulpbronnen vooral, die zij hebben te scheppen, dat de Krijgsschool, dat is de hoogste militaire school voor de Indische troepenaanvoerders, in Indië 't huis behoort.

Bij de uitvoerige beschouwing van punt 1 en 2 van het leerprogramma der Krijgsschool, kunnen wij met het overige kort zijn. De quaestie blijft verder overal dezelfde: in het 1ste jaar gelijktijdige behandeling voor de Nederlandsche en Indische officieren onder een Nederlandschen instructeur van onderwerpen hoofdzakelijk van belang voor de Nederlandsche officieren, daarna in het 2de jaar eenige splitsing. Wij merken dus nog alleen hieromtrent op, dat, hoe goed het onderwijs ook overigens in het 1ste jaar moge gegeven worden, in de *Tactiek*, *Tactische oefeningen op de kaart*, *Troepenaanvoering* en *Legerverpleging* — onderwerpen welke wij samen nemen om het nauwe verband waarin zij tot elkaar staan —, hoe nuttig dit onderricht ook moge zijn voor de Nederlandsche officieren, de Indische wederom door het groote verschil in toestanden hiervan lang niet geëvenredigd nut trekken, en hiermede wederom tijd verloren gaat, die voor hun bijzondere studies dringend werd vereischt. 't Is toch duidelijk, dat de studie der Tactiek voor de Indische officieren het best geschiedt uit voorbeelden uit de Indische krijgsgeschiedenis, de toepassingen het leerzaamst zijn op Indische terreinen, onder Indische toestanden. Bovendien: verschilt de samenstelling en organisatie van het Indisch leger niet geheel van die van het Nederlandsche? Berust de verpleging in Europa met zijn talrijke spoor-, water- en gewone wegen, zijn rijkdom aan transportmiddelen, zijn groote in de centra der bevolking, opgehoopte magazijnen en stapelplaatsen, zijn rijkdom aan vee, granen, voeder enz. ten platte lande, niet op geheel anderen grondslag als in Indië met zijn meestal schaars aan dit alles voorziene oorlogsterreinen, die de regeling o. a. van het transportwezen tot een zelfs tot nu toe niet voldoende opgeloste levensquaestie voor het Indisch leger maakt? Gaat het nu aan, deze hoofdzaken voor den Indischen officier eerst in de 2de plaats, en dan uit gebrek aan tijd als 't ware slechts terloops te moeten behandelen? Van den Nederlandschen instructeur zal men toch zeker de kennis hiervan niet

eischen, bovendien zou toch in de gezamenlijke les de tijd voor een bijzondere behandeling ontbreken. De Indische instructeur moet dus bij den aanvang van het 2de jaar, terwijl de Nederlandsche officieren op den in het 1ste jaar gelegden grondslag voortbouwen, van voren af aan beginnen, en beschikt dus daarbij feitelijk slechts over de helft van den tijd.

In niet mindere mate wekt het verder onze verwondering, dat wij zelfs de *Militaire Aardrijkskunde en Statistiek* voor de officieren van het Nederlandsche en Indische leger in het 1ste jaar vereenigd behandeld zien, in het 2de jaar voor de laatsten zelfs geheel weggelaten. Wederom vragen wij: zou de tijd besteed voor dit onderwijs in het 1ste jaar, waarin natuurlijk de Nederlandsche instructeur in 't belang van de Nederlandsche officieren het oog in 't bijzonder op Nederlandsche toestanden zal vestigen, voor de Indische officieren niet beter kunnen worden aangewend tot de studie der Indische Militaire Aardrijkskunde? Behoorde de studie hiervan — de basis van die der Strategie — niet zeer eigenaardig tot het programma eener werkelijk *Indische Krijgsschool*? Meer dan de kennis van alle land- en waterwegen, polders en gebergten, bevolking, middelen van bestaan, uitvoer enz. van Nederland, België en Duitschland, zal den Indischen officieren de studie baten van de militaire aardrijkskunde van Nederlandsch-Indië en de omringende rijken: Voor- en Achter-Indië, Australië enz.!

Wij zouden op deze wijze nog kunnen voortgaan, en vragen b. v. wat den Intendance-cursus betreft, of *Legerbeheer en Intendance-dienst* voor Nederland en Indië zóóveel overeenkomst hebben, dat ze met vrucht aan de officieren van beide rijken door één Nederlandschen instructeur gelijktijdig kunnen worden onderwezen? Ons komt 't voor, dat waar niet alleen de voorschriften voor den dienst in vreedstijd, maar de geheele legerorganisatie, hulpbronnen, wijze van verpleging, toestanden van land en volk zóó hemelsbreed verschillen, het Indische leger weinig gebaat zal worden met een opleiding, eigenlijk voor den dienst in Nederland, en dat een Indische Intendance in de eerste plaats het terrein harer werkzaamheid grondig zou moeten leeren kennen.

Wij gelooven echter dat 't genoeg is. Wij gelooven voldoende te hebben aangetoond, dat de Nederlandsche Krijgsschool *niet* voldoet aan de eischen voor Indië gesteld. Daarom, *niet* de quaestie teruggebracht — als in het Kamerdebat van 19 December 1884 — tot een naïve vraag aan de Indische legerautoriteiten omtrent de meer of mindere bruikbaarheid der aan die Haagsche Krijgsschool gedetacheerd geweest zijnde Indische officieren. Dat oordeel zal over 't algemeen wel gunstig zijn, maar dat is de vraag *niet*.

Iets is beter dan niets, dat weten we allen. Maar naar het betere, naar het beste, zooveel mogelijk, moet worden gestreefd. *Verbetering* in den geschetsten, zeker zeer onvoldoenden toestand met behoud van de Krijgsschool in Nederland, kan ongetwijfeld geschieden door uitbreiding van het Indisch eeraarspersoneel, waardoor alsdan van den beginne af aan scheiding in het

onderwijs zou kunnen plaats hebben, en het voor Indië benoodigde meer tot zijn recht komen (1).

Maar boven die detailverbetering staat, evenals bij de oprichting van een afzonderlijke Militaire Academie, verre de *principieele* quaestie. Deze eischt: *overbrenging der Indische Krijgsschool naar Indië*. Het voordeel, in Indië zelf de hoogste militaire school te hebben gevestigd, waar onder de leiding van eigen chefs op Indische terreinen met Indische troepen onder omstandigheden, die het beeld van den oorlog zooveel mogelijk nabijkomen, door een zoo groot mogelijk aantal officieren — veel meer dan bij een detachering naar Nederland uitvoerbaar is — de hoogste graad van practische vorming en voorbereiding kan worden verkregen, is toch, we merkten 't reeds op, op geen andere wijze nabij te komen (2).

Er blijft ons nu nog ten slotte over, in 't kort de inrichting dier Krijgsschool in Indië te bespreken.

Evenals de voorgestelde Nederlandsche zouden wij haar wenschen verdeeld te zien in 2 afdeelingen, de technische en de tactische. Het bijwonen van een van beide, om redenen vroeger vermeld, verplicht voor de genie-officieren, facultatief voor de overige wapens.

De technische afdeeling (Iste Afdeeling) met 1-jarigen cursus voor de artillerie en genie tot aanvulling van enkele leemten in de aanvankelijke opleiding — zie vroeger —; op deze wijze onderhoud en uitbreiding van

(1) *Ziet de Minister vooralsnog geen reden om een tweeden speciaal Indischen instructeur aan te stellen" (Memorie van beantwoording als vroeger), naar 't geen wij boven opmerkten zou alsdan een getal van 4 Indische officieren leeraren als minimum worden vereischt, en wel:

een leeraar (kapitein) in de Strategie en Krijgsgeschiedenis, de Militaire Aardrijkskunde en Statistiek aan beide jaren, in het 1ste jaar 6, in het 2de jaar 5 uren per week (wat door de uitgebreidheid der stof zeker eerder te veel dan te weinig is);

een leeraar (kapitein) voor de Tactiek, de Tactische oefeningen op de kaart, de Troepenaanvoering en Legerverpleging in beide jaren gedurende 6 uren per week;

een leeraar (kapitein) voor Legerbeheer en Intendance-dienst gedurende beide jaren van den Intendance-cursus;

een leeraar (majoor en onderdirecteur) voor de Landsverdediging, alsmede de Versterkingskunst en Oorlogsgebruiken, voorzoover in deze vakken aanvullig en wijziging voor Indië noodig is. (Toepassing der Versterkingskunst op Indische toestanden en terreinen, verhoudingen tegenover de Inlandsche bevolking, gebruik tegenover Inlandsche vorsten enz.)

(2) Wij hebben bij deze beschouwingen de financiële quaestie geheel ter zijde gelaten, omdat deze, waar 'tzulke belangen betreft, o. i. geheel op den achtergrond moet staan. Ook de Minister gaat in zijn meergenoemde Memorie van Antwoord met recht deze quaestie voorbij. Aan welke zijde het voordeel zou zijn, is trouwens niet gemakkelijk uit te maken. Schijnt oppervlakkig één Krijgsschool in Nederland voor h. t. l. en Indië te zamen, goedkooper dan een afzonderlijke te 's Hage en een in Indië, zoo moet men de groote uitgaven niet over het hoofd zien van de reiskosten der officieren, — waarvan de meesten gehuwd en met kinderen —, welke natuurlijk nog zullen vermeederen, wanneer als boven het Indisch onderwijzend personeel op behoorlijke sterkte is gebracht. Komen hierbij nog verder de toelagen aan de Indische officieren, alsmede de toelagen aan de Nederlandsche militaire instructeurs der Krijgsschool, zoo moet billijkheidshalve ook weer worden in aanmerking genomen, dat de officieren, die de Krijgsschool bijwonen, hun aanspraken op verlof na 12-jarig verblijf in Indië verliezen, enz.

het geleerde, vooral thans vruchtbaar na eenige jaren practijk. Plaatsing dus op dezen cursus zonder examen na eenige jaren dienst als luitenant; het juiste tijdstip overigens overgelaten aan den Chef van het wapen, die dit regelt in overeenstemming met de belangen van den dienst. Standplaats, om hierna te vermelden redenen, evenals van de Tactische Afdeeling, te Batavia.

Deze — de IIde Afdeeling — waarop een zoo groot mogelijk aantal officieren als de belangen van den dienst dit in verband met de eischen van het onderwijs toestaan, — stel jaarlijks 10 à 12 — van minstens 5 jaar diensttijd als officier, zouden mogen worden toegelaten, zou uit een 3-jarigen cursus voor de algemeen krijgskundige vakken, en een 2-jarigen cursus voor de intendance moeten bestaan. Wat toch de eerste betreft schijnt ons daarvoor een 2-jarige cursus als bij de thans bestaande te kort. Zeker erkennen wij de bezwaren — voornamelijk van financieelen aard — verbonden aan een verlenging van den duur van den cursus, maar deze gelden al dadelijk in veel mindere mate bij een plaatsing der Krijgsschool in Indië zelf, terwijl daarentegen aan den anderen kant de voordeelen van betere verwerking der leerstof (1) en het verkrijgen van den noodigen tijd voor de zoo nuttige detacheringen — zie beneden — bij de verschillende wapens, alléén bij een 3-jarigen cursus mogelijk, zóó overwegend zijn, dat deze den doorslag moeten geven. Alléén op die wijze toch kan de theoretische opleiding met de practische vorming hand aan hand gaan.

Om bij het verschil in opleiding tot den officiersrang, welke volgens onze voorstellen voor het Hoofdwapen in Indië bestaan blijft, een voldoende waarborg te verschaffen, dat het onderwijs aan de Krijgsschool met vrucht kan worden gevolgd, alsook om de zekerheid te verkrijgen, dat het vroeger geleerde voldoende is bijgehouden, wordt tot toelating aan deze school een examen noodig geacht, waarvan de eischen, om onder veler bereik te blijven, niet te hoog mogen worden gesteld, ongeveer dus overeenkomende met het tegenwoordig gevorderde voor de Krijgsschool te 's Hage.

Als standplaats dezer Krijgsschool zouden wij, om dezelfde redenen als voor de Militaire Academie, Magelang verkiezen; intusschen daar het, zooals straks zal blijken, bepaald noodzakelijk is dat deze school in voortdurend contact blijft met de chefs der verschillende wapens en andere hooge legerautoriteiten, zal zoolang de hoofdzetel van het militair bestuur nog niet naar het binnenland is verplaatst, Batavia wel de aangewezen standplaats dezer Krijgsschool moeten blijven.

Wat nu het onderricht betreft, zouden wij het theoretisch gedeelte wenschen onderwezen te zien gedurende de helft van het jaar, den West-moesson (1 November tot 1 Mei), daarbij behandeling van dezelfde

(1) Gemiddeld 5 uur per dag les als thans bij den 2-jarigen cursus (zie den staat bladz. 574), komt ons toch te veel voor om in eigen studie het meeste voordeel van dit onderricht te trekken.

vakken als bovenvermeld op de Nederlandsche Krijgsschool, met inachtneming natuurlijk van het daarbij opgemerkte. Gedurende de andere helft van het jaar, (1 Mei tot 1 November) detachering bij de verschillende wapens en ander practisch onderricht (1).

Aan het einde van den 3-jarigen cursus keeren de officieren terug naar het wapen waarvan zij afkomstig zijn. Een eindexamen wordt om verschillende redenen afgekeurd, en is bovendien onnoodig. Een veel betere maatstaf kan toch gedurende het 3-jarig verblijf door de rapporten van den directeur en van de verschillende leeraren, die dagelijks met hen omgingen, alsmede van de commandanten der korpsen, waarbij die officieren waren gedetacheerd, worden verkregen.

Deze rapporten worden nu overgelegd aan een vaste militaire commissie, waarvan o. a. de chefs der verschillende wapens (bij officieren van den Intendance-cursus natuurlijk ook de Hoofd-Intendant), de Chef van den Generalen Staf en de Directeur der Krijgsschool rechtens leden zijn. Deze Commissie, die zich reeds vooraf door het zooveel mogelijk bijwonen der verschillende meest belangrijke practische oefeningen (2) en opdrachten, waartoe de officieren der Krijgsschool geroepen worden, op de hoogte van de betrokken personen heeft gesteld, beoordeelt nu of de studiën — theoretische en practische — met voldoende vrucht zijn volbracht, en daarmede voldoende kennis voor het bekleeden van den hoofdofficiersrang is verkregen.

De uitslag van dit onderzoek wordt niet gepubliceerd, maar aan elk officier afzonderlijk meegedeeld.

Uit hen nu, die gedurende den 3-jarigen cursus het best voldeden en den meesten aanleg toonden voor den Generalen Staf, wordt deze tak van dienst gerecruteerd.

Deze officieren worden daartoe, na eenigen tijd dienst bij hun wapen te hebben verricht — niet natuurlijk in een te uitsluitend technische betrekking — opgeroepen ten einde, onder de oogen van den chef van den Generalen Staf, de laatste hand aan hunne vorming te zien leggen.

Gedurende een tweetal jaren worden zij dan bij den Generalen Staf gedetacheerd om in den West-moesson op het bureau den stafdienst te leeren,

(1) Gedurende den eersten Oost-moesson b. v. voor de officieren der verschillende wapens, behalve die der infanterie, een detachering bij dit wapen. De infanterie-officieren bij de genietroepen.

In het 2de jaar alle officieren bij de veld- of bergartillerie, de officieren van dit wapen bij de genietroepen.

Gedurende de eene helft van het 3de jaar de cavalerie-officieren bij de genietroepen, de officieren van de overige wapens bij de cavalerie. Gedurende de andere helft van het jaar alle officieren verkenningsreizen en opnemingen. (Het spreekt vanzelf, dat wanneer het getal der gedurende dit jaar bij de cavalerie te detacheeren officieren in verhouding tot het gering aantal eskadrons te sterk zou worden, die detachering niet gelijktijdig plaats heeft, maar in elk der beide bovengenoemde perioden de helft; dat die detachering verder voornamelijk bij de eskadrons te Salatiga zal moeten plaats hebben enz. Deze en andere dergelijke details behooren hier echter niet 't huis).

(2) Een behoorlijk sterk garnizoen uit de 3 wapens bestaande ter hoofdplaats van Nederlandsch-Indië wordt dus hierbij stilzwijgend ondersteld.

rapporten uit te werken enz., en gedurende den Oost-moesson militaire verkenningen en opnemingen te verrichten.

De openvallende plaatsen bij den Generalen Staf zijn nu in de eerste plaats voor deze officieren weggelegd; zijn er op een gegeven oogenblik minder vacatures dan het aantal voor dezen dienst geschikt bevonden officieren, dan vormen deze de *reserve* voor den Generalen Staf. Op dit nog bijna maagdelijk terrein zullen zij zeker in vreedstijd werkzaamheid te over vinden (1), terwijl zij in oorlogstijd als stafofficier invallende, een niet genoeg te waardeeren hulp zullen aanbieden, waar — en dit zal niet gering zijn — de vredesformatie te kort schiet.

Het beginsel neergelegd in Artikel 5 der Wet van 28 Augustus 1851, (*Staatsblad* N°. 128), betrekking hebbende op de officieren van de Landmacht van het Nederlandsche leger, waarbij $\frac{1}{4}$ der officieren in *subalterne* rangen van ieder wapen bij keuze kan worden aangesteld, zou ook voor het Indische leger toepasselijk moeten worden verklaard, en alle officieren, die den Krijgsschoolcursus met vrucht hadden doorloopen, tot deze categorie gerekend moeten worden. De toepassing van dit beginsel zal dan tevens in de gelegenheid stellen om ook de meest kundige en verdienstelijke officieren der artillerie en genie, die zich bij voorkeur aan het technisch gedeelte dier wapens bleven wijden, te beloonen, en hun aldus de grievende teleurstelling te besparen, bij gelijke verdiensten, door jongeren over het hoofd te worden gesprongen.

De chefs der verschillende wapens aldus zoo volledig mogelijk op de hoogte van de kennis en geschiktheid van hun officierspersoneel, dat zij òf in hun gewonen dienst, òf op de Krijgsschool, 1ste of 2de Afdeeling, nauwkeurig hebben kunnen gadeslaan, doen nu in verband met de bovenvermelde bevoegdheid, alle voorstellen tot bevordering aan den Legercommandant in de *subalterne* rangen.

Het beginsel verder in Artikel 6 dierzelfde Wet gehuldigd, dat de bevordering tot rangen boven dien van kapitein geschiedt uit de *meest* geschikte officieren van den naastvoorgaanden rang, zou verder den eenigen maatstaf bij de bevordering tot hoofdofficier in Indië moeten uitmaken.

Daarvoor komen dan zeker in de 1ste plaats in aanmerking zij, van wie de bovengemelde Commissie zulk een gunstig rapport heeft uitgebracht.

Intusschen zou het verkeerd gezien zijn hen, die indertijd niet of minder goed voldeden, of wel hen, die om welke redenen dan ook dien Krijgsschoolcursus niet doorliepen, daarom voor altijd uit te sluiten. Dit zou de ambitie dooden, en dus schadelijk werken voor 't geheel. Tot het laatst toe moet voor allen, die ernstig willen, de weg openstaan. Daarom zou een ieder die

(1) Behalve tot het doen van verschillende verkenningen, uitwerken van opdrachten, het verzamelen van gegevens enz., betrekking hebbende op de landen en volken, waarmee wij in den Archipel in aanraking kunnen komen, zullen deze officieren bij de verschillende andere wapens als compagnies-, batterij- of eskadronscommandanten moeten optreden, en zoodoende bij hen de geschiktheid tot aanstaande troepenaanvoerders zoo hoog mogelijk worden opgevoerd.

eenigen tijd — stel 4 jaren — als kapitein gediend heeft, in die betrekking gunstig beoordeeld is geworden, en voor *Hoofdofficier in aanmerking wenschte te komen* (1), zich mogen aanmelden. Deze kapiteins zouden dan te Batavia geplaatst moeten worden en zooveel mogelijk het commando verkrijgen over een compagnie, batterij of eskadron, en verder aldaar tegenover diezelfde vaste Commissie gedurende eenigen tijd — niet slechts één enkele maal dus — praktisch de bewijzen van bekwaamheid en geschiktheid afleggen.

Bij vacatures voor den hoofdofficiersrang kan nu deze Commissie, beschikende verder over alle andere vereischte gegevens omtrent karakter, gedrag, staat van dienst enz., voldoende op de hoogte zijn van de verschillende candidaten, om te weten wie zij met volle vertrouwen als *de meest geschikte* den Legercommandant zal hebben voor te dragen.

Voor sommige — uitzonderings — gevallen, hoogstens b. v. $\frac{1}{4}$ van het aantal vacatures per jaar bedragende, zou echter de Legercommandant de bevoegdheid moeten hebben om buiten de voordracht van de Commissie om, enkele officieren, die zich door een bijzonder wapenfeit, uitstekend beleid voor den vijand enz., buitengewoon onderscheiden, onmiddellijk tot een hooger rang aan den Gouverneur-Generaal voor te dragen.

Wij gelooven, dat op deze wijze, door de instelling eener vaste militaire Commissie, alle willekeur bij de bevordering tot hoofdofficier zou worden vermeden, en de telkens wisselende inzichten van het legerbestuur, waardoor gedurig, ten nadeele van enkele personen en van den goeden geest van velen, ontleedkundige proeven op het officierskorps plaats hebben, worden schadeloos gemaakt; dat op deze wijze een zoozeer gewenschte stabiliteit op dit gebied zou worden verkregen, waardoor de jongere officieren van den beginne af aan zich met het denkbeeld — gelijk vroeger vermeld — vertrouwd kunnen maken, dat, om de hoogere rangen te bereiken, voortdurende inspanning van hen zal worden vereischt; dat op deze wijze eindelijk de meeste waarborgen zouden worden verschaft, dat onze aanstaande troepenaanvoerders en leiders, militaire bestuurders van gewesten enz., die geroepen kunnen worden om de eer van Neerlandsch vaan hoog te houden in het Oosten, werkelijk zullen zijn: »the right men in the right place”.

De oplossing van het zoo moeilijk vraagstuk der vorming tot hoofdofficier zou op deze wijze wellicht een schrede gevorderd zijn.

(1) Voor *Hoofdofficier in aanmerking wenschte te komen*. Het is namelijk duidelijk, dat de door ons gestelde hoogere eischen den weg moeilijker zullen maken. Niet een ieder zal dus — zooals thans regel is — dien weg willen of kunnen bewandelen. Toch zou 't zeer verkeerd zijn, die officieren waaronder er velen zullen zijn, uitnemend geschikt voor de subalterne rangen, te ontstemmen, moedeloos of onverschillig te maken. Wordt aldus voor dezen — het gros — de kapiteinsrang, de *bâton-de-maréchal*, dan zal men aan den anderen kant door een met de dienstjaren *behoorlijk* toenemende bezoldiging — dus niet op de wijze als dit in het Moederland plaats heeft — hen in een voldoende verzekerde maatschappelijke positie schadeloosstelling moeten doen vinden.

Wij eindigen hiermede onze beschouwing omtrent het *Indisch Militair Onderwijs*.

Al was deze schets ook vollediger, dan bij de andere door BRUTUS behandelde onderwerpen..... toch is de stof nog verre van uitgeput. Vee blijft nog te vermelden over; geen enkel woord is nog gewijd aan een Normaal-Schietschool voor officieren, voor Indië zeker niet minder dan voor Nederland benodigd, een instelling waarop reeds tal van jaren, echter steeds te vergeefs (1), werd aangedrongen.....

Wij gelooven echter dat 't genoeg is, wij gelooven voldoende te hebben aangetoond hoe betrekkelijk weinig op dit gebied nog is tot stand gebracht, hoe ontzettend groot het veld nog is, dat daar braak ligt en wacht op den ploeg, die de uitgestrooide zaadkorrels zal doen ontkiemen, in de omwoelde voren!

Wie zal daaraan echter de hand slaan?

(1) Ook dit jaar wederom — zie het Voorloopig Verslag en de Memorie van Antwoord, Afd. VII, Onderafd. 97.

Ook bij het daaropgevolgde Kamerdebat werd — nogmaals te vergeefs — door den heer KIELSTRA op de oprichting aangedrongen. De Minister bleef de noodzakelijkheid ontkennen, een detachering van enkele Indische officieren bij de Nederlandsche Schietschool zou voldoende in de behoefte aan instructeurs voor Indië — want daarop kwam het volgens den Minister aan — voorzien. Wij moeten echter ook hierin met Z. E. verschillen.

Het is niet toch voldoende enkele onderwijzers te vormen; evenals in Nederland het geval is, moeten opvolgend *alle* officieren, zoowel die der infanterie als die der artillerie, en liefst ook de onderofficieren, een cursus aan een Schietschool doorloopen, om, onder de leiding van bekwame specialiteiten, ingewijd te worden in de geheimen van de zoo moeilijke schietkunst. En een dergelijke cursus moet worden herhaald, zoodra zich belangrijke nieuwe zaken op tactisch of technisch gebied, die met het schieten in verband staan, baan breken; men denke b. v. in Europa, aan het massavuur op groote afstanden met verschillende vizieren, men denke, ook voor Indië, aan eventueele invoering van repeteergeweren van klein kaliber, en, wat de artillerie betreft, aan de invoering van getrokken achterlaadgeschut. Maar bovendien moet een Schietschool zijn een vraagbaak voor het leger, een voorlichtster van het Departement van Oorlog omtrent alle quaestien, die op het eigenlijke schieten, op de uitwerking der wapenen enz. betrekking hebben; terwijl zij ook het initiatief moet nemen tot het doen van voorstellen betrekkelijk wijzigingen of verbeteringen, ook in de voorschriften.

Of moet ook weer in dit alles Indië afhankelijk gehouden worden?

Door de oprichting eener Schietschool in Indië — gelijk die van 1856—59 te Meester-Cornelis bestond —, zou aldaar zelf een kern van wetenschappelijke officieren worden gevormd in wiens handen het Indisch leger met volle vertrouwen de quaestie van zijn bewapening kon neerleggen, en die zijn licht verspreidende over een zoo groot mogelijk aantal officieren — veel meer natuurlijk dan bij detachering naar Nederland het geval kan zijn — telkens nieuwe elementen naar het leger zou voeren, die de kracht, de deugden en gebreken van het eigen wapen hebben leeren kennen, en aldus de schietoefeningen, volgens éénzelfde methode, tot een zoo groot mogelijk resultaat zullen leiden.

(Wordt vervolgd.)

650

KANTTEKENINGEN OP HET REGLEMENT OP DEN INWENDIGEN DIENST DER INFANTERIE.

Ons vertrouwen in de deugdelijkheid der reglementen is geschokt. Volgens een vaak geopenbaarde zienswijze moet de laatste poging tot verbetering van het exercitie-reglement geacht worden te hebben schipbreuk geleden; een schipbreuk waarin het onmogelijk was, zich gemeenschappelijk aan den grooten mast vast te klampen. Ieder heeft sedert de naweeën daarvan gevoeld, en al trachtte men met ophelderende nota's te voorkomen dat men zich te veel in verschillende richtingen bewoog, ieder heeft toch in den afgeloopen zomer op zijn eigen plank rondgedreven. Kwam het vroeger niet in ons op om bij onduidelijkheid in een of ander voorschrift de schuld bij den samensteller te zoeken, we herhalen het, thans is ons vertrouwen geschokt.

In dien toestand ontvingen we het herziene Reglement op den inwendigen dienst der Infanterie en zetten we ons neder om na te gaan welke nieuwheden ons daarin werden aangeboden. We legden het reglement na het bestudeerd te hebben, onvoldaan neder; wat we te lezen kregen was niet dat waaraan we behoefte hadden; er spreekt stordigheid uit op vele bladzijden. Dat ook gemis aan overeenstemming in de onderdeelen in het oog viel is een fout die wij niet aarzelen groot te noemen; zoo ergens dan dient men, waar gezag, plicht en verantwoordelijkheid worden afgebakend, scherpe lijnen te trekken, doezelen komt daar niet te stude. De juiste omschrijving van een en ander is de grondslag van de discipline waaraan niets mag ontbreken; zonder dat hechte fundament baat het overige ornament niet.

Niet op het exercitie-terrein, zooals onlangs te lezen werd gegeven, kan de ware discipline aangekweekt worden; het zwaartepunt voor de vorming van het kader en de soldaten ligt in de kazernediensten. Ondergeschiktheid en discipline worden geleerd in de kazernen, niet door stram-exerceeren. (1)

(1) Het stram-exerceeren werd genoemd de grondslag voor de discipline. Hoe? dus geen discipline zonder automatische exercitiën? Men doe de moeite en make eens een wandeling door de kazerne bij een afdeling veldartillerie, een regiment huzaren of een troep vestingartillerie en men verlustige zich over de stramme discipline die daar bestaat, en toch zonder veel automatische exercitiën.

En die tucht is noodig; de geschreven inwendige dienst behoort naar de letter te kunnen worden nagekomen; waar dit het geval niet is, dient zoodra mogelijk herziening te volgen. Wij hopen dat de hier volgende opmerkingen aan een spoedige verbetering bevorderlijk mogen wezen; dat de tweede serie van verbeterbladen de eerste spoedig moge opvolgen. Aan de eerste was te onderkennen dat zij van een andere hand kwam dan het oorspronkelijk gedrukte reglement; die hand heeft op souvereine wijze in de voorgestelde beginselen ingegrepen; of die laatste veranderingen alle verbeteringen zijn, zullen we niet nagaan. Zonder in aanmerking te nemen of de aantekeningen, die we maken ook toepasselijk zouden zijn geweest op het oude reglement, volgt hieronder een opsomming van opmerkingen, bedenkingen en vragen waaruit blijken kan, dat niet alleen verbeteringen maar ook belangrijke aanvullingen noodig zijn, zonder welke het onderhavige reglement niet kan geacht worden te voldoen aan de meest bescheiden eischen.

Het woord »gehoorzame» schijnt ons in art. 2 overbodig toe; het geeft aanleiding tot een opvatting strijdig met het reglement van krijgstucht. Ieder militair moet in *alles* zijn meerdere in rang gehoorzamen, niet alleen in datgene wat het welzijn van den dienst en de openbare welvoegelijkheid betreft. Daar in de 1ste alinea van art. 4 dit grondbeginsel van de krijgstucht onvervalscht gehuldigd wordt — dit wil toch *al* de gegeven bevelen *letterlijk* en *onverwijld* ten uitvoer gebracht zien — geeft de tusschenzin in art. 2 aan dit beginsel een belemmerende uitlegging, die we moeten afkeuren.

In art. 14 is de oplossing gegeven van het vraagstuk, wat de werkkring zal zijn van de beide adjudant-onderofficieren bij het bataljon. Opmerkelijk is het, dat de werkzaamheden die sedert een reeks van jaren door één persoon met groot gemak konden worden waargenomen, thans door den Bataljonscommandant onder twee personen moeten worden verdeeld. En bovendien is de sergeant-onderwijzer hen behulpzaam. De wijziging van de formatie van een bataljon door de toevoeging van een adjudant-onderofficier hebben we tot dusverre slechts beschouwd als een maatregel met het uitsluitend doel, de vooruitzichten op bevordering der onderofficieren te verbeteren, en dus in verband staande met de kaderquaestie. Wij zouden dan ook de laatsten willen zijn om de Commissie met de herziening van het Reglement op den Inwendigen dienst belast, er een grief van te willen maken, dat zij voor dien overcompleteen adjudant-onderofficier geen degelijker werkkring heeft vastgesteld. De functiën van een vijfde rad aan een wagen zijn moeilijk te bepalen. Men had evenwel den Bataljonscommandant door een minder stellige afbakening van overigens gefingeerde werkzaamheden, de vrijheid kunnen laten dat rad daár aan te wenden, waar het in het bataljon »faute de mieux» noodig kan zijn. Menig Bataljonscommandant zou dan wellicht dien adjudant-onderofficier bij het chronisch incompleet aan officieren, als dienstdoend

officier hebben ingedeeld. Art. 14 wil dit niet: »De adjudant-onderofficieren zijn belast met de administratieve werkzaamheden bij den staf van het bataljon, met het opmaken van de sterkte- en andere staten, welke door den Bataljonscommandant moeten worden ingediend en met het opleggen en *bewaren* van de voorwerpen bij den staf van het bataljon in verantwoording.» Wij spraken zoeven van gefingeerde werkzaamheden en doelden daarmede op deze laatste bezigheden. Een jong huismoedertje kan u met de handen in elkaar meedeelen, dat zij zich bezighoudt met het *bewaren* van haar linnengoed en den inhoud van haar proviesiekast, maar daarmede zal ze u niet overtuigen, dat zij behoefte heeft aan een huishoudster. Bij den staf van het bataljon valt bovendien ongeveer niets te *bewaren*; de voorwerpen in quaestie bepalen zich in hoofdzaak tot de richtvlaggen en den stok van den korporaal-tamboer. Voor de administratie van den bataljonsstaf zijn dus beschikbaar twee adjudant-onderofficieren en de sergeant-onderwijzer, de administratieve werkzaamheden van den staf van het regiment kunnen daarnaast waargenomen worden door één adjudant-onderofficier, benevens één sergeantschrijver (art. 18). Den vaandeldrager (zijn graad heet adjudant-onderofficier-vaandeldrager) schijnt men hiermee een werkkring te hebben toegedacht, omvattend genoeg om het overbodig te maken, te vermelden dat ook hij belast is met het opleggen en *bewaren* van de goederen bij den staf van het regiment in verantwoording; toch is het personeel van dien staf vrij wat grooter.

In art. 20 schrijft men voor, dat de Regimentscommandant over de kapiteins en den luitenant voor speciale diensten slechts kan beschikken voor werkzaamheden den inwendigen dienst betreffende. Wilde men die bijzondere diensten niet uitsluitend tot den inwendigen dienst bij het korps bepalen, dan zou men in het Reglement op den Inwendigen dienst, de woorden *betreffende den inwendigen dienst bij het korps* wel hebben weggelaten.

De 1ste alinea van art. 23 eischt wel wat veel van den Bataljonscommandant. Men heeft in de omschrijving van het gezag en de verantwoordelijkheid voor de verschillende rangen en graden waarschijnlijk naar wat afwisseling in bewoordingen gestreefd; maar het is dikwijls ondoenlijk, op verschillende wijze volmaakt hetzelfde te zeggen. In art. 13 draagt men den kapitein op, te vorderen dat een ieder bij de compagnie den dienst met nauwgezetheit waarneemt; dit zou men van den Bataljonscommandant kunnen eischen ten opzichte van het bataljon, maar om hem het *toezicht* op te dragen over alle dienstaangelegenheden van het bataljon, dat gaat toch wat te ver. Men bedoelde toch zeker niet, den majoor te *doen toezien* b. v. op het aanvegen van trappen en gangen. In dien zin wordt toch de uitdrukking »toezicht hebben» in het reglement meermalen gebezigd.

De laatste alinea van art. 23 luidt: »Hij is voor het bataljon verantwoordelijk aan den Regimentscommandant». Dit is kort en bondig. In art. 13 achtte men echter een nadere omschrijving van de verantwoordelijkheid van

den Compagnies- aan den Bataljonscommandant noodig. Wij vragen nu: is de verantwoordelijkheid van den Bataljons- aan den Regimentscommandant een andere? Wat is dan het verschil? Is zij dezelfde, waarom is ze dan niet evenals in art. 13 omschreven, of is niet verwezen naar de omschrijving in art. 13? Geen vrees voor moeilijkheden die zich zouden kunnen voordoen, doet ons deze vraag uitspreken; van onze zijde zou dat zelfs zeer voorbarig zijn, maar we stellen de vraag slechts omdat het Reglement op den Inwendigen dienst ons een verschil doet vermoeden waaromtrent we gaarne wenschten te worden ingelicht.

Art. 25 omschrijft het gezag en de verantwoordelijkheid van den Regimentscommandant. De 3de en 4de alinea zeggen:

»Hij mag aan de reglementen niets veranderen, noch aan den zin daarvan iets toevoegen, dan in onvermijdelijke gevallen en na daartoe gemachtigd te zijn door den Minister van Oorlog.»

»Nochtans is hij en elk commandeerend officier bevoegd, in bijzondere omstandigheden als: incompleet aan officieren, geringe getalsterkte van den troep, beperkte wachtdienst, plaatselijke gesteldheid, enz. zoodanige wijzigingen in den dagelijkschen dienst te brengen als hij noodig oordeelt.»

Nu is het toch vreemd, dat de Regimentscommandant in *onvermijdelijke gevallen* eerst van de reglementen mag afwijken na bekomen machtiging van den Minister van Oorlog, maar dat hij en ieder commandeerend officier bevoegd is, in *bijzondere omstandigheden* als incompleet aan officieren, geringe getalsterkte van den troep, enz. zoodanige wijzigingen in den dagelijkschen dienst te brengen als hij noodig oordeelt. Deze bijzondere omstandigheden moeten de wenschelijkheid van afwijking in het leven roepen; is de afwijking onvermijdelijk, dan behoeft men de machtiging van het Ministerie van Oorlog. Gelukkig dat men tot dusverre de consequentiën van deze bepaling — zij is niet nieuw — niet zoo ver dreef; de Minister van Oorlog zou het, vooral met de vele onvermijdelijke afwijkingen van ons exercitie-reglement, wel wat al te druk krijgen. Men verlieze hierbij niet uit het oog dat de bijzondere omstandigheden waarin de commandeerende officier naar eigen oordeel van de reglementen mag afwijken, slechts die zijn, welke den dagelijkschen dienst betreffen, dus het VIIde hoofdstuk van het onderhavige reglement. In geen ander geval. Wanneer dus, zooals hieronder zal volgen, de Regimentscommandant door het reglement (art. 35) voor het onvermijdelijke geval geplaatst wordt van het reglement af te wijken, dan behoeft hij tot die afwijking de toestemming van den Minister van Oorlog.

Art. 26. »Hij, die bij afwezigheid of ontstentenis van een meerdere in rang of graad tijdelijk den dienst van dezen waarneemt, heeft gedurende dien tijd het gezag en de verantwoordelijkheid van dien meerdere.» Uit art. 41 blijkt echter, dat de hoofdofficier, die bij tijdelijke afwezigheid van den kolonel het bevel over het regiment waarneemt, gehouden is, zich naar de orders te gedragen, die hem door den kolonel zijn achtergelaten of later

mochten worden toegezonden. Die hoofdofficier oefent dus *niet* hetzelfde gezag uit, en heeft bijgevolg *niet* dezelfde verantwoordelijkheid als de kolonel. De artikelen 26 en 41 zijn daarom met elkander in strijd. Dit kon voorkomen zijn door art. 26 b. v. te lezen: »Behoudens de uitzondering in het reglement te vermelden, heeft hij, die bij ontstentenis of afwezigheid enz.

In art. 27 worden uitzonderingen aangekondigd, waarnaar we in het reglement te vergeefs gezocht hebben. Waar men den betrokken persoon, bij tijdelijke waarneming van eens anders functiën, vrijstelde van zijn gewone diensten, daar waren de beide dienstverrichtingen niet wel te vereenigen. Uit de artikels 29, 31, 34, 35 en 36 blijkt dat het reglement uitmaakt, wanneer de waarneming van een anderen dienst vrijstelt van den gewonen dienst. Uit art. 27 blijkt evenwel, dat de vrijstelling in gevallen, in andere artikels van Hoofdstuk III bedoeld, niet uitgesloten wordt. Naar aanleiding van art. 31 zou zich nu de vraag kunnen voordoen of de sergeant, die den sergeant-majoor in zijn politie-dienst vervangt, maar niet de administratieve bezigheden verricht, al of niet vrijgesteld moet worden van den week- en den wachtdienst. Het komt ons voor dat de dienstdoende sergeant-majoor niet kan voldoen aan zijn verplichtingen omschreven in de 1ste, 2de, 4de en 5de alinea van art. 11, wanneer hij b. v. een wachtbeurt verricht. Het vorige reglement op den inwendigen dienst schreef in de artikelen 21 en 26 ongeveer hetzelfde voor, en omdat de practijk — we geven gaarne toe dat zij een onjuiste maatstaf van beoordeeling is — dikwijls een andere beslissing nam, vinden we daarin een reden, hier op de noodzakelijkheid van die vrijstelling te wijzen. Uit art. 30 kan blijken, dat men in art. 28 niet aan den negenden korporaal in de compagnie gedacht heeft.

Uit art. 32 blijkt, dat de Commissie tot herziening met ons van oordeel is, dat de werkzaamheden van de twee adjudant-onderofficieren niet genoeg omvattend zijn, om te bepalen, dat de sergeant-majoor, die voor de twee titularissen moet optreden, wordt vrijgesteld van zijn dienst in de compagnie.

Het bepaalde bij art. 35 schijnt ons voor verbetering vatbaar. Zijn de speciale diensten bij het korps, met het in het leven roepen van kapiteins voor speciale diensten van dien aard geworden, dat men met art. 35 moest beletten, hen, bij afwezigheid van een kapitein-compagniescommandant, tijdelijk als zoodanig te doen fungeeren?

Art. 53 zegt o. a.: »Bij ieder regiment is een kapitein van de week. De luitenant, die in gevolge de 1ste zinsnede 3de alinea van art. 35 vrijgesteld is van zijn weekdienst als luitenant, treedt, als hij de oudste luitenant van het bataljon is, met de kapiteins, beurtelings als kapitein van de week op.

Nu is het zeer goed mogelijk, dat die luitenant onder zijn bevelen oudere luitenants van de week vindt bij de compagnieën van andere bataljons (5de alinea art. 62). Meent men dat de geschetste anomalie kan worden vermeden door een te wijzigen volgorde voor den weekdienst van de luitenants bij de betrokken compagnie of compagnieën, dan vergist men zich. Art. 54 ver-

biedt dit. »Ieder», staat daar, »zal op zijn beurt tot den weekdienst gecommandeerd worden». In dit geval moet men zich dus wenden tot den Minister van Oorlog (3de al., art. 25).

Wij zullen later bij de voorschriften omtrent de tenue, gelegenheid hebben er op te wijzen, hoe het den schijn heeft alsof men het reglement in overeenstemming met de bestaande practijk heeft willen brengen; art. 38 getuigt evenwel van eigen nieuwe inzichten. Terwijl omtrent de dienstvervanging voor officieren van speciale diensten in het oude reglement geen bepalingen werden aangetroffen, zagen we hen tot op heden, wel verre van hen bij afwezigheid door andere officieren te doen vervangen, steeds optreden als plaatsvervangend compagniescommandant en compagniesluitenant. Terwijl dit door de practijk vanzelf werd aangewezen, beslist art. 38 geheel in tegengesteld zin. Ter vervanging van den specialen kapitein of luitenant moet de Regimentscommandant een kapitein of luitenant van het korps tot het garnizoen behorende aanwijzen.

Als amendement op art. 49 zouden we willen voorstellen, achter het woord *broodplank*, de woorden *zaliger gedachtenis* te lezen.

In art. 56 wordt o. a. bepaald, dat de luitenant van den dag geen deel neemt aan de theoretische en de wapenoefeningen. Hier heeft men voor een oogenblik het eentoonig koor van »zooveel mogelijk» afgebroken, en zegt men: hij neemt geen deel. Wat de bedoeling van die bepaling is, is niet recht duidelijk, en we betreuren haar geboorte omdat de afwijking ervan, hoe rationeel overigens, toch steeds een handeling blijft, die eerst door den Minister van oorlog moet worden gesanctioneerd.

In de 3de alinea van art. 56 lezen we: »Hij wiens beurt het is den weekdienst te vervullen, en die een dienst moet verrichten waardoor hij die van de week niet kan waarnemen, wordt in deze tijdelijk vervangen door dengeen, die na hem tot den weekdienst het eerst aan de beurt is.» Art. 58 maakt met zijn laatste alinea deze bepaling onuitvoerbaar. Die zegt dat de sergeant van de week voor den korporaal van de week optreedt wanneer deze zich buiten de kazerne heeft begeven, terwijl de 3de alinea van art. 57 voorschrijft, dat de korporaal van de week de kazerne niet mag verlaten dan voor dienstzaken.

Moet nu art. 56 of art. 58 worden opgevolgd als de korporaal van de week zich voor zijn dienstzaken buiten de kazerne bevindt?

Ook zou het, wanneer men de 3de alinea van art. 56 consequent toegepast wilde zien, tegen een mogelijk verkeerde opvatting dienstig kunnen zijn de laatste alinea van art. 57 te lezen: »Hij treedt voor den sergeant van de week op, wanneer deze zich, *om andere dan voor dienstzaken*, buiten de kazerne heeft begeven.»

Ook in de voorschriften omtrent den weekdienst van de adjudant-onder-officieren zijn wijzigingen gebracht, die in hoofdzaak hier op neerkomen,

dat men de werkzaamheden, vroeger aan enkelen, nu aan meerderen heeft opgedragen.

Aan de Commissie mag men den lof niet onthouden, in een lang art. 60 haar best gedaan te hebben, om ieder der adjudant-onderofficieren wat te doen te geven. Onder hen, die de noodzakelijkheid van den tweeden adjudant-onderofficier bij het bataljon betwijfelen, krijgen de goede verstaanders in art. 60 veel meer dan het halve woord, waaraan zij voldoende zouden hebben. Onverminderd den zoo even uitgesproken lof voor het streven, wijst toch o. i. het resultaat uit, dat het beter geweest ware er maar niets van te zeggen, en het art. 51 van het vervangen voorschrift maar over te nemen.

Wat is nu de inhoud van art. 60? Er bestaan drie soorten van adjudant-onderofficieren van de week. Nemen we voor het oogenblik aan een kazerne waarin drie bataljons gehuisvest zijn, dan hebben daarin dus drie adjudant-onderofficieren de week. Een van hen is in het bijzonder belast met het toezicht op den dienst van den commandant der kazernewacht, van de korporaals-planton in de keukens alsmede op de goede orde in het kwartier; een tweede met het aanhouden van een wachtrooster voor onderofficieren en korporaals (juister sergeanten en korporaals, — en wie commandeert de tamboers en hoornblazers voor dien dienst?). De eerste adjudant-onderofficier heet nu de kazerneweek te hebben; de tweede, de man van den wachtrooster, die zooals we uit art. 83 zullen betoogen, de wachtrooster *niet* aanhoudt, heeft den algemeenen dienst (sic) en de derde heeft een soort week, waarvoor kwalijk een naam te vinden is, omdat zij niets meer omvat, zich niet uitstrekt en zich tot niets bepaalt. Zijn vier of vijf bataljons in één kazerne gehuisvest, dan geldt dit laatste eveneens voor den vierden en vijfden adjudant-onderofficier van de week. Deze kunnen gevoegelijk hun vijf ambtgenooten gezelschap houden, die van de vermoeienissen van den vorigen weekdienst uitrusten, en zich in hun schommelstoel uitstrekken, dankbaar voor rust en vergetelheid.

De derde alinea van art. 60 is aan inhoud gelijk met de eerste; na eerst aangegeven te hebben, wat de weekdienst in het algemeen omvat, en de vermelding dat de dienst verdeeld wordt als er twee adjudant-onderofficieren van de week in eenzelfde kazerne aanwezig zijn, is het onnoodig om in de 3de alinea nog eens op te merken dat de dienst niet verdeeld wordt als er maar een titularis van de week is.

Naar onze wijze van zien treedt de laatste alinea van art. 66 te veel in bijzonderheden; men had het veilig aan den commandeerenden officier kunnen overlaten te bepalen wie door de kazernewacht moeten gewekt worden. Die alinea zegt: »koks, bijkoks, korporaals-planton». Maar anderen, als de geëmployeerden in de bakkerij, de tamboer van de wacht enz. wilde men toch niet uitsluiten?

In art. 67 vormt de zinsnede: »De commandant van de kazernewacht is verantwoordelijk voor de arrestanten», een onbestemd begrip. Wanneer men

persoonlijk verantwoordelijk gesteld wordt voor iets, dan is het van belang te weten, waar de verantwoordelijkheid begint, waar zij eindigt. Verantwoordelijkheid in het algemeen kan opgedragen worden aan een meerdere voor beschreven verplichtingen van ondergeschikten, voor opvolging van gegeven bevelen. Een persoonlijke verantwoordelijkheid voor alle mogelijke daden van andere personen is niet te aanvaarden en moest niet opgelegd worden. Blijft nu de commandant der kazernewacht verantwoordelijk, ook al is in gevolge de 3de alinea van art. 67 een onderofficier of korporaal met het *toezicht* over de straffkamers en de daarin geplaatste manschappen belast? Zoo niet, wie is dan voor de arrestanten verantwoordelijk? Of is het *toezicht* uit de 3de alinea synoniem met de *verantwoordelijkheid* uit de 1ste? Maar in dien zin is de uitdrukking »verantwoordelijk zijn» in het Reglement op den Inwendigen dienst, meenen we, nergens gebruikt. Zij beteekent *aansprakelijk zijn*, niet *zich desgevraagd kunnen verantwoorden*.

Art. 68 zegt in zijn eerste alinea: »Onderofficieren die met arrest in de politiekamer, de provoost of het cachot gestraft zijn, melden zich onder geleide van den naasthooger in graad van de compagnie (het bataljon), bij den commandant der kazernewacht, om in arrest te worden gesteld. Wellicht is het de ondervinding van de Commissie geweest, die de noodzakelijkheid van deze nieuwe bepaling leerde. Toch hebben mannen van rijpe ondervinding ons verzekerd, dat zij, wel verre van de noodzakelijkheid van dit voorschrift overtuigd, de wenschelijkheid zeer twijfelachtig noemen. Het kan niet anders dan schadelijk werken op de krijgstucht, wanneer minderen zien, dat sergeanten door den sergeant-majoor, sergeant-majours door den adjudant-onderofficier naar de kazernewacht worden geleid om in arrest gesteld te worden. Het prestige van den onderofficier dient men hoog te houden, alles wat hen in het oog van den soldaat kan verheffen, moet men, zoo eenigszins mogelijk, aanwenden, en zeker dient men de bepalingen te bestendigen, die op dit punt zijn gebleken, goed te werken. De wijziging in art. 68 beschouwen we dan ook als een stap in verkeerde richting; dat geleide is voor den gestraften onderofficier onnoodig; de Commissie heeft misschien de consequentiën van art. 1 »'s Konings wil is, dat de minderen in hun meerderen steeds welwillende voorgangers vinden» ook in art. 68 willen doordrijven, dit gaat wel wat ver. En, — wie zal nu den hoogsten in graad, den adjudant-onderofficier naar den commandant van de kazernewacht geleiden?

Art. 69 1ste alinea. »In de straffkamers mag geen vuur, licht of tabak worden toegelaten en ook geen andere spijsen en dranken, dan die vanwege het Rijk of de menage worden verstrekt.» Volgens deze bepaling is dus aan de straf van politiekamer, provoost en cachot voor gehuwde onderofficieren en minderen steeds het te Water en Brood verbonden, of wel zij moeten, om ander eten of drinken te gebruiken, worden ontslagen. Zij worden toch gedurende hun straftijd niet in de menage opgenomen (art. 125 en 134).

Het is onbestaanbaar met de richtige uitvoering van het voorgeschrevene en de 2de alinea van art. 51 om in art. 70 te bepalen, dat de kamerwacht na het avondappèl en na de reveille zich naar de strafkamer moet begeven om de bedzakken der arrestanten te brengen en af te halen.

In de artt. 74, 75, 76 en 77 worden de bepalingen aangetroffen omtrent de morgendiensten. Een kwartier na de reveille wordt kamerappèl gehouden, de sergeant van de week begeeft zich in de kamers der soldaten en neemt het rapport in van de escouade-commandanten. Na afloop van dit appèl worden de stroozakken en het kussen opgeschud, de lakens en de dekens gevouwen op het kussen gelegd, (art. 75). Daarna moeten de manschappen zich wasschen en reinigen, vervolgens hunne wapens en hunne kleeding schoonmaken, (art. 76). In art. 77 vinden we echter dat in den regel na afloop van het kamerappèl, vanwege de menage aan degenen, die daaraan deelnemen, warme koffie verstrekt wordt. Moet nu eerst aan de artt. 75 en 76 gevolg gegeven worden vóór de troep koffie drinkt, dan kan moeilijk de na het kamerappèl verstrekte warme koffie ook *warm* genuttigd worden.

De 1ste en 2de alinea van art. 78 luiden: »Elken morgen moet het kwartier worden schoongemaakt. Daartoe wordt, in den regel een halfuur na het eerste appèl, het signaal gegeven.» Herhaaldelijk wordt in het reglement verder gesproken van het eerste appèl. Wat bedoelt men hiermede, de reveille (5de alinea art. 74) of het kamerappèl (4de alinea art. 74)? Het komt ons van belang voor, dat dit beslist wordt uitgedrukt. Wij achten een tijdruimte van drie kwartier voor den soldaat bepaald noodig om te voldoen aan de voorschriften van de artt. 74, 75, 76 en 77. Een half uur is daartoe onvoldoende; vordert men dat de morgendienst stipt worde uitgevoerd, dan moet men beginnen met een ieder den noodigen tijd te geven. De dagen zijn bovendien bij de drukste diensten nimmer zóó bezet, dat men, om tijd uit te winnen, voor het opmaken der bedden, het wasschen van het lichaam, het reinigen van wapens en kleeding, het koffie drinken en ontbijten, slechts een half uur zou kunnen geven. Is werkelijk de bedoeling om de algemeene corveën reeds een half uur na de reveille te doen aanvangen, — wij zagen art. 78 in dien geest in meerdere garnizoenen reeds toegepast, — dan doet het Reglement op den Inwendigen dienst ons hier denken aan de werking van een op verkeerde plaats aangebrachte dommekracht: weinig arbeid tot het neerschrijven van het artikel maar groot schadelijk effect. Zeer zeker gaat, wanneer men eenige uren na de reveille in de kazerne komt, alles zijn gewonen gang en ontwaart men niets van de groote haast en jacht, door ondoelmatige voorschriften noodig gemaakt, maar het stipt uitvoeren van de bepalingen op den morgendienst wordt daardoor onmogelijk en tevens voor den soldaat hoogst onaangenaam. Een aandachtig beschouwer moet het bejammeren dat het hier zoo overduidelijk doorstraalt, dat het de meesters waren, die de wetten maakten.

Het model N°. III, bedoeld in art. 80, zou men, zooals ook, om vergissing

te voorkomen in art. 81 geschiedt, compagniesrapport kunnen genoemd hebben; de toelichting, dat het ingericht is om verscheiden dagen te dienen, maakt bovendien de benaming »dagelijksch rapport» eenigszins oneigenlijk.

In art. 81 is een schrijffout ingeslopen, men bedoelde in stede van art. 95 blijkbaar art. 97 aan te halen.

Terwijl in art. 60 omschreven wordt, dat de werkzaamheid voor den adjudant-onderofficier van den algemeenen dienst zich bepaalt tot het aanhouden van den rooster volgens welken de onderofficieren en korporaals voor de wacht- en andere diensten worden gecommandeerd, lezen we uit art. 83, dat die algemeene dienst nog een graad algemeener wordt; nu geeft die adjudant-onderofficier niet de *namen*, maar het *aantal* der onderofficieren en korporaals, dat elk bataljon, iedere compagnie den volgenden dag tot den dienst moet leveren. Maar dan moeten ook bataljonsgewijze roosters voor die diensten aangehouden worden, en bestaat de rooster, bedoeld in art. 60, dus slechts in de verbeelding. Een eenvoudig numerieke, dagelijks veranderlijke opgave kan kwalijk een dienstrooster genoemd worden.

Uit art. 84 zou af te leiden zijn, dat men met het morgenappèl het kamerappèl (4de al. art. 74) bedoelt. Is dit zoo, dan geldt dit dan ook in art. 75, maar waarom dan bepaald, dat eerst 15 minuten na de reveille wordt begonnen met het opschudden der bedden enz.

Nadat art. 86 den commandeerenden officier de verplichting heeft opgelegd, tijd en wijze vast te stellen waarop het brood, de soep en het middageten aan de manschappen die op wacht of in arrest zijn, wordt uitgegeven, vinden we in de laatste alinea van art. 92, dat het eten der arrestanten almede uitgereikt wordt, doch dat het eten van de manschappen die op wacht of in anderen dienst zijn, in de keukens wordt bewaard en warm gehouden. Terwijl van meer bevoegde zijde reeds op deze inconsequentie werd gewezen, veroorloven wij ons nog daarbij den twijfel uit te spreken of de laatste alinea van art. 92 wel doelmatig kan geacht worden. Het eten toch wordt, door het te bewaren, er niet beter en smakelijker op; korporaals en minderen der kazernewacht gelijktijdig met den troep het middageten te doen gebruiken, levert geen bezwaar op. Hoelang wil art. 92 dat het middageten bewaard wordt? Tot de wachten afgelost zijn? Maar de commandeerende officier is aan het uur waarop hij de kazernewachten wil laten optrekken, door niets gebonden. Als nu, zooals in sommige garnizoenen in de instructie-tijd wel geschiedt, de wachten om 12 uur worden afgelost, moet dan het middageten tot den volgenden dag bewaard en warm gehouden worden? Belachelijke overdrijving, zal men zeggen. Dit wordt echter niet toegegeven; niet de overdrijving maar de bepaling zelve is lachwekkend, zij komt echter door overdrijving eerst in haar volle dwaasheid uit.

In art. 88 wordt gezegd: »Terwijl de manschappen eten, begeven zich de luitenants van den dag in de kamers der compagnieën, ten einde zich te overtuigen van de zindelijkheid en de orde in die kamers, enz.»

In gedachte zien we al een luitenant van den dag, die in de een of andere soldatenkamer opmerkt, dat er wanorde heerscht en onzindelijkheid, en een sergeant van de week, die het Reglement op den Inwendigen dienst gelezen heeft; deze laatste wordt door dien luitenant over die bevinding aangesproken en merkt op, dat hij ingevolge art. 58 voor zijn dienst in de compagnie niet aan den luitenant van den dag verantwoordelijk is.

Den luitenant zal art. 87, den sergeant art. 58, het naast aan het harte liggen, en al duchten we van het niet aan elkaar sluiten van deze artikels geen groote moeilijkheden, zoo meenden we toch goed te doen, op het niet juist omschrijven van het gezag en de verantwoordelijkheid ten deze, te wijzen. De stukken van de legkaart mogen, naast elkaar gelegd, geen gaping vertoonen; wij hopen dat we de artikelen 58 en 87 niet ten onrechte aan elkander pasten.

Wil de 4de alinea van art. 88, dat de sectiën eerst op het signaal-appèl aantreden, dan behoeft de 3de alinea niet te vermelden, dat de manschappen niet vóór het tamboersappèl aantreden; uit deze alinea zou men allicht kunnen lezen, dat zij wel *op* het signaal-tamboersappèl, of tusschen dit en het signaal-appèl mochten aantreden. Het bepaalde omtrent het aantreden in de derde alinea is dus overbodig en schadelijk.

Art. 90 schijnt ons te veel in bijzonderheden te treden. De 1ste alinea luidt: »De commandeerende officier bepaalt het uur en de wijze waarop het tweede of middagappèl wordt gehouden». Wat verder lezende blijkt echter dat *niet* de commandeerende officier maar art. 90 bepaalt, hoe dat appèl plaats heeft. Misschien bedoelde men met »wijze waarop» »plaats waar». O. a. bepaalt art. 90 verder dat manschappen, die aan de schietoefeningen of oefeningen in het vuur hebben deelgenomen, hun geweren op het middagappèl schoongemaakt moeten meebrengen. Bovendien moeten zij, die nog geen jaar onder de wapens zijn, ook een of meer hunner kleeding- of uitrustingsstukken mede brengen. Ons komt het voor dat men de beschikking omtrent deze laatste bepaling veilig aan den verantwoordelijken compagniescommandant had kunnen overlaten. Bovendien zal het veelal onmogelijk zijn, art. 90 in alles op te volgen. Dikwijls zal men zelfs niet kunnen eischen dat de soldaat na de bedoelde oefeningen zijn geweer tegen het middagappèl reeds heeft schoongemaakt, doch wanneer men nu bij deze bepaling den compagniescommandant voorschrijft van zijn manschappen te eischen dat zij *bovendien* nog een of meer hunner kleeding- of uitrustingsstukken schoongemaakt mede brengen, dan daalt men onnoodig in akelige kleinigheden af, wat — we toonden het reeds aan — niet wenschelijk is.

Art. 91. De manschappen worden voor de wacht gecommandeerd volgens een wachtrooster (model n°. VI). Op de buitenzijde van dien rooster (bladz. 101) staat vermeld »De wachtrooster der soldaten wordt elke maand zoodanig ingeschreven, dat de eerste soldaat van de controle n°. 1 op den wachtrooster bekomt, de laatste n°. 2, de tweede n°. 3 enz.» Door deze bepaling,

van ongekeerde frischheid kunnen niets dan moeilijke toestanden geboren worden, die het verwringen en afwijken van de voorschriften noodzakelijk maken. Een soldaat die in den loop van de maand bij de compagnie aankomt, krijgt het laatste nummer op den wachtrooster; — men zal hem toch niet gedurende die maand vrij van den wachtdienst willen geven, en de volgorde van den wachtrooster wordt *elke maand* zoodanig verandert, enz. — Hij kan nu op die plaats staande een der laatste drie dagen van de maand voor den wachtdienst moeten gecommandeerd worden, en trekt dan b.v. van 29 op 30 Januari op wacht. Maar den 1sten Februari wordt de volgorde van den rooster veranderd; de soldaat in quaestie is de laatst aangekomene bij de compagnie en heeft dus het laatste nummer op de controle, en moet als de compagnie op den 1sten Februari slechts twee man voor de wacht behoef te leveren, den 1sten weer met nieuwen moed op wacht. Waartoe, zoo vragen wij, deze bepaling. De Commissie toonde zich hier vurig gestemde volgeling van het reglement op den garnizoensdienst, waar bevolen is de oudere en jonge soldaten over de wachten te verdeelen, maar zooals het aangehaalde voorbeeld bewijst, maakte zij de overtreding noodzakelijk van een artikel van hetzelfde reglement, hetwelk wil dat in tijd van vrede de soldaat minstens drie wachtvrije nachten zal hebben.

Bij art. 83 merkten we reeds op, dat er van *één* wachtrooster voor onderofficieren en korporaals moeilijk sprake kan zijn; het nazien hiervan door den luitenant-adjutant van de week kan daarom dan ook kwalijk geschieden. Moeten die wachtroosters bataljonsgewijze aangehouden worden, wat we met het oog op het van lateren datum zijnde art. 83 veronderstellen, dan behoorden met dit artikel ook de artikelen 60 en 91 te zijn gewijzigd.

In art. 93 is ons het doel onduidelijk dat men met de 11de alinea beoogd heeft. Terwijl in de 5de alinea sprake is van een algemeene *vergaderplaats* schijnt men er in de 11de tegen te hebben, dat daar het *vergaderen plaats* heeft. Zooveel *eenigszins doenlijk* worden de op wacht komende onderofficieren en verdere manschappen op de zelfde *plaats*, bij voorkeur aan een der kazernen, *verzameld* en door een adjudant-onderofficier voor den algemeenen dienst naar de *verzamelplaats* geleid." En dan volgt er: »Mochten de kazernen daartoe te ver van elkander verwijderd zijn, dan wordt voormelde dienst in elke kazerne afzonderlijk, zooveel mogelijk, naar vorenstaanden regel ver-richt».

Deze laatste alinea zegt evenwel volmaakt hetzelfde als de 5de; wel beoelde men in de 5de het geval, dat de troep in *één* kazerne gehuisvest is; maar dat de dienst denzelfden weg volgt als de troep in meerdere kazernen gehuisvest is, die echter te ver van elkaar liggen om aan de 11de alinea gevolg te geven, dit is zoo verpletterend logisch, dat die nadere aanwijzing om zijn volstreckte overbodigheid ons een oogenblik in de war bracht. Bovendien schijnt men in de 11de alinea de kracht der woorden niet wel overwogen te hebben. Wanneer zal men voor het voetvolk kunnen zeggen dat

de kazernen te ver uit elkaar liggen dat het niet meer *eenigszins doenlijk* is, naar een en dezelfde plaats te marcheeren, om van daar naar de verzamelplaats te worden geleid? Dit is altijd even doenlijk als overbodig. Waarom toch al die omslag in het eenvoudig verzamelen van een handvol onderofficieren en soldaten? Men kon op de 11de alinea nog in dienzelfden geest hebben laten volgen: »De commandeerende officier kan, als hij het bovenstaand verzamelen niet ingewikkeld genoeg acht, met het oog op het wenschelijk vermoeien van het op wacht komend personeel, de maatregelen treffen, die aan dit laatste kunnen bevorderlijk zijn.»

Art. 94. »De adjudant-onderofficier en de sergeant der kazernewacht verzekeren zich van tijd tot tijd, dat de korporaals en manschappen, die met kwartierarrest gestraft zijn, het kwartier niet eigendunkelijk hebben verlaten. Tot dat einde doen zij door den tamboer of hoornblazer van de kazernewacht appèl voor de gestraften slaan of blazen. Op dit signaal begeven zich de bedoelde militairen naar de kazernewacht, alwaar zij door den korporaal of door den sergeant van de week worden verantwoord. De adjudant-onderofficier van de week overtuigt zich van de aanwezigheid in het kwartier der met arrest gestrafte onderofficieren door deze bij zich te doen ontbieden».

Uit de eerste alinea zou kunnen worden afgeleid dat de kazernewacht steeds door een sergeant moet gecommandeerd worden; wilde men dit vaststellen, dan had men dit in het VIde Hoofdstuk kunnen doen; maar die bepaling is niet aanbevelenswaardig met het oog op kleinere gedetacheerde onderdeelen. Ook stelden wij ons naar aanleiding van art. 94 de vraag, wie zich overtuigen moet, dat korporaals, die met *kamer*arrest gestraft zijn, hunne kamer niet eigendunkelijk hebben verlaten; moeten die korporaals zich ook aan de kazernewacht melden op het signaal geconsigneerden-appèl? Volgens art. 94 niet, maar omdat we een vergissing vermoeden, zij hier de aandacht op die leemte gevestigd. De derde alinea van art. 94 zegt, dat de gestraften door den korporaal *of* den sergeant van de week worden verantwoord. Maar men diende toch te bepalen door wien. Zooals de derde alinea nu luidt, geeft zij aanleiding tot wanorde, de korporaal en de sergeant van de week kunnen zich bij nalatigheid wederkeerig op elkaar beroepen. Wellicht *bedoelde* men dat de sergeant van de week den korporaal van de week bij afwezigheid in dien dienst moet vervangen, maar dat was reeds bepaald in de laatste alinea van art. 58.

Bij het lezen van de derde alinea van art. 95 stelden wij ons de vraag, wie men daar bedoelde met de uitdrukking: *de* sergeant- of korporaal-tamboer, de sergeant- of korporaal-hoornblazer.

Ook op art. 96 hebben wij bedenkingen. Dit art. wil, dat de sergeant van de week, vergezeld van den korporaal van de week, zich *op het signaal* avondappèl in de compagnie begeeft, en dat per bataljon of — als het bataljon in meer dan één kazerne gehuisvest is — in elke kazerne een luitenant van den dag zich *bijtijds* in de verschillende kamers van het

bataljon begeeft om zich te overtuigen, dat er orde heerscht. De luitenant van den dag komt dus in de kamers der soldaten en vindt daar de sergeanten van de week niet. Wij achten het niettemin noodig, waar de luitenant van den dag zich van de orde gaat overtuigen, dat hij daar den sergeant van de week vindt, die aan hem verantwoordelijk wordt gesteld en er voor zorgen moet dat alle bijzonderheden betreffende den inwendigen dienst bij de compagnie behoorlijk worden uitgevoerd (art. 58).

Wij zouden verder willen gaan en willen bepalen, dat de sergeant van de week zich in de soldatenkamer bevindt, telkens als hij daarin officieren moet verwachten. Bovendien blijkt uit dit artikel, dat, wanneer het bataljon in meer dan één kazerne gehuisvest is, er steeds in iedere kazerne een luitenant van den dag moet zijn, wat de laatste alinea van art. 53 tot een doode letter maakt; deze toch stelt in het onderhavige geval de aanwijzing van meer luitenants van den dag ter beoordeeling aan den commandeerenden officier. De laatste alinea van art. 96 zegt: »Bij het indienen van de rapporten moeten de luitenants van den dag en de adjudant-onderofficieren van de kazerneweek tegenwoordig zijn». Hoe nu? Is er nu meer dan één adjudant-onderofficier van de kazerneweek? Neen, art. 60 zegt, dat de adjudant-onderofficier die het toezicht houdt op den dienst van den commandant der kazernewacht en van de korporaals-planton in de keuken, alsmede voor de goede orde in het kwartier, wordt geacht belast te zijn met de kazerneweek. Dit nu kan bezwaarlijk aan meer dan één persoon worden opgedragen, maar hoe dan in art. 96 te spreken van de adjudant-onderofficieren van de kazerneweek? Hieruit blijkt duidelijk, — en men houde ons dit oordeel ten goede — dat de samensteller, toen hij art. 96 vaststelde, geen bestemd denkbeeld had van hetgeen hij in art. 60 bepaald had, en of het hebben van een helder begrip van hetgeen men in een reglement neerschrijft een eisch der billijkheid is, is een vraag, die wij hem met vrijmoedigheid ter beantwoording aanbieden. Toch behoeft men om een en ander aan te toonen niet eens terug te keeren tot art. 60. In het onderhavige artikel geeft het Reglement op den Inwendigen dienst òf een huisbakken axioma ten beste òf het legt een zeldzame virtuositeit aan den dag in het maken van onvergeeflijke vergissingen. Aangenomen, dat er in iedere kazerne maar één adjudant-onderofficier van de kazerneweek is, dan heeft die adjudant-onderofficier toch ook gelijktijdig de week bij zijn bataljon (art. 60). Nu zegt de 7de alinea van art. 96: »Op dit signaal vervoegen zich de adjudant-onderofficier van de week en de sergeanten van de week bij dien officier en dienen aan deze hunne rapporten schriftelijk in». Draagt het nu niet het kenmerk tot de boven uitgesproken bewering om in de laatste alinea van art. 96 te bepalen, dat een adjudant-onderofficier die persoonlijk een rapport indient, bij het indienen van dat rapport moet tegenwoordig zijn?

De 2de alinea van art. 99 zal den Bataljonscommandant weinig drukte veroorzaken. Als de reveille om 7 uur geblazen wordt dan kan de compag-

niescommandant tot b. v. $6\frac{3}{4}$ uur permissie verleenen. Het komt ons voor dat men voor dit laatste kwartiertje de toestemming van den Bataljonscommandant niet had behoeven noodig te verklaren.

Het art. 100 is het ongewijzigd art. 92 van het oude reglement. In de eerste alinea bedoelde men waarschijnlijk, evenals in de derde, *vuur* en licht. Gedachtig aan een nog niet ver verleden, weten we, dat een half uur tijdruimte tusschen het signaal »avondappèl» en het signaal »licht uit» overbodig lang is. De kamerwachten benevens het personeel dat op dezen laatsten dienst toezicht houdt, worden noodeloos genoodzaakt, langer op te blijven. Een kwartier tusschenruimte schijnt ons, vooral met het oog op bezuiniging, alleszins voldoende. Wij veroorloven ons nog, naar aanleiding van de derde alinea, de volgende vraag: Hebben de onderofficieren, wanneer hunne kamer met gas verlicht wordt, er recht op, dat die gaslichten tot 12 uur blijven branden zooals we op sommige plaatsen zagen, of bedoelde men, hun de vergunning te geven, op eigen kosten hun woonkamer van het signaal »licht uit» tot 12 uur te verlichten, zooals in vele andere garnizoenen geschiedt? Hoewel wij de eerste zienswijze uit de derde alinea meenen te moeten lezen, is het voor verschil in opvatting, niet van belang ontbloot, op de noodzakelijkheid van een beslissing te wijzen.

Meer in overeenstemming met de algemeene aanduiding in de 3de alinea van art. 108 zou het wezen indien in de 4de alinea niet gesproken werd van: »worden in de politiekamer gebracht», maar dat de tijdruimte van één uur na afloop van den dienst als maximum gesteld werd, door te zeggen dat de bedoelde meerderen verantwoordelijk zijn, dat de gestraften onder hun rechtstreeksch toezicht staande, in arrest *zijn* gebracht.

In de 3de alinea van art. 110 wordt gezegd, dat de bepalingen omtrent het innemen en in de rustkamer opleggen ook van toepassing is op de wapens en kleeding achtergelaten door manschappen, die op drie achtereenvolgende appèls niet zijn tegenwoordig geweest. Dus op die voorwerpen van de manschappen, die op wacht zijn. Dit bedoelde men natuurlijk niet, maar men schreef het toch neer, en wat men wellicht wèl bedoelde, dat nl. ook de achtergelaten wapens en kleeding van onderofficieren en korporaals, die met verlof vertrekken enz., óók in de rustkamer worden opgelegd, dat schreef men niet voor. Voor »niet tegenwoordig zijn geweest» dient men in art. 110 te lezen »mankeerden», terwijl de juistheid der laatste veronderstelling kan blijken uit het model n°. XI.

Waarom of men in art. 111 zoo nadrukkelijk beveelt, dat de namen van met onbepaald verlof zijnde miliciens niet op het model n°. XII mogen voorkomen, is tot nu voor ons niet opgehelderd. In tegenstelling met die bepaling trof men bij eenige korpsen de doelmatige beschikking aan, dat dit wèl moest geschieden. Dit was bepaald tot matiging van verwarring en drukte, die van een mogelijk onverwacht bevel tot mobilisatie het natuurlijk gevolg zullen wezen. Men verkreeg daardoor toch de zekerheid dat bij de com-

pagnieën ook de met onbepaald verlof zijnde lichtingen in de pelotons en de sectiën zijn ingedeeld, wat in de verdere compagnies-administratie niet uitkomt, terwijl een plotseling bevel tot mobilisatie voor het kader al meer dan genoeg werkzaamheden in het leven roept, dan dat men die nog met het inschrijven van drie of vier lichtingen in de appèllijst noodeloos zou vermeerderen.

De woorden »zooveel doenlijk» in de 8ste alinea van art. 117 moesten weggelaten zijn na het voorgeschrevene in de laatste alinea van art. 92. De laatste alinea van art. 117 behoort niet in dat artikel maar in het volgende. In art. 60 wordt omtrent het toezicht bovendien iets anders bevolen.

Toen we in de verbeterbladen zagen, dat in het reglement de uitdrukking »het kleeding- en reparatiefonds», moest worden vervangen door »de kleeding en reparatie», kregen we den indruk als wilde men uit het voorschrift de benamingen weglaten, die in het verschiet waarschijnlijk zullen komen te vervallen, en werkelijk leerde de jongste Memorie van beantwoording, dat de oneigenlijke benaming »fonds» aan de rekening voor de kleeding en de reparatie gegeven, zal opgeheven worden. Dit was dus goed gezien. Zooals echter meer geschiedt, verliest men, het oog te veel op het toekomstige vestigende, wel eens het tegenwoordige uit het oog. De benamingen maximum- en minimumkorting (art. 121) zijn toch in de administratie van de Nederlandsche infanterie niet bekend.

In art. 132 wordt gesproken van *den* adjudant-onderofficier van het bataljon en gebruikt men dus een *niet bepalend* bepalend lidwoord. (Zie ook bladz. 93 voorlaatste alinea).

Uit art. 141 blijkt, dat de algemeene opgave der in te koopen levensmiddelen, waarvan sprake was in art. 137 van het vervangen reglement, niet meer wordt opgemaakt. De bewijzen aan elken leverancier af te geven, moeten door den luitenant van den dag voor »gezien» geteekend worden. Legt deze naamteekening ook hier de verantwoordelijkheid op, bedoeld in art. 128? De tekst van dit artikel doet dit niet vermoeden, daar wordt toch gesproken van het *in rekening gebrachte*. Is onze wijze van opvatten de goede, dan wordt het voor »gezien» teekenen van de schriftelijke bewijzen in art. 141 slechts bevolen om het mogelijk omruilen dier bewijzen bij den leverancier te bemoeilijken, en nemen we met onze naamteekening niet de verantwoordelijkheid op ons voor de aangeduide hoeveelheid van de op die bewijzen voorkomende levensmiddelen en benodigdheden.

In de 2de alinea van art. 140 wordt bevolen dat de voedingscommissie in overleg met den commandeerenden officier het uur voor de uitdeeling vaststelt. Het opschrift van dit hoofdstuk toont dat men onderscheid heeft te maken tusschen den inkoop en de uitdeeling. Van uitdeeling kan in hoofdstuk IX slechts sprake zijn bij de verstrekking van het brood. De garnizoens-voedingscommissie heeft echter niet het toezicht op de bakkerij of het brood, en het heeft, naar het wil toeschijnen, weinig reden, de uit offi-

cieren van verschillende wapens samengestelde voedingscommissie op te dragen, het uur dier uitdeeling voor de infanterie-bezetting vast te stellen. Ook is het nog een vraag — en we stellen haar dan ook slechts als vraag — of een reglement op den inwendigen dienst der infanterie de bevoegdheid heeft, aan een garnizoens-voedingscommissie bepalingen voor te schrijven. Mocht deze vraag ontkennend beantwoord worden, dan kan de overschrijding voor de grenzen der bevoegdheid hier stellig niet door nuttige uitwerking gerechtvaardigd heeten.

Omdat art. 58 als regel aangeeft, dat bij het regiment slechts een kapitein van de week is, zoo had men beter en juister in art. 143, in stede van de kapiteins van de week, van den kapitein van de week kunnen spreken. De practijk leerde dat men aan voorschriften als die in de 9de alinea van art. 149 geen behoefte had; thans is vastgesteld en toegestaan wat vroeger geacht werd vanzelf te spreken. Concessie's van den aard als in de aangehaalde alinea zijn niet wenschelijk, men sluit daarmee steeds andere even noodige uit.

De aanwijzing in art. 165, dat het de commandeerende officier is, die het uur voor het daar bedoeld gewapend appèl moet aangeven, is, na de algemeene bepaling in de 2de alinea van art. 162, overbodig. In de 5de alinea van dat artikel heeft het woord »compagniesgewijze» weinig beteekenis; of het een verbetering is, dat nu uitsluitend de pelotonscommandanten de inspectie moeten houden, is aan twijfel onderhevig. Als de pelotons, zooals in den zomer, sterk zijn, dan wordt de wapen-inspectie een werk van langen adem; men behoefde met de 5de alinea niet te beletten dat de derde luitenant of eenige onderofficieren mede inspectie hielden. In verband met het voorschrift dat de pelotonscommandanten de inspectie houden, zal het ook zijn, dat de onderofficieren ook het ledergoed bij zich moeten hebben; wij betreuren die bepaling; de samensteller van het oude reglement had blijkbaar de onderofficieren door die geringe vrijstelling in het oog van den soldaat, willen verheffen. De om de zeven dagen terugkeerende inspectie met de patroontasch, was voor de onderofficieren toch stellig niet noodzakelijk. Nu zal men ons wellicht toevoegen, dat die vrijstelling aan de uniformiteit te kort deed, dat de troep gelijkvormig gekleed moet zijn, maar bij dergelijke argumenten verliest men uit het oog, dat zij slechts gebruikt worden als naar degelijker te vergeefs gezocht wordt, de phrasensluis gaat open en de paarden die dan bereden worden, zijn niets dan stokpaarden.

In de laatste alinea van art. 148 moet het woord »dat» door »die» vervangen worden.

De laatste alinea van art. 194 is overbodig, het daarin bepaalde blijkt uit den aanhef van het artikel.

Het »zoo veel mogelijk» op bladz. 120 heeft weinig beteekenis. Een belemmering in de uitvoering van de betrokken bepaling ligt buiten het veld onzer voorstelling.

In het model n°. XV slopen eenige onjuistheden. In de ontvangsten schreef men »provooftgeld voor» en »provooftgeld van».

De letters bij de rations behoorende komen niet overeen met die van het voorschrift op de voeding der landmacht in tijd van vrede.

Den 4den, behoorde men in de mutatie van uitgegeven zakgeld geboekt te hebben »Aan hen» in plaats van »Aan hem».

In het model n°. XVIII bedoelde men waarschijnlijk dat *alle* doorhalingen zouden gearapheerd worden door den luitenant belast met het toezicht over de sectie.

En hiermede basta. Genoegzaam meenen we te hebben aangetoond, dat het besproken reglement op vele plaatsen verbetering behoeft.

In den aanhef van onze beschouwingen zeiden we, dat we door het wisselziek spel met gebrekkige reglementen daartoe gebracht, telkens de oorzaak bij den samensteller zochten als zich onduidelijkheden voordeden; mocht het blijken, dat we in die richting te ver gingen dan hopen we, dat een verdiende kapiteling ons daarvoor niet zal worden onthouden. In afwachting daarvan blijven we van meening dat het onderhavige reglement in vorm zoowel als in bruikbaarheid bij het vroegere afsteekt als een blikken kermisabeltje bij een Solinger-kling. En we betreuren dit ook nog om een andere reden. Als onze plicht beschouwen we het, bij theorieën met het kader, de reglementen aan te prijzen als het plechtanker waarin hun verplichtingen uitgedrukt zijn, waaruit hun rechten voortvloeien. Verderfelijk werkt het, wanneer men, bij de behandeling van een voorschrift, door korporaals en onderofficieren op tal van onjuistheden en tegenstrijdigheden wordt gewezen; wanneer ophelderingen verlangd worden, die men niet geven kan; vragen gedaan, waarop men het antwoord moet schuldig blijven. Men rekene dit bezwaar niet weinig beteekenend. In de geheele opleiding van het kader is de werktuigelijke drill verdwenen; voor iedere bepaling b. v. in den veld-dienst en het vechten eischt men van hen dat ze het »daarom» weten van ieder oorzakelijk »waarom»; is het dan te verwonderen dat zodoende een zucht tot onderzoek wordt aangekweekt en dat men, in theorie althans, naar een nuttig effect vraagt, wanneer, zooals o. a. in art. 93, oogenschijnlijk onnoodige omslag wordt voorgeschreven? En waar het kader op tegenstrijdigheden kan wijzen, daar zet het den vinger op artikels, voetstukken vormende voor wanorde en ongeregeldeheid.

De korporaal, die in art. 4 gelezen heeft dat alle bevelen *letterlijk* ten uitvoer gebracht moeten worden, begrijpt dat die in *letterlijken zin* slechts van geschreven bevelen kan geëischt worden, van de reglementen dus, en het moet voorkomen worden, dat hij schier op iedere bladzijde de onmogelijkheid daarvan kan aantoonen.

Mochten we met onze opmerkingen de noodzakelijkheid tot verbetering van het besproken reglement aangetoond hebben, dan zal het doel bereikt zijn, dat ons met het inzenden dezer bladzijden voor den geest stond.

GEBRUIK VAN EEN VERPLAATSBAREN MEELMOLEN IN DE GARNIZOENS- BAKKERIJ TE MAASTRICHT.

Het streven om zuinig met 's lands penningen om te gaan is tegenwoordig aan de orde van den dag; wij lezen dit dagelijks in de verslagen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Ook op de begrotingen van Oorlog wordt daarom steeds door de kamerleden aangedrongen op een zuinig beheer der gelden die voor het leger benoodigd zijn. Mijns inziens kan men het zuinig beheer zeer in de hand werken, door het beginsel van de vereeniging »Eigen hulp» in toepassing te brengen. In Maastricht b.v. werkt dit beginsel uitstekend bij de militaire slachterij, het voedingsmagazijn en in de cantines voor onderofficieren en minderen. Er worden tegen betrekkelijk geringe prijzen goed vleesch en verschillende goede kruidenierswaren geleverd, terwijl van de winsten der laatste daarenboven nog aan elke compagnie per maand een zeker geldelijk bedrag wordt uitgekeerd, ter bestrijding van de kosten voor het aanschaffen van huishoudelijke benoedigheden. In de cantines vinden de militairen veel van hunne gading wat beter en goedkooper is dan elders in winkels en uitspanningsplaatsen, terwijl ook hier de winsten ten bate komen van de troepen. Hierover nadenkende, kwam bij mij het denkbeeld op, of het ook niet mogelijk zou zijn, het graan benoodigd voor het garnizoen zelf te malen, in plaats van, zooals nu geschiedt, op particuliere molens buiten de stad, en daardoor het maalloon uittewinnen. Ten eerste werd mijn aandacht hierop gevestigd, omdat in een jaar tijds, namelijk in 1884, aan maalloon is uitgegeven een bedrag van f 842,80, gerekend tegen f 0,70 de 100 KG. hieronder begrepen het heen- en terugbrengen. Ten anderen doordien ik in het bezit ben van een prospectus van de firma de Wed. J. C. MASSEE EN ZOON te Goes, bevattende een opgave van meelmolens met vermelding der prijzen, geschikt voor huiselijk gebruik, en ook een geschikt voor het gebruik in gevangenissen, kloosters, kazernes enz. enz. Betreffende deze laatste molens is tevens vermeld, dat ze niet, als de andere van mindere capaciteit, door handkracht maar wel door paarden- of stoomkracht moeten gedreven worden.

Natuurlijk dat deze laatste molen mijn bijzondere aandacht trok, en dit mij noopte, nadere gegevens bij genoemde firma in te winnen, ten einde een berekening te kunnen maken van de kosten die, hetgeen vanzelf spreekt, niet die van het maalloon per jaar mochten te boven gaan. In de eerste plaats moest ik dus weten hoeveel graan per dag met dezen molen kon gemalen worden; ten tweede, met welke kracht de molen het geschikt kon gedreven worden, hetzij door paarden, stoom of gas.

Zooals ik vernam wordt hier in Maastricht telkens na elke levering van granen aan het garnizoen, tot het malen overgegaan. Dit wordt zoolang voortgezet, tot dat er genoeg meel in voorraad is, waarop alsdan weer eenigen tijd niet gemalen wordt. Neemt men nu het aantal kilogrammen dat gedurende 1884 gemalen is, en rekest men daarbij dat bij één lichting onder de wapens, 300 KG. en bij de najaarsoefeningen, wanneer twee en een halve lichting onder de wapens zijn, \pm 700 KG. per dag moeten gemalen worden, dan zou, zeer ruim genomen, met den molen 500 KG. per dag moeten gemalen kunnen worden, daar men tevens meel in voorraad moet hebben. De correspondentie met de genoemde firma gevoerd omtrent den bedoelden molen, had tot resultaat dat men mij bij nader inzien dien molen niet durfde aanbevelen, om op den duur meel te malen voor het garnizoen, evenmin de verschillende andere bestaande molens, die, evenals deze, met metalen bedding en looper werken, omdat er te veel zemelen onafgewerkt zouden overblijven enz. enz. (1); dat men echter in het bezit was van een uitmuntenden korenmolen, die voor het doel dat ik beoogde, ten volle aanbeveling verdiende, en de capaciteit had door mij gewenscht. Tevens was daarbij gevoegd een afbeelding van den molen. De prijs daarvan is f 450, er kan mee gemalen worden 1,25 HL. per uur; drijfvermogen één locomobile van 2 p. k. Verder werd vermeld dat dit aanbevolene stelsel (Turner Ipswich) werkt met Fransche steenen, zoodat men iemand noodig heeft die kennis heeft van het scherpen van steenen. Ten slotte volgden nog eenige opgaven betreffende tijd van duur, verwisseling van steenen en waardeverlies, waarop later bij de berekening der kosten zal teruggekomen worden.

Ook werd mij van bevoegde zijde de opmerking gemaakt, dat het doel hetwelk ik mij voor oogen stelde, alleen kan bereikt worden, door hiervoor een molen te bezigen waarin het malen geschiedt door middel van steenen, om de voorname reden, dat het meel door het werken van staal op staal, te veel gemalen, en zooals dit wel eens genoemd wordt, dood gemalen wordt. Op grond van een en ander vestigde zich mijn keuze op den molen van bovengemeld stelsel, en bleef me nu nog over te bepalen, de kracht waarmee deze moest gedreven worden, hetzij paarden-, stoom- of gaskracht. De eerste kunnen we gerustelijk buiten beschouwing laten; hiertoe toch zou men

(1) Dat er te veel zemelen onafgewerkt zouden overblijven dient wel in het oog gehouden te worden, aangezien het munitie-brood van ongebuild meel gebakken wordt.

moeten beginnen met een lokaal in de bakkerij daarvoor in te richten, een paard en een rosmolen aan te schaffen. Dit paard heeft voeding en stalling noodig, derhalve ook een geschikt lokaal voor het laatste. Aangezien het kan sterven, dient men een tweede paard in reserve te hebben, daar de molen geregeld moet kunnen werken. Het in het ongereede komen van den molen is, bij werking met stoom of gas, bij een zorgvuldige behandeling, minder te duchten. Wat aangaat de beide laatstgenoemde beweegkrachten bepaalde zich mijne keuze tot de laatste, op grond van het volgende: Bij een bezoek aan de gasfabriek alhier, was de directeur zoo welwillend, mij een gasmotor van 2 p. k. stelsel OTTO, van de firma FERU ET DELIÈGE uit Luik, te laten zien, en deze in mijne tegenwoordigheid te doen werken. Hem mijn bedoeling kenbaar makende, gaf hij mij de verzekering dat voor een drijfvermogen van 2 p. k. die voor den molen zou noodig zijn, hij mij gerust dit stelsel van motor durfde aanbevelen. Ten overvloede gaf hij mij een prijscourant en een bijlage bevattende de inlichtingen bij de plaatsing, de behandeling en het onderhoud der gasmotors.

Ten bewijze van de deugdelijkheid dezer machines wordt hierin opgegeven dat sedert vijf jaren bereids 8000 motors OTTO in Europa en de Vereenigde Staten in werking zijn. Verder zegt de prijscourant: »De nieuwe gasmotor OTTO biedt al de voordeelen der horizontale stoommachine aan, zonder de nadeelen verbonden aan het gebruik van stoomketels. De regelmatige geruischlooze gang zonder rook, stof of reuk, het niet bestaan van stookplaatsen en stoomketels, de volstreekte onmogelijkheid van ontploffing of brand gevoegd bij de beperkte ruimte die deze machine inneemt, maken hare toepassing bijna op elk gebied gemakkelijk. Om de machine in beweging te brengen, is het ontsteken van een enkele gaspit voldoende, terwijl men die slechts behoeft uit te draaien, om haar te doen stilstaan, waaruit blijkt dat de beweegkracht terstond beschikbaar is, zoodra men die wil aanwenden, en derhalve het loon van een stoker bespaard wordt.» Tot zoo ver de prijscourant. Wat aangaat de beperkte ruimte die de machine inneemt, kunnen de volgende afmetingen tot opheldering strekken: Lengte 2,52, Breedte 0,98 en Hoogte 1,65 Meter. De ruimte die de motor inneemt, kan dus wel beperkt heeten, vergeleken bij een stoommachine van dezelfde capaciteit. Als een belangrijk voordeel van gaskrachtwerktuigen, boven die welke door stoom in beweging worden gebracht, moet aangemerkt worden, dat bij de laatste de voorraad stoom benoodigd om de machine te doen werken, niet altijd geheel benoodigd zal zijn, om den molen eenige uren te doen malen, naarmate van de behoefte aan meel, zoodat er dus een gedeelte ongebruikt verloren gaat. Bovengenoemde voordeelen van een gasmotor boven een stoommachine, voor het doel dat ik me voorstelde, in aanmerking nemende, bepaalde zich mijn keuze dan ook tot een gasmotor van 2 p. k. van genoemd stelsel, en kunnen we nu op grond van de verstrekte gegevens overgaan tot de begroting der onkosten voor een jaar tijds.

Begrooting.

Aankoop van een meelmolen	f 450.—
Idem van een gasmotor van 2 p. k.	» 1350.—
Gasleiding aanbrengen	» 40.—
Zinken reservoir tot afkoeling der cylinders	» 45.—
Stellen, transport enz.	» 50.—
	Te zamen. f 1935.—
Interest kapitaal ad 5 %	f 96,75.
Scherpen en onderhoud van steenen	» 15.—
Waardeverlies der overige deelen	» 100.—
Onderhoud, smeren enz.	» 50.—
<p>In 1884 in de garnizoensbakkerij gemalen 120460 KG. graan, ruim 1544 HL. daar 1 HL. 78 KG. weegt. De molen maalt 1,25 HL. in het uur, derhalve krijgen wij ruim genomen 1236 uren malen per jaar.</p>	
<p>Aangezien de motor 1 M³. gas per uur en per p. k. verbruikt en de M³. gas alhier f 0,09 kost hebben we $1236 \times 2 \times 0,09 =$ f 222,48 of ongeveer.</p>	
	» 222,50.
	Te zamen. f 484,25.

Of om een rond getal te hebben f 500.

Stellen we nu hiertegenover het bedrag aan maalloon over 1884 bovenvermeld, dan komen we tot een matige winst van f 342,80, stel f 350.— gedurende een jaar. Tevens moet in rekening gebracht worden, het stuifmeel dat bij de nu gebruikelijke wijze van malen ten voordeele van den molenaar komt. Art. 16 van het voorschrift omtrent de inrichting en het beheer der bakkerijen van munitiebrood ten behoeve van de korpsen en ziekeninrichtingen van de landmacht (*Recueil Militair* van 1864) zegt namelijk: Aan den molenaar kan het verlies voor stuifmeel worden geleden. Dit mag echter in geen geval meer bedragen dan één ten honderd. Van de in 1884 gemalen 120460 KG. tarwe en rogge is dus volgens die maatstaf 1204,6 KG. aan stuifmeel door den molenaar behouden. De KG. meel waarvan het munitiebrood gebakken wordt, bedraagt f 0,09; voor het stuifmeel dat zeker de beste soort meel is, kunnen we gerust aannemen f 0,12 de KG. Derhalve komt nog bij de opgegeven winst een bedrag van $1204,6 \times 0,12$ of ruim f 144,50, derhalve een gezamenlijke winst van $350 + 144,40$ of f 494,50.

Wat aangaat het toezicht op het malen zou, wanneer dit op een rijksmolen in de bakkerij geschiedde, tevens de laatste alinea van art. 15 van bovengemeld voorschrift gevoegelijk kunnen vervallen. Deze zegt namelijk: »Tevens moet de noodige voorzorg worden genomen, opdat het graan of meel aan den molen niet worde verwisseld noch vermengd». Als vanzelf komt dan

te vervallen het planton molen, bestaande uit een sergeant en twee man, die toezicht houden wanneer er gemalen wordt.

Tot nadere toelichting van de berekening der onkosten kan dienen:

1°. Dat de tijd van duur van den meelmolen, voor welks goede werking de genoemde firma instaat, natuurlijk veel afhangt van een zorgvuldige behandeling. Volgens genomen informatiën is het scherpen der steenen in den regel noodig, wanneer er 25000 KG. gemalen is. Daarvoor wordt alhier per koppel steenen *f* 1,25 betaald. Voor de 120460 KG. per jaar moet dus 4 à 5 maal gescherpt worden, en het bedrag van het scherpen wordt dus per jaar omstreeks *f* 6, terwijl voor scherpen en onderhoud gesteld is *f* 15. Volgens opgave van de firma kunnen, bij het onbruikbaar worden van verwisselstukken, deze onmiddellijk vervangen worden, aangezien de modellen steeds aan de fabriek aanwezig zijn. Waardeverlies hangt dus alleen af van de duurzaamheid of slijtage der steenen, en kan de molen, wanneer deze laatste goed zijn, 200 jaar en zelfs langer dienst doen.

2°. Dat bij het waardeverlies van den gasmoter gerekend moet worden op 7%, ruim genomen dus *f* 100. Aangaande de garantie zegt overigens de prijscourant het volgende:

»Wij staan in voor de deugdelijkheid onzer motors en vervangen ten onzen koste alle stukken welke gedurende de eerste zes maanden ten gevolge van een gebrek in het materiaal of in de bewerking vernieuwing behoeven, doch stellen ons niet verantwoordelijk voor alle andere beschadigingen; onze verantwoordelijkheid voor den geregelde gang der machine houdt ook op indien het opstellen bij den koper niet door onze werklieden heeft plaats gehad.

»Voor de aflevering wordt iedere machine gedurende verscheidene dagen beproefd ten einde ons van haar volkomen goeden gang te verzekeren.»

Wat de gasleiding betreft, deze moet in de garnizoensbakkerij aangebracht worden, als zijnde daar niet aanwezig. Volgens opgave zouden de kosten daarvan bedragen *f* 30 à *f* 40. De overige bedragen zijn bij benadering gesteld moeten worden en, naar ik vermeen, zoo ruim mogelijk.

En hiermede ben ik aan het einde van mijn arbeid genaderd. Mocht ik in mijn winstberekeningen wellicht te optimistisch geweest zijn, wat ik echter niet geloof, dan nog doe ik niets aan de waarheid te kort, wanneer ik beweer dat het veel voordeeliger is voor een garnizoen zooals te Maastricht, het graan op een Rijksmolen te laten malen dan bij particulieren. Staat dit vast, dan vindt ook het beginsel van »Eigen hulp» het »help u zelf», hier zijn volle toepassing.

Maastricht, 3 Maart 1885.

J. F. MULLER,
Kapt. 2de Regt. Infanterie.

MILITAIR ONDERWIJS.

Bij K. B. van den 28sten October 1882, n°. 28, is vastgesteld een Voorschrift tot regeling van de opleiding van onderofficieren tot den rang van 2de luitenant der infanterie en van 2de luitenant-kwartiermeester. Dit Voorschrift omvat alles, wat betrekking heeft op het wetenschappelijk onderwijs bij de korpsen.

De meening, dat eenige wijzigingen in dat Voorschrift het onderwijs vruchtbaarder zullen maken, gaf ons aanleiding het bepaalde omtrent het onderwijs op de voorbereidende scholen en cursussen aan een onderzoek te onderwerpen en het resultaat hiervan, in het volgende mee te deelen.

Behalve op cursussen en hoofdcursussen wordt onderwijs gegeven op voorbereidende scholen. Op deze laatste wordt behandeld:

Nederlandsche taal, Fransche taal, rekenkunde, aardrijkskunde, geschiedenis, exercitiereglementen en dienstvoorschriften.

De vergunning om het onderwijs bij te wonen kan verleend worden aan onderofficieren en korporaals, die zich door praktische geschiktheid, goed gedrag en dienstijver deze gunst waardig toonen en bovendien voldoende bedreven zijn in de theoretische en praktische kennis der exercitiereglementen voor hunnen graad vereischt.

Voor de toelating wordt geen examen afgenomen. Missen de toegelatenen aanleg tot studie of betoonen zij weinig ijver, dan zullen zij van de school worden verwijderd.

De onderofficieren, die het onderwijs blijven volgen, kunnen (in de maand Augustus of September) examen afleggen voor den cursus. Op dit examen wordt vereischt:

1. Duidelijk schrift.
2. Rekenkunde, omvattende de hoofdbewerkingen met geheele getallen, gewone en decimale breuken en kennis der eigenschappen, waarop die bewerkingen steunen, kennis van het metriek stelsel van maten en gewichten en van de leer der evenredigheden met toepassingen. Vooral grondige kennis wordt vereischt.

3. Nederlandsche taal; kennis van de beginselen der spraakleer, zuiver spreken, en door een opstel over een gegeven onderwerp, toonen dat de aspiranten, schriftelijk, zonder grove fouten en in beschaafd Nederlandsch hunne gedachten weten uit te drukken.
4. Fransche taal; eenige bedrevenheid in het lezen en schriftelijk vertalen van niet te moeilijk Fransch proza, met behulp van een woordenboek.
5. Aardrijkskunde; de natuur- en staatkundige aardrijkskunde van de vijf werelddeelen in hoofdzaken.
6. Geschiedenis; een schets in groote trekken van de oude geschiedenis en van die der middeleeuwen, als inleiding tot de nieuwe geschiedenis; een algemeen overzicht van de nieuwe geschiedenis tot aan 1648; voornamelijk de kennis van de personen en gebeurtenissen, die een overwegenden invloed op de ontwikkeling der volken in het algemeen hebben uitgeoefend of meer in het bijzonder op Nederland betrekking hebben gehad; kennis van de Vaderlandsche geschiedenis tot 1568 in groote trekken; van 1568 tot 1648 eenigszins meer in bijzonderheden.
7. Dienstvoorschriften en exercitiereglementen.

Gewoonlijk begint het onderwijs den 1sten October.

Voor jongelieden met aanleg en ijver is er dus voldoende tijd om zich voor het examen in Augustus te bekwamen, vooral omdat de eischen, gesteld bij punt 2 en 3 bijna overeenkomen met hetgeen een onderofficier moet kennen om dien graad te verkrijgen, zoodat voor hen, strikt genomen, alleen de bij 4, 5 en 6 genoemde vakken nieuw zijn en zij van de rekenkunde alleen nog behoeven te *leeren*: »de eigenschappen, waarop de verschillende bewerkingen steunen” en de evenredigheden.

Legt men nu hier naast, de eischen die tot toelating op den hoofdcursus worden gesteld, dan ziet men dat er een goede aansluiting bestaat en dat, oppervlakkig beschouwd, die eischen niet te hoog zijn.

Intusschen blijkt uit de afgenomen examens de noodzakelijkheid om op den cursus de rekenkunde in haar geheel te behandelen, behalve de onderdeelen, die men ook wel tot de stelkunde rekent te behooren. Ook kan men onder »niet te moeilijk Fransch proza” niet verstaan *gemakkelijk*, maar *vrij moeilijk* Fransch, zooals men dat vindt in militaire werken of tijdschriften.

Alsmede blijkt uit de examenvragen, dat de algebra, nl. de lagere, ook in haar geheel behandeld dient te worden, uitgezonderd de vergelijkingen met meer dan twee onbekenden en de onbepaalde vergelijkingen; en dat de meetkunde worde geleerd, voor zoover die in de beste werkjes over planimetrie voorkomt, in haar geheel, aangevuld met toepassingen van de algebra op de meetkunde en met zaken, die men in vele werkjes niet vindt.

Betreffende aardrijkskunde, geschiedenis en Nederlandsche taal zijn de eischen juist omschreven in het Voorschrift; ook is dit het geval ten opzichte van de exercitiereglementen en dienstvoorschriften.

Op den cursus wordt gemiddeld achttien uur per week onderwijs gegeven;

nl.: negen uur letterkundige vakken, zeven uur wiskunde en twee uur reglementen en voorschriften.

Aannemende, dat die tijd voor de letterkundige vakken en reglementen voldoende is (wat daarom nog niet wordt toegestemd) zal toch wel niemand beweren, dat dit ook het geval is met den, voor wiskunde, beschikbaren tijd.

Om onze bewering te staven wenschen wij na te gaan hoe het met het onderwijs in de wiskunde aan de Hoogere Burgerscholen is gesteld.

Daar wordt in de eerste drie studie jaren hetzelfde onderwezen als op den cursus, benevens:

- a. de reken- en meetkundige reeksen;
- b. de logaritmen;
- c. onbepaalde vergelijkingen van den eersten graad;
- d. de gonio- en trigonometrie tot en met de rechthoekige driehoeken;
- e. exponentieele vergelijkingen.

Het onder *a*, *c* en *d* genoemde eischt o. i. niet bijzonder veel tijd. Toch wordt, als men den studietijd per jaar op negen maanden rekent, aan wiskunde 780 uur besteed! In de eerste en tweede klasse ieder 7 uur, in de derde klasse 6 uur per week.

De studietijd voor de leerlingen van den cursus (1 October—1 September) verminderd met een maand voor verlof enz. is hoogstens drie en veertig weken of 301 uur! Globaal gerekend wordt dus, als men voor de onderdeelen *a* tot *e* bovengenoemd, 100 uur stelt, aan de burgerscholen 780—401 of 379 uur meer aan wiskundig onderwijs besteed, dus in het geheel meer dan de dubbele tijd.

Die meerdere tijd zal toch niet alléén noodig zijn omdat de leeftijd der leerlingen loopt van 12 tot 15 jaar (minimum) en de leerlingen van den cursus gewoonlijk 18 jaar of ouder zijn?

Het behoeft geen betoog, dat met overhaasting gewerkt moet worden om alles af te handelen. Welke methode men toepast, steeds vooruit met elektrische snelheid is hoofdzaak!

Eindelijk is »het boek uit.» Van repeteeren geen quaestie; maar, met de meest mogelijke toewijding hebben leerlingen en onderwijzers hun plicht gedaan! Wat is het resultaat? Slechte examens! Dit kan niet anders. De leerlingen hadden geen tijd om zich het geleerde eigen te maken. Bij groote inspanning, zoowel van de zijde der onderwijzers als van die der leerlingen, weten deze wat in het boek staat, maar kunnen 't geleerde zelden toepassen. Maar, is dat de bedoeling of komt het vooral aan op de vormende kracht van het onderwijs? Om deze vraag te beantwoorden gelooven wij niet beter te kunnen doen dan het oordeel aan te halen van MILL, waar deze in het tweede deel zijner »Logica» zegt: »De waarde van het wiskundig onderwijs bestaat in het toepasselijke van hare methode en niet van hare leeringen».

De methode is dus hoofdzaak. Niet het kennen alleen der eigenschappen

zoo mogelijk met de bewijzen, want dit wordt van buiten leeren en, o. i. te recht, zegt J. VERSLUYS: »Het van buiten leeren mag in wiskunde in het geheel niet voorkomen».

In het zelfde werk (methoden van het onderwijs in de wiskunde) zegt deze autoriteit het volgende over de vraag hoe een wiskundige les moet ingericht zijn: »Heeft men met eene stelling te doen dan wordt deze heuristisch (zelf-vindend) behandeld. Na deze behandeling vrage men: Waar zijn we van uitgegaan en waartoe zijn we nu gekomen? Van welke voorgaande eigenschap hebben we het eerst gebruik gemaakt? enz. tot men alle eigenschappen heeft, die in het bewijs zijn toegepast.

Als dat afgeloopen is, late men een leerling (gewoonlijk is het noodig daarvoor een der vlugste te nemen) het geheele bewijs zelfstandig op bord geven. Dit is dan reeds de derde maal, dat de leerlingen den schakel der redeneering doorloopen, telkens op geheel verschillende wijze, en toch is het nog meestal niet voldoende.

Men late dan een middelmatig leerling de stelling bewijzen, maar men kieze nu naar gelang men rekenkunde, algebra of meetkunde behandelt, andere getallen, andere algebraïsche vormen of figuren in anderen stand.

Bij een gemakkelijk bewijs kan men een der minste leerlingen nemen, bij een moeilijk bewijs dient echter een middelmatig leerling door een der minsten opgevolgd te worden. In zekeren zin beschouw ik (VERSLUYS) dus viermaal als het minimum bij het doorloopen van de redeneering, waarop de stelling rust».

Ieder onderwijzer op den cursus zal met mij uitroepen, dat hier een beeld is gegeven zooals men op den cursus nooit ontmoet!

Hoe kan nu, zonder te veel ingrijpende veranderingen, hierin verbetering worden gebracht?

Naar onze meening op de volgende wijze:

Men late voor de voorbereidende school examen afleggen in: *a.* rekenkunde; *b.* Nederlandsche taal en *c.* Fransche taal. Van de rekenkunde eische men grondige kennis van de vier hoofdregels met geheele getallen, gewone en decimale breuken en van het metriek stelsel, zoodat behandeling daarvan op de school onnoodig is. Voor de Nederlandsche en Fransche taal stelle men de eischen, die thans voor toelating op den cursus worden gesteld.

Hierdoor zal het onderwijs op de school van den eersten dag af regelmatig plaats hebben. Voortdurende verwijdering voor gebrek aan aanleg zal niet, voor gebrek aan vlijt zelden voorkomen. Thans staan de leerlingen bij het begin der lessen op te verschillende hoogte om het onderwijs, in den aanvang, vruchtbaar te doen zijn.

Bovendien kan de vrijvallende tijd besteed worden aan algebra en meetkunde en kan men eischen, dat op het examen voor den cursus, het in die vakken op de school behandelde grondig worde gekend.

Als maximum zouden wij daarvoor gesteld willen zien :

- a. Algebra; de vier hoofdregels met geheele vormen en het oplossen van eenvoudige vergelijkingen van den eersten graad met één onbekende;
- b. Meetkunde; tot aan de eigenschappen, die uit de congruentie der driehoeken volgen.

Het op de school behandelen dier beide vakken zou tevens een geschikt middel zijn om te beletten, dat onderofficieren op den cursus worden toegelaten, die wel een voldoende examen in de rekenkunde afleggen, doch van wie later blijkt, dat zij onmogelijk het onderwijs op den cursus in algebra en meetkunde kunnen volgen. En juist deze leerlingen, die toch vroeg of laat verwijderd worden, althans hun doel niet bereiken, houden het onderwijs op en kunnen oorzaak zijn, dat ook hun medeleerlingen achterlijk worden.

X.

MILITAIRE SPROKKELINGEN.

Spectator, mijn vriend, je moet het mij niet ten kwade duiden, indien soms ditmaal mijn gesprokkelde voorraad je wat schraal mocht voorkomen. Nous sommes *en villégiature*, mijn waarde, niet meer of minder dan de rijke klimaatschietters, of duidelijker gesproken, je Sprokkelaar is met verlof, heeft eindelijk ook eens voor vier weken het gareel mogen afleggen, en zou rond-uit gezegd nu wel eens heel en al *relâche* willen houden, ware het niet dat te uwen opzichte zijn geweten hem dan wel een beetje kwellen zou. Maar ge moet nu ook het weinige voor lief nemen, en begrijpen, dat men op warme Augustusdagen, in België's hoofdstad, wel wat anders verzinnen kan, om de eentoonigheid van de bezigheden van het geheele jaar af te wisselen, dan tusschen koffers en doozen aan een tafel van twijfelachtige stabiliteit gezeten, slechts gewapend met een pen, die zich meer voor hyrogriefen dan voor moderne karakters eigent, tusschen het rumoer van Duitsche kelners, en mopperende Engelschen van het type »Vie Parisienne" aan den eenen kant, en »les mille clameurs" van een drukke straat aan den anderen, te gaan zitten schrijven over militaire onderwerpen.

Verwacht dan ook niet van mij, dat ik je reeds nu veel opmerkingen, nieuwigheden, of details zal opdisschen aangaande hetgeen ik hier zie van het Belgische leger of dienaangaande kan te weten komen. Wellicht later, doch nauw ontsnapt aan eigen beroepsbeslommingen, ben ik voor 't oogenblik niet zoo heel ongeduldig naar contact met Belgische kameraden, en wil ik vooreerst wel van iets anders hooren, dan van instructie per compagnie of bataljon, van opvattingen omtrent vuren op groote afstanden, van al of niet ingenomenheid met krijgsschool en zooveel andere *topics of the day*, waarin hier even sterk gedaan wordt als bij ons. Ik hoor ze anders alweer die stereotiepe vragen als: »Vous avez aussi chez vous autres

l'avancement au choix? Comment ça fonctionne-t-il votre école de guerre? Chez nous il y a beaucoup de blague là dessous, vous savez! Comment! Vous n'allez donc pas tous à tour de rôle aux colonies? (Dit laatste komt hier gewoonlijk minder begrijpelijk voor) en dergelijke ondervragingen, waarvan de beantwoording gewoonlijk niet meer of minder dan een vrij vermoeiende, volledige voordracht wordt. En dan naar de kazernes met die hitte, of naar het tirailleeren gaan zien op de »Plaine des manoeuvres», of als infanterist stallen in en uit te gaan loopen in de prachtige cavaleriekwartieren van Etterbeek. Neen, *Spectator*, vooralsnog neem ik een beetje »vrij» van dat alles. Ook Sprokkelaar's boog kan niet altijd gespannen zijn.

Kijk! 't is of ze het er om doen; op het oogenblik dat ik mij zoo zit te verkneuteren bij de gedachte, dat ik eens buiten al die militaire aangelegenheden, als een gewoon rentenier slechts oog en oor voor de werken des vredes en de liefelijkheden van het leven zal hebben, hoor ik de schelle tonen van de kleine mij maar al te goed bekende clairons onder mijn ramen, en als een oude cavalerieknol, die de trompet hoort, spits ik mijn ooren. En ondanks mijn burgerlijke aanvechtingen, sta ik op, en kan ik niet nalaten, even een voorbijtrekkend bataljon carabinieri ná te staren; en ja wel daar vallen mij waarachtig weer een paar zaken op. Maar daarvan kunt ge zeker zijn, dat is ook bepaald het eenige praatje over militaire details, dat ge in dit schrijven van mij krijgen zult.

A la bonne heure! zoo mag ik het zien, bij deze hitte; de kerels hebben den witten broek en het mouwvest aan, en zijn alleen gewapend met het geweer en de patroonzak, en tegen de felle zonnestralen gedekt door een licht doelmatig hoofddeksel, den bekenden verlakten hoed, waarvan men de sierlijkheid misschien kan betwisten, maar het practische niet. Geen ransels om. Waartoe ook altijd, ten minste meest altijd bij ons, die heele linnenkast meegenomen. Ja, zóó kan men bij dit weer nog jagers of in het algemeen infanterie oefenen, en ze zonder gewetenswroeging op het terrein door dik en dun heen jagen, zonder dat ze intellectueel versuft zijn, door de bovenmatige inspanning. Waarom toch bij ons altijd, ook bij tropische hitte, die menschen van top tot teen in het laken gestoken, liefst het grootste gedeelte van het jaar in een kleedingstuk voor oude zieke mannen of voor den winter gemaakt. Zou lakensche kleeding bij ons minder geld kosten, dan hier of in Duitschland, dat wij er zoo royaal mee omspringen, of zijn wij zooveel rijker?

Zie, dat komt mij ook een goede »beweging» voor, die ik door de afdelingen opvolgend zie uitvoeren. Op het commando »épaule gauche» worden de geweren op den anderen schouder gebracht. 't Is bij lange marschen, waarbij, zooals in de straten van groote steden, geen »rust» kan gecommandeerd worden, dunkt mij zeer aan te bevelen. Het aanhoudend torschen van een last op hetzelfde gedeelte van het lichaam, is bij jonge menschen niet bevorderlijk aan een gelijkmatige, geëquilibreerde ontwikkeling der spieren.

En wat mij opvalt, *Spectator*, zóó flink blazen onze hoornblazers niet, hoewel deze hier, nog wel het geweer daarbij op den schouder hebben. 't Is toch dezelfde eenvoudige nietige hoorn. Zouden zij hier zooveel meer muzikaal zijn dan bij ons, waar soms de signaalhoorn in de straten al heel weinig martiale tonen voortbrengt, zoodat ik daaraan wel eens de luide teekenen van verontwaardiging van fijn gehoorige honden heb toegeschreven, en ik mij voor het verspreiden van onderbuiksaandoeningen bevreesd maakte. Och neen mijn waarde, zij zijn niet muzikaler geschapen dan bij ons, ik zou, dit vermoedende, het waarlijk verdienstelijke van CALFFS kapel onrecht aandoen. Maar voor den gewonen hoornblazer zit hem het geheim hierin weer, zooals in de meeste zaken waarin onze miliciens nog wat te kort schieten: deze carabinieri blijven *drie* jaren achtereen onder de wapens, en dan is er in alle opzichten wat van die menschen te maken. A propos van muziek. Dagelijks speelt hier in het park — in de middaguren vooral ook ten gerieve van de mindere burgerij, die daarvan kosteloos geniet — een der muziekkorpsen van de regimenten hier in garnizoen, iets wat dunkt mij er toe moet bijdragen, het garnizoen bij de bevolking bemind te maken. Zijn wij bij ons niet wel wat *te* precieus met onze militaire muziekkorpsen? Zou zoo iets in steden, vooral waar des zomers veel vreemdelingen komen, bij ons geen navolging verdienen? De residentie b. v. heeft daartoe plaatselijke gelegenheden, die er zich zoo uitmuntend toe zouden eigenen. Ook in Duitschland geniet het volk op die wijze van de militaire muziek. In Metz en Straatsburg is het de eerste aanleiding geweest van ietwat meer toenadering van het garnizoen met de bevolking. Zie zoo, het laatste, onoogelijke en veel te kleine fanion is voorbij, en nu kijk ik voorloopig naar geen soldaten meer.

Ik zeide hierboven, *Spectator*, dat mijn geweten mij te veel zou plagen, als ik u niets van mij deed hooren. Daarmee bedoelde ik dat gij mij nog iets had opgedragen, namelijk om u mijn oordeel eens te zeggen, over PERELAER'S jongste werk: »Naar den eindpaal eener loopbaan». Het aandachtig doorlezen van dat inderdaad hoogst interessante boek, is dus het eenige vacantiwerk, dat ik heb meegenomen. Een taak die waarlijk eerder uitspanning dan inspanning heeten mag, want het woord interessant dat ik daar gebruikte, is ten volle op dit deel van het omvangrijke werk: »Een kwart eeuw tusschen de keerkringen» toepasselijk. Nu moet gij echter weten mijn vriend, dat ik mij daarbij wel een beetje geweld moet aandoen, om geheel onbevangen en oprecht te spreken ten opzichte van *alle* hoofdstukken van dat boek, en om zekere mij persoonlijk minder goed bevallende gedeelten daarvan, niet uit *égards* voor den Schrijver, en ter wille van het verdienstelijke van het geheel te vergoelijken. Een gegeven paard moet men niet in den mond zien, en de Schrijver heeft mij het groote genoegen en de eer gedaan, mij het boek ten geschenke aan te bieden.

Wat het algemeene karakter van het boek en den letterkundigen vorm be-
IV. S. 10. D. N°. 9. 4.

treft, het midden houdende tusschen een roman en een didactisch werk, of liever een welgeslaagde harmonische fusie is van beide, houd ik mij ten opzichte van dit laatste deel geheel aan het oordeel vroeger in dit tijdschrift over de voorafgaande deelen uitgesproken. In zijn schilderingen van de tropische natuur vooral, maar in het algemeen in beschrijvende vormsoort, doet dit deel voor de andere niet onder.

In het verloop van den roman concentreert zich in dit laatste deel de aandacht nagenoeg geheel op één der beide helden uit de vorige deelen; de andere raakt meer en meer op den achtergrond, en dat is, hoewel in den roman minder consequent, met het oog op *de strekking* van het werk verklaarbaar.

Immers alleen de militaire loopbaan in Indië met hare wederwaardigheden te schetsen, was het aangekondigde doel van den Schrijver. Wat nu die wederwaardigheden aangaat, de grens tusschen fictie en waarheid, tusschen roman en historie — het is reeds ten opzichte van de eerste deelen gezegd — is natuurlijk niet overal duidelijk getrokken, en dat is volkomen des Schrijvers recht. Maar toch, waar het geheel zóó den indruk geeft van persoonlijk doorleefde toestanden en episodén, — en het is moeilijk aan te nemen dat zich die indruk tegen Schrijvers bedoeling in zou vestigen, — daar meenen wij een paar opmerkingen niet te mogen weerhouden. Er is namelijk in de zoo dikwerf herhaalde schildering van RIETHOVEN's huiselijk geluk, — een schildering die wel eens tot in details afdaalt, welke de grens der kieschheid zeer nabij komen, — iets wat vooreerst èn voor den draad van het geheel èn voor de strekking nog al overbodig voorkomt, maar waarbij men onwillekeurig zich afvraagt, of b. v. Mevr. RIETHOVEN wel zoo zeer prijs zal stellen op sommige dier openbaringen.

Het innige huiselijke geluk, heeft, evenals het huiselijk leed, zekere »pudeurs» die men gewoonlijk liever geëerbiedigd ziet. Nu zult gij zeggen *Spectator*, dat ik vergeet dat we hier »en plein roman» zijn. Goed mijn vriend, maar aan wien dan de schuld, dat zeker zoovelen met mij dat vergeten zullen. En een tweede mijns inziens gewichtiger opmerking tegen het slot van den roman is deze:

Is de weemoedige toon, waarmee RIETHOVEN bij het einde zijner militaire loopbaan, over den afgelegden weg spreekt, is de wrevel, de bitterheid waarmede hier en daar op die loopbaan wordt teruggezien, voldoende gerechtvaardigd? Hoe! twee jonge lieden gaan als gewoon soldaat in dienst bij de koloniale troepen, vertrekken naar Java zonder eenige aanbeveling of protectie ginds, zonder betrekkingen of vrienden aldaar te vinden anderen dan die op de reis derwaarts worden gemaakt, en ná een groote twintig aren, is de ééne een rijke koffiëplanter, de andere een gedecoreerd hoofd-officier geworden, die een rijke koffiëplanters dochter gehuwd heeft! Mij dunkt dat hier meer stof is tot dankbaarheid, tot een tevreden terugblik. Gij zult mij zeggen: beiden verdienden dat gelukkig lot, door eigen energie en buitengewone gaven; maar vinden die overal en altijd zulke belooning?

Noemden wij dit deel hoogst belangrijk, dan was het niet zoo zeer om de zeer wetenswaardige en van grondige studie getuigende wetenschappelijke mededeelingen op het gebied van koffiecultuur, landexploitatie en zoo veel andere onderwerpen, die PERELAER's boek ook tot een aangename en nuttige lectuur voor niet militairen maken, maar vooral omdat wij hier achter de schermen kunnen zien van het drama van onzen Atjeh-oorlog. Wel zijn vele der onthullingen, die hier gedaan worden, niet nieuw meer, dank zij de weergalooze vruchtbaarheid van dit onderwerp in onze literatuur, maar ontegenzeggelijk is door dezen vorm de geschiedenis van de wording, de voorbereiding tot en de ontwikkeling van onzen Atjeh-oorlog beter onder veler bereik gebracht, dan door officieele, quasi-officieele bescheiden en verspreide en helaas zoo dikwerf elkaar tegensprekende polemieke geschriften over dit onderwerp; een onderwerp dat jammer genoeg zijn actualiteit maar niet schijnt te kunnen verliezen. Hoe PERELAER, of liever RIETHOVEN, over dien oorlog, zijn ontstaan en zijn gevolgen denkt? Wel, *Spectator*, zooals zij er over denken en spreken, die vaderlandsliefde en de eer van ons Indisch leger stellen boven personenglorie of personenverguizing.

Hij schrijft er over als een eerlijk soldaat, hoewel begrijpelijkerwijze zijn beschouwingen soms niet vrij zijn van hetgeen de Franschen »esprit d'escalier" noemen, en waardoor men niet altijd even onbevangen en billijk toegevend blijft, waar men gebeurtenissen beoordeelt met de wetenschap van later.

Een hoofdstuk dat zeker ieder militair, neen ieder Nederlander niet zonder aandoening lezen zal, is wel de episode: »het Oranje-Vaandel te Lemboe."

Hier is het zeker wel PERELAER en niet RIETHOVEN dien wij hooren; hier is — wij Nederlanders mogen er trotsch op wezen — geen fictie maar geschiedenis die ons gegeven wordt.

Doch ik mag hier niet stilstaan bij die Atjeh-gebeurtenissen, zij voeren ons te ver, en buitendien wilt gij mijn oordeel weten over de bladzijden hieraan in dit deel van PERELAER's werk gewijd, ik kan niet beter doen, *Spectator*, dan u te verwijzen naar uw Sprokkelaars artikelen in N°. 5 en 6 van den jaargang van 1883.

En nu, mijn waarde, ga ik »bummelen". Wellicht ontvangt ge later nog een en ander, als ik, wat wel mogelijk is, nog eens ga sprokkelen in het kamp van Beverloo, waar men mij heeft uitgenoodigd een kijkje te gaan nemen, of op het slagveld van Waterloo, dat ik deze week hoop te bezoeken. Wel zal uw Sprokkelaar niet zoo dom zijn, om dáár, evenals zoovele in linnen of katoenen damborden gehulde zonen van Albion, zich b. v. een oude verroeste braadpan te laten in de handen stoppen voor een door kartetsen doorboorde kuras van een van KELLERMAN's kurassiers, maar misschien wekt toch een bezoek aan die indrukwekkende plaats, iets bij mij op, dat gelijkt op de gewaarwording die mij aangrijpt als ik hier Brussel's park betreed.

Ja, mijn oude vriend, zóó opwekkend kan de muziek niet spelen, of tel-

kenmale als ik het bas-fonds van het park passeer, werp ik onwillekeurig steelsgewijze een weemoedigen blik in dien sinistren kuil, en moet ik de aanvechting bedwingen mij het hoofd te ontblooten, en daarmee uit naam van al mijn Hollandsche kameraden, een stillen eerbiedigen groet te brengen, aan de overblijfselen van onze brave grenadiers, die dáár als slachtoffers van staatkundige aarzeling en militaire lankmoedigheid gevallen zijn.

SPROKKELAAR.

BOEKAANKONDIGINGEN.

Eenige opmerkingen betreffende de compagniesoefeningen door C.-Ct. Breda, BROESE & COMP. 1885. Prijs f 0,30.

De wijze van opleiding der compagnie bracht gedurende het afgelopen jaar menige pen in beweging. De bekende brochure van den Kapitein-adjutant PRINS gaf hiertoe in de eerste plaats aanleiding. Naast een beter oefeningstelsel, hoopte men ook door het meer zelfstandig optreden van kapiteins en luitenants, het hoofd te bieden aan den toestand van malaise, waarin men het subalterne officierskorps der infanterie verzonken achtte.

Over het algemeen mag geconstateerd worden dat de proefneming, weldra van hoogerhand bevolen, met onpartijdigheid werd aanvaard. Het oogenblik voor den aanvang was dan ook gelukkig gekozen; een nieuwe lichting kwam zoo juist uit de handen van den Luitenant-adjutant. Wel is waar bedroeg de sterkte der compagnie bij lange na niet het aantal manschappen door den Kapitein PRINS als op dien tijd aanwezig, op den voorgrond gesteld, doch zeer zeker was het getal voldoende om als een zelfstandig geheel te worden opgeleid en het mag dan ook geenszins verwondering wekken, dat de algemeene opinie al dadelijk gunstig omtrent de compagniesoefeningen was gestemd. Blijkens de missive van Zijn Excellentie den Luit.-Generaal Inspecteur der infanterie gericht aan de korpscommandanten, deelt deze opperofficier mede, dat op grond van de rapporten door de chefs der korpsen ingediend nopens de regeling der instructie zooals die in Mei 1884 werd bevolen, die regeling over het algemeen met groote ingenomenheid was ontvangen en aanvankelijk goed voldeed. Thans is opnieuw een half jaar op den ingeslagen weg voortgegaan en een geheel jaar mag voor de onpartijdige proefneming als voldoende worden beschouwd. Zullen ook thans de rapporten der korpscommandanten onbepaald gunstig leiden? Wij betwijfelen het!

Wil men een juist oordeel vellen over de waarde der in beproeving zijnde methode, in haar geheelen omvang, en meer bepaald voor ons leger, dan dient men daarbij uit te gaan van de normale sterkte onzer compagnieën d. i. van een sterkte tusschen 20 en 30 man. Daarbij toch wachte men zich voor overdrijving, want hoe hardnekkig men ook strijdvoere tegen ontduiking van oefeningen door corveën van allerlei aard, voor hen, die evenals wij de eer genoten gedurende eenige jaren een compagnie te commandeeren, is het een onomstootelijke waarheid dat men met den besten wil in den regel op niet meer dan $\frac{3}{4}$ van het

aantal der onder de wapens zijnde manschappen bij iedere oefening kan rekenen. De geheele quaestie loopt dus eigenlijk over de vraag: kan men met een effectief van 20 tot 30 man de zelfstandige opleiding der compagnie in al haar consequentie met vertrouwen aanbevelen of wel is oordeelkundige wijziging in die opleidingsmethode wenschelijk. Reeds deden zich op dit gebied ernstige stemmen hooren. De 1ste Luitenant DE MEESTER gaf o. a. in de Vereeniging ter verspreiding van Krijgswetenschappen een zeer verdienstelijk betoog over dit onderwerp ten beste, terwijl onder het pseudoniem C.-Ct. een onzer compagnies-collega's enkele hoogst lezenswaardige bladzijden, bevattende: *Eenige opmerkingen betreffende de compagnies-oefeningen* aan de Redactie van dit tijdschrift ter aankondiging zond. Met onverdeeld genoegen hebben wij die bladzijden gelezen en herlezen. Ernstig en gematigd geschreven, leveren zij bouwstoffen, waarmede ongetwijfeld, als vormende een onbevooroordeelde meening uit de gelederen, onze naar waarheid zoekende Inspecteur zijn voordeel zal doen. Een feit toch is het, dat de rapporten der korpscommandanten, natuurlijk geheel te goeder trouw, niet altijd zuiver den stand der zaken teruggeven; ook in de militaire wereld heeft men een officieuse en een officieele waarheid, die dikwijls aanmerkelijk in toon en tint verschillen. Te recht vermeent de Schrijver der brochure hierop te moeten wijzen.

Als uitgangspunt van de opmerkingen van C.-Ct. wordt op den voorgrond gesteld, dat men vooral in de wintermaanden, ten gevolge van de geringe sterkte der compagnieën, bij de compagniesgewijze oefeningen van kader en manschappen met verschillende bezwaren te kampen heeft en men dus om een volledig oordeel te kunnen vellen over de voor- en nadeelen dezer oefeningen, ook bekend moet zijn met de uitkomsten in de wintermaanden verkregen. In de eerste plaats volgt nu een helder overzicht van de wijze, waarop bij het onderwerpelijk korps de compagniesoefeningen gedurende de wintermaanden plaats vonden. Ons bleek daaruit dat de proefneming zoo onpartijdig mogelijk werd genomen. Van 1 Oct. tot 1 April bleven 61 dagen voor compagniesoefeningen beschikbaar; de sterkte der compagnie bleef beneden het getal 25. Recruten- en compagnieschool, veld-dienst, tirailleeren, schijfschieten, afstanden schatten, pionieren, bajonetschermen, gymnastiek, schermen, in- en ontladen van spoorwegen werden compagniesgewijze beoefend en als resultaat *voor zooveel de opleiding der manschappen betreft* vermeld, dat de vorming der miliciens tot geoefende soldaten, over het geheel genomen beter geschiedt met het thans van kracht zijnde stelsel, dan op de wijze waarop vroeger ten aanzien van de oefeningen gehandeld werd en dat het met het oog op de opleiding van den soldaat niet aanbevelingswaardig zou zijn, weder tot het oude stelsel terug te keeren.

Geheel anders is het intusschen gesteld met de opleiding van officieren en kader. Op de vraag in hoeverre het stelsel der compagniesoefeningen, toegepast op de wijze zooals dit thans algemeen geschiedt, voldoet aan de eischen voor de oordeelkundige opleiding van officieren en kader voor hun bestemming in oorlogstijd, billijkerwijs gesteld, vermeent de Schrijver een ontkennend antwoord te moeten geven en wij zijn geneigd hem daarin te steunen. Steeds gewend om te bevelen over afdeelingen, wier sterkte zelfs onder de gunstigste omstandigheden niet de helft bedraagt van het effectief in oorlogstijd, dreigt het gevaar dat men zich te

veel zal vereenzelvigen met toestanden afwijkende van de werkelijkheid en bij mobilisatie de handen geheel verkeerd zullen staan. Evenmin als tactische oefeningen en kadermanoeuvres in staat zijn, om de manoeuvres met troepen geheel te vervangen, evenmin kunnen oefeningen met afdeelingen op de halve sterkte, of met afdeelingen door vlaggen of lijnen voorgesteld volkomen in de plaats treden van oefeningen in de gesloten en de verspreide orde met een voltallige compagnie.

Het zal derhalve dringend noodig zijn, dat bij de definitieve regeling der oefeningen ten bate van de officieren en het kader, een andere weg dan de tot nu toe gevolgde worde ingeslagen.

De weg nu, dien de Schrijver voor het vervolg aanbeveelt, wijkt af van dien door den heer DE MEESTER verdedigd en zonder voorbehoud sluiten wij ons bij den eerste aan. Van 1 October tot 1 Mei moeten eenmaal per week zooveel compagnieën bijeen worden gevoegd, als noodig zijn om daarvan één compagnie op oorlogssterkte te vormen, terwijl het bevel over deze afdeeling voor dien dag moet worden opgedragen aan een der compagniescommandanten, die met zijn onderhebbende officieren en kader uitrukt, ter beoefening van hetgeen hij het meest noodig acht. Wel is waar zal het aantal der compagniesoefeningen door het inslaan van den aanbevolen weg verminderen, doch het nadeel dat hieruit zou kunnen voortvloeien weegt geenszins op tegen de voordeelen voor het kader door de vereeniging van compagnieën te verkrijgen. Het overcomplete kader kan telkens door den Luitenant-adjutant worden geoefend, terwijl de beschikbare officieren tot het houden van een nuttige oefening op de kaart onder de leiding van den bataljonscommandant kunnen worden vereenigd.

Wil men ook opgewektheid vinden bij de telken jare wederkeerende bijeenkomsten der officieren, dan moet men trachten deze zoo aangenaam mogelijk in te richten. Bijeenkomsten te houden op het midden van den dag, waarvan de geheele morgen reeds aan het onderricht der compagnie was gewijd, leidt slechts tot het wekken van weerzin in het onderhouden der militaire wetenschap. Men vergeete toch niet dat zoovele officieren bij de bestaande vooruitzichten en het vigeerend stelsel van bevordering, hun grootste prikkel bij het waarnemen hunner verplichtingen moeten vinden in plichtgevoel! Dwang is een gevaarlijk wapen, dat in handen van zoovele onbekwamen slechts tot machteloosheid leidt.

Naar onze meening is het een onbetwistbare waarheid dat het stelsel der compagniesoefeningen verdient bestendigd te worden. Wijziging zooals die door C.-Ct. wordt aanbevolen, verdient echter door allen die het goed meenen met de oefening onzer infanterie, krachtig te worden gesteund. Is eenmaal het stelsel, gelouterd door de ondervinding, voor goed bestendigd dan zal dunkt ons de dagelijksche controle der compagniescommandanten van de zijde hunner chefs achterwege moeten blijven. Aanbeveling verdient zij, naar onze meening, ook in het belang der zaak niet. Compagniescommandanten die gecontroleerd moeten worden bij de uitoefening van hun dagelijksche verplichtingen, zijn onbekwaam voor het hun opgedragen commando; zij die in alle opzichten hun plicht doen, achten, ook al is die voor hen niet te vreezen, de voortdurende controle onaangenaam. Men lette veeleer op de uitkomsten, door op geregelde tijden, niet te controleeren, doch te inspecteeren. Werden vooral bij de infanterie, de herhaalde inspectiën over

de kleeding, ook door hogere autoriteiten, over boord geworpen of binnen de engste grenzen beperkt, men zou daarmede in het eventueel te kort der oefeningsdagen kunnen voorzien.

Wordt bij het stelsel der compagniesoefeningen in het bijzonder van de luitenants een verhoogde werkzaamheid geeischt, ook de positie der kapiteins mag daarbij niet buiten beschouwing blijven. De meerderheid onzer infanterie-kapiteins heeft den leeftijd van ongeveer 45 jaren bereikt en het valt niet te loochenen dat het velen onder hen zwaar valt om zich uren achtereen, dikwerf op het heetst van den dag, te voet te bewegen. Toch is bij de oefeningen de kapitein, de meest beweeglijke persoonlijkheid; hij moet zich dan hier heen, dan daar heen verplaatsen om alles te kunnen overzien, te regelen en te verbeteren. Bij onze verschillende buitenlandsche naburen ziet men dan ook zeer te recht in, dat het een bepaalde eisch is van den tegenwoordigen tijd om althans de kapiteins der veldbataljons van een dienstvaard te voorzien. Reeds meermalen is ook in ons leger op de noodzakelijkheid van dezen maatregel gewezen en gegronde argumenten daartegen zijn, voor zoo ver ons bekend is, niet aangevoerd. Wanneer men jaarlijks kolossale sommen tot verbetering van de passieve weermiddelen ziet aangevraagd en toegestaan, dan mag de stiefmoederlijke wijze waarop elke noodzakelijke verbetering in de levende strijdkrachten wordt bejegend, met reden bevremding wekken.

In de laatste jaren werd met het wapen der infanterie op eigenaardige wijze gehandeld. Organisatie, bewapening, oefening en reglementen waren aan voortdurende wisselingen onderhevig en missen zelfs nu nog de vereischte bestendigheid. Het geheel heeft daaronder geleden en de wensch is thans gerechtvaardigd dat het aan de hoogste autoriteiten zal mogen gelukken om, vooral luisterende naar de stemmen uit de gelederen, aan het hoofdwapen, naast de meest mogelijke stabiliteit en de best georganiseerde hulpmiddelen, een oordeelkundige opleidingsmethode te schenken.

V.

Welken invloed kan de invoering van den persoonlijken dienstplicht op de samenstelling van het leger uitoefenen? door A. J. DE KOFF, gepensioneerd Kolonel. Amersfoort, A. M. SLOT-HOUWER. 1885. Prijs f 0,75.

Het is deze vraag, die tevens den titel zijner onlangs verschenen brochure uitmaakt, welke de heer DE KOFF zich ter beantwoording heeft gesteld. Niet door een opsomming van de voordeelen van de invoering van den persoonlijken dienstplicht in onze militaire wetgeving, wil de Schr. propoganda maken voor dat beginsel, want te recht merkt hij op, dat dit reeds zoo dikwijls en onder allerlei vorm is geschied, dat het bezwaarlijk te denken is, dat een belangstellende ze niet reeds meermalen vernomen heeft. Maar hij levert het beste pleidooi, dat men voor het nut van die invoering houden kan, door aan zijn lezers de practische uitkomsten voor oogen te tooveren waartoe zij leiden kan, in den vorm van een

betere verzekering onzer weerbaarheid tegen zeker niet grootere kosten, dan tegenwoordig, zonder dat een bevredigende uitkomst wordt verkregen, worden besteed. Na al wat er reeds over den verplichten persoonlijken dienst gesproken en geschreven is, komt het ons voor, dat dit dan ook de beste wijze is om den tegenstanders van het beginsel aan te toonen, dat in zijn invoering de oplossing van het steeds hangende militaire vraagstuk gelegen is en dat weerstand daartegen, wel beschouwd daarop neerkomt dat men de oplossing van dat vraagstuk *niet* verkrijgt, omdat alle plannen ter verbetering langs anderen weg schipbreuk lijden op de groote uitgaven en den zwaren druk op de bevolking welke daarmede verbonden zijn.

Uitgaande van het vermoeden — sedert bewaarheid — dat bij de aanstaande herziening der Grondwet den wetgever in de regeling der strijdkrachten geheel de vrije hand zou worden gelaten en de tegenwoordig bestaande vijfjarige termijn van dienstplichtigheid dus verlenging zou kunnen ondergaan, maakt de Schr. ons bekend met een volledig uitgewerkte legerorganisatie, welke op een zevenjarigen militiedienst met vermindering van het contingent gegrond, voor de landsverdediging beschikbaar zou stellen een veldleger van ongeveer even groote, vestingtroepen van grootere sterkte dan wij tegenwoordig bezitten en depottroepen voor beide deze groote onderafdeelingen der krijgsmacht. Bij deze laatste troepen zouden, in tegenstelling van het nu bestaande, ook *soldaten* worden gevonden, iets wat thans geheel en al van het toeval afhankelijk is. Dit leger van \pm 68.000 man zou een flinke reserve vinden in de vroeger gediend hebbende miliciens, die daartoe verder 7 jaren ter beschikking zouden staan; de sterkte dezer reserve ware te schatten op \pm 45.000 man. Eindelijk zou de verdediging des lands een krachtigen steun vinden in de niet dienende of gediend hebbende mannelijke bevolking van 21 tot 34 jaar, welke, zooveel als de plaatselijke geschiktheid zulks eenigszins toelaat, in het schijfschieten zouden moeten worden geoefend. De Schr. schat het aantal van hen, die aan deze oefeningen zouden moeten deelnemen, op 159.000 man.

Het kader voor het leger en de reserve wordt, met inkrimping van het thans bestaande actief dienende officierskorps en kader, verkregen door de vorming van militiekader, gepaard aan een stelsel waarbij een groot aantal officieren met verminderd traktement ter beschikking wordt gesteld. Behalve de daaruit voortvloeiende financieele voordeelen, zoude door den laatstbedoelden maatregel de bevorderingskans, welke thans werkelijk te gering is en dreigt nog onvoordeeliger te worden, aanmerkelijk worden verbeterd.

Met dat al komt de Schr. bij een becijfering van de geldelijke uitkomsten aan de uitvoering zijner plannen verbonden, tot geenerlei verhooging van uitgaven, terwijl hij vermoedt dat de practijk veeleer zou leeren dat zij een besparing ten gevolge hebben.

Naar onze meening verdienen de denkbeelden van den Schr., welke wij hier-voren slechts in eenige hoofdpunten aanstipten, wel overweging en meenen wij de lezing van de brochure dan ook te mogen aanbevelen. Niet dat het voorgestelde stelsel, wanneer de Grondwet eenmaal een duur van dienstdijd boven 5 jaar zal toelaten, voor ons het ideaal zoude zijn, dat wij zouden wenschen na te streven,

maar de pennevrucht van den Kolonel DE KOFF vestigt de aandacht op vele zaken, waarmede men bij een reorganisatie der levende strijdkrachten op den gedachten grondslag, zijn voordeel kan doen. Vooral toont zij wederom duidelijk aan, welke voordeelen een uitvloeisel zijn van den verplichten persoonlijke dienst, die de elementen in het leger brengt, waaruit men bij beperkten diensttijd bruikbaar militiekader, vooral militie-officieren kan vormen. Men moge over de eischen van een legerorganisatie onder de deskundigen verschil van meening aantreffen — en 't is zeer natuurlijk dat dit geschiedt, want, vooral als men tot de bijzonderheden afdaalt, vindt men nagenoeg evenveel verschillende meeningen op dat punt als personen — ten opzichte van de noodzakelijkheid der toepassing van dat ééne, meest gewichtige en voor een doeltreffende legerinrichting onmisbare beginsel van den persoonlijke dienstplicht, begint meer en meer eenstemmigheid te heerschen onder hen, die hunne medeburgers in de militaire quaestiën voorlichten. De besproken brochure is daarvoor een vernieuwd bewijs. Moge zij vooral in de handen komen van hen, die, tegenstanders van den persoonlijke dienstplicht zijnde, meenen, dat zij even goede uitkomsten kunnen verkrijgen met minder deugdelijke middelen!

A. K.

Gids voor den milicien der infanterie, door W. L. DE PETIT, Kapitein bij het regiment grenadiers en jagers, en H. C. BRANDT, 1ste Luitenant bij het regiment grenadiers en jagers. 's Hage, GEBRS. v. CLEEF. 1885. Prijs f 0,50.

Dit werkje werd op last van Zijne Excellentie den Luitenant-Generaal Inspecteur der infanterie samengesteld, en heeft blijkens het Voorbericht ten doel, in een beknopt bestek, de algemeen zedelijke- en de beroepsplichten van den soldaat samen te vatten; de militieplichtigen bekend te maken met al wat zij dienen te weten en op te volgen, om zich op de meest waardige wijze te kwijten van de verplichting, hun door de Wet opgelegd; en een leidraad te zijn, zoowel bij de opvoeding en de verstandelijke opleiding van den soldaat, als bij zijn oefeningen.

Van hun verre van gemakkelijke taak hebben de Schrijvers van den *Gids* zich, naar wij meenen, op uitnemende wijze gekweten. In bevattelijken vorm gesteld, en, in het bijzonder bij de behandeling van de algemeen zedelijke plichten, geschreven in een toon, die door den soldaat begrepen wordt, is deze *Gids* voor ieder milicien die lezen kan, een boek, dat hij, ook met groot verlot zijnde, menigmaal ter hand zal nemen. Niet minder dienstig is de *Gids* voor het kader, wanneer het zich tot het houden van theorie met de manschappen heeft voor te bereiden.

Dat ook het Hoofdbestuur doordrongen is van het nut, hetwelk door de uitgave van dit werkje kan worden gesticht blijkt daaruit, dat aan elke compagnie kosteloos vijf exemplaren werden verstrekt.

De GEBROEDERS VAN CLEEF zorgden voor een goeden druk en voor een zeer doelmatigen omslag, daarbij in het oog houdende, dat de prijs (f 0,50) zoo laag mogelijk moest blijven.

Bij het lezen van den *Gids* maakten wij eenige aantekeningen, die naar wij hopen bij de herziening van den tekst voor een op goede gronden spoedig te verwachten tweeden druk, te pas kunnen komen. Te meer achten wij het niet ondienstig langs dezen weg de aandacht der Schrijvers op enkele punten te vestigen, nu hier en daar verschil bestaat tusschen de van kracht zijnde Reglementen en Voorschriften en hun door het Hoofdbestuur goedgekeurden arbeid.

Bij de indeeling van het leger (bladz. 10) had men o. i. den *trein* moeten noemen. Evenmin hadden op bladz. 11, punt *d*, den hoofdcursus, de instructie-batterij weggelaten moeten worden.

De benamingen van de werkplaatsen der artillerie waren, bij punt *f*, niet overbodig geweest.

Het zou o. i. wenschelijk zijn, niet slechts van het korps genietroepen en de torpedisten, doch vooral ook van de infanterie en cavalerie de sterkte der compagnie of van het eskadron op voet van oorlog te vermelden, en zulks ter vervanging van de sterkte volgens de vredesformatie. (Bladz. 12 en 13).

In verband met de 1ste alinea van Hoofdstuk III (bladz. 27) had ook op bladz. 12, 13 en 52 (6de alinea), waar van onderofficieren en korporaals sprake is, het woord *graad* gebezigd moeten worden.

Naar wij meenen zou er niets tegen zijn om op bladz. 20 en 21 alle overtredingen van den soldaat, tegen de krijgstucht, op te nemen.

Hetgeen op bladz. 22 bij de vermelding der gevolgen van overtredingen tegen de krijgstucht, gezegd wordt omtrent soldaten, die met provoost of met politiekamer zijn gestraft geweest, is volgens het *Rec. Mil. B. U.* Aanhangsel bladz. 166, alleen geldig voor hen, die de voorrechten genieten aan de bronzen of zilveren medaille verbonden.

Ook wegens andere overtredingen dan dronkenschap of vechterij op straat kan den soldaat het dragen van sabel of bajonet buiten dienst worden ontzegd. Het ware o. i. wel wenschelijk geweest, indien omtrent deze straf in een meer uitgebreide beschouwing ware getreden. Voorts zij opgemerkt, dat het verbod om sabel of bajonet te dragen, den soldaat van *alle* gunsten, dus niet alleen van avond-permissie, uitsluit.

Gaarne hadden wij omtrent de beteekenis van de Militaire Willemsorde meer bijzonderheden aangetroffen, dan wij op bladz. 34 vermeld vinden.

Het halt en front maken van den soldaat voor den Hoofdofficier, die een gewapenden troep aanvoert (bladz. 36) was tot nu toe nergens voorgeschreven. Is het, nu deze bepaling in den *Gids* voorkomt, de bedoeling, dat de infanterie verplicht is haar in acht te nemen? Zoo ja, moet zij dan niet eveneens voor andere wapens verplichtend worden gesteld?

Het afnemen van de muts door een soldaat, die een vertrek binnentreedt, waar zich een meerdere bevindt (bladz. 37), achten wij niet bijzonder aanbevelenswaardig. Vooral indien de soldaat iets te dragen heeft, is het afnemen van de muts dikwijls niet te doen. Het ware dan ook o. i. beter geweest, voor te schrijven, dat de soldaat de muts moet ophouden, tenzij de meerdere hem zegt, haar af te nemen.

Art. 155 van het Reglement op den Inwendigen dienst verbiedt het dragen van laarzen, in dienst, niet. (Bladz. 39).

Waar toe het woord »dubbelrot» op bladz. 39 nog opgenomen, nu deze benaming in onze reglementen niet meer voorkomt?

Een dergelijke vraag kan gedaan worden met betrekking tot de woorden *avanceeren* en *retireeren* (bladz. 82). De signalen van dien naam bestaan niet.

Op bladz. 40 wordt de berging van goederen en kleeding tot in bijzonderheden omschreven. Volgens het Reglement op den Inwendigen dienst moet de compagnies-commandant daaromtrent bepalingen maken. Het zou daarom o. i. beter zijn geweest, wanneer de *Gids* met betrekking tot dit onderwerp minder stellig ware geweest.

Het dragen van schop of bijl aan de rechterzijde achter de heup (bladz. 43) en van de veldflesch boven de patroentasch komt ons minder doelmatig voor. Zoo ver ons bekend is, wordt de schop aan de linkerzijde achter de heup gedragen.

Waarom op bladz. 45 zoo stellig geschreven dat het middagappèl ten 3 uur wordt gehouden? (Bladz. 45).

Vrijstelling van dit appèl kan door den compagniescommandant niet worden verleend.

Het afteekenen van een verlofpas (bladz. 47) moet volgens de bestaande bepalingen ook geschieden, wanneer de soldaat zich korter dan 24 uur in een plaats ophoudt. (*R. M., B. U.*, bladz. 10).

Te vergeefs hebben wij gezocht naar een aanschrijving waarbij wordt toegestaan, bij de uitbetaling van de soldij, van ieder man één of twee centen op het zakgeld in te houden, ten einde te voorzien in den aankoop en het onderhoud der gamelle (bladz. 54). Voorzover wij weten is de bepaling nog altijd van kracht, dat — behoudens de voorgeschreven kortingen —, van het zakgeld niets mag worden ingehouden.

In Hoofdstuk VII had onder de deelen van het geweer, het kanaal voor de slagpin met stift, genoemd moeten worden (bladz. 63). Gaarne hadden wij in dit Hoofdstuk nog aangetroffen, welke onderdeelen niet, en welke slechts zelden van het geweer af- of uiteen genomen mogen worden.

Fig. VI geeft een schets van den sluittoestel in ontspannen toestand. Aangezien de knop in die figuur rechtop staat, en dit in ontspannen toestand het geval niet kan zijn, ware het voor de volledigheid gewenscht geweest bij de figuur te vermelden, dat alleen ter wille van de duidelijkheid, deze onjuiste stand geteekend is geworden.

Niet overbodig zou het geweest zijn, indien op bladz. 68 omtrent het gebruik van het standvizier iets in het midden ware gebracht.

In Hoofdstuk VIII had onder punt 11 achter »blijft men naderen», moeten staan *zonder te antwoorden*. (Zie Art. 156, Garnizoens-Reglement).

De zes treffers van de 10 schoten bij het schieten met *Flobert*-patronen, moeten vallen binnen een cirkel van 5 cM. middellijn (bladz. 77).

Op bladz. 79, 3de zin, is ten onrechte sprake van *alle schutters*; slechts de *vrijwilligers*, die in de eerste klasse zijn, nemen deel aan bedoelden wedstrijd.

Bij punt 14, 2de zin, bladz. 83, ware het doelmatig geweest te vermelden dat het bij zich steken van de patronen van gevallen kameraden, alleen mag geschieden, *wanneer de groep niet in beweging is*.

Niet geheel juist is het, dat de boomen voor het maken van een aangevoerde verhakking (bladz. 87) niet dikker dan een handbreedte *mogen* zijn.

Bij de gedrageregels voor de dubbelposten (bladz. 100, regel 1 v. b.) staat dat zij het geweer eerst dan laden, als zij vermeenen te moeten vuren. Volgens het Voorschrift op den Velddienst — ook volgens den in dit jaar verschenen herdruk van het voor het kader bestemde Voorschrift — moeten de dubbelposten het geweer geladen hebben.

Wij hopen dat dit belangrijke verschil zoo spoedig mogelijk worde weggenomen. Naar wij meenen kunnen de posten zonder enig gevaar met geladen geweer op post staan, wanneer na het inbrengen van de patroon, door tegen den trekker te drukken gezorgd wordt, dat bij het sluiten van den grendel, de slagveer weder ontspannen wordt. Met een op- en neerwaartsche beweging van den knop is de man dan gereed tot vuren. Wacht hij met laden tot hij meent te moeten vuren, dan zal hij wegens de zeer ondoelmatige inrichting van de patroontasch, en ook 's nachts, menigmaal niet tijdig genoeg gereed zijn, om vuur te geven.

Dat het bijwonen van schermoefeningen geheel vrijwillig is (bladz. 106) zal zeker bij menig korps met verwondering worden gelezen.

Wanneer wij hiermede onze aantekeningen eindigen, dan koesteren wij daarbij de hoop, dat de Schrijvers uit het bovenstaande zullen ontwaren, dat wij hun verdienstelijken arbeid met aandacht hebben gelezen, en uiten wij den wensch dat zij in het medegedeelde geen vitzucht zullen zien, doch slechts een bijdrage om hun *Gids* zoo betrouwbaar mogelijk te doen worden.

SN.

* *Atlas van Nederlandsch Oost-Indië, zamengesteld door W. J. HAVENGA, voormalig Chef over den Topographischen dienst in Nederlandsch Indië. Batavia, G. KOLFF & C°. 1885. (Gedrukt bij het Institut national de Géographie. Bruvelles).*

De hier genoemde Atlas bevat vooreerst eene Overzichts- tevens Indeelingskaart van Nederlandsch Oost-Indië, waarop ook alle stoomvaartverbindingen door witte lijnen duidelijk zijn aangegeven, en vervolgens in zeven kaarten den geheelen Ned. Ind. Archipel volgens de gewone verdeeling, terwijl nog een achtste kaart kartons van de Minahasa en het Zuidwestelijk schiereiland van Selébes levert.

Hoewel dit niet op den titel staat uitgedrukt, is het blijkbaar het doel van den Vervaardiger geweest een *School-atlas* te leveren, in de eerste plaats bestemd voor de militaire onderwijs-inrichtingen in Indië en de hoofdcursussen in Nederland, maar ook geschikt voor de middelbare burgerscholen in beide gewesten. En voor dat doel schijnt ons de Atlas alleszins bruikbaar. Bij de samenstelling is over het algemeen van de nieuwste gegevens gebruik gemaakt. De kaarten,

waarvan enkele op zeer kleine schaal zijn (Borneo en Selébes op 1:6000000), zijn duidelijk en niet overladen met namen, maar bevatten toch het noodige, terwijl *Legenda* aan den voet voldoende toelichting geven. De communicatiewegen van verschillende soort, ook de spoorwegen die nog in aanleg zijn, worden behoorlijk aangewezen. In het algemeen voldoen de kaarten, de schaal in aanmerking genomen, aan alle billijke eischen.

Enkele kleine fouten zijn ons in het oog gevallen. Zoo is op de kaart van *De Molukken* het hoofdeiland van de Banda-groep, *Neira*, zoek geraakt en de Adsisistent Resident ten onrechte op *Lontor* geplaatst. Op de kaart van *Borneo* ontbreekt op de Noordpunt de aanwijzing van het gebied der *British North-Borneo Company*, hetgeen ons doet vermoeden dat het jaartal 1885 aan den voet der kaart onjuist is, omdat dit Gebied op de *Overzichtskaart* wèl is aangeduid; ook de noordelijke grensscheiding van *Serawak* ontbreekt.

Belangrijke gebreken hebben wij echter niet opgemerkt, en wij meenen dus den Atlas voor het boven omschreven doel veilig te mogen aanbevelen.

Breda, Juli 1885.

DE HOLLANDER.

OVERZICHT VAN BUITENLANDSCHE TIJDSCHRIFTEN.

I. Legerorganisatie en Schutterij.

Het volontairschap in Duitschland. De grondslagen voor de indiensttreding als volontair moeten, zooals in Duitschland het geval is, hoogere maatschappelijke ontwikkeling toelaten en tegelijkertijd het leger kracht bijzetten. (Sc. M., Juillet.)

De plaatselijke militiën. Haar inrichting in de 17de en 18de eeuw. (Sc. M., Juillet.)

De reorganisatie der Spaansche artillerie en genie. (Mitth. A. u. G., Heft 7.)

Engeland als militaire mogendheid. (Vervolg.) (Jahr. A. u. M., Aug.)

De Pruisische fuseliers. De oorsprong der fuseliers. De geschiedenis van de Pruisische fuseliers van 1787—1807 en van 1807—1812, en hun bestemming. (Wordt vervolgd.) (Jahr. A. u. M., Aug.)

De uitkomsten der recruteering in Oostenrijk-Hongarije. De statistiek toont aan, dat het aantal voor den militairen dienst afgekeurden in Oostenrijk veel grooter is dan in Duitschland en Frankrijk. De oorzaak van dit verschijnsel ligt in de voorschriften betreffende de inlijving en hare uitvoering. (M. W. Ver., Band XXX, Heft 5.)

II. Algemeene krijgskunst.

Het leven en de werken van den Generaal DE BLOIS, beschreven door den Gen. BRIALMONT. (Wordt vervolgd.) (Sp. M., 1 Août.)

De beteekenis van TODLEBEN en van zijn handelingen voor de toekomstige krijgskunst. (Vervolg.) Uiteenzetting van de beteekenis van TODLEBEN's optreden voor Plevna. Vooral de volharding waarmede hij de noodzakelijkheid van de uithongering volhield tegen de meening van bijna alle generaals, die de positie met geweld wilden vermeesteren, alsmede de groote hoeveelheid technische werkzaamheden, in zeer korten tijd uitgevoerd, verdienen de aandacht. Hieromtrent worden een aantal bijzonderheden medegedeeld. (Mitth. A. u. G., Heft 7.)

De inzichten van NAPOLEON I over het gebruik van vestingen in den oorlog. (Vervolg.) (Mitth. A. u. G., Heft 8.)

De operatiën in zuidoostelijk Frankrijk, in Januari 1871. Critische behandeling van deze episode uit den Fransch-Duitschen oorlog, tot bewijs der stelling dat de strategie, evenzeer als de tactiek, een verzameling van regels is, doch van regels, waarop een ieder de door de bijzondere omstandigheden geboden uitzonderingen moet weten te ontdekken. (M. W. Ver., Band XXX, Heft 5.)

III. Generale staf. Terreinleer. Opnemen van terrein. Topographie.

Over het onderricht in de terreinkennis. Naar aanleiding van enkele critische opmerkingen omtrent het werk van den Kol. ROTHPLETZ over terreinkennis, in de *Mitth. A. u. G.*, worden de redenen uiteengezet, waarom men het door den Schrijver ingenomen standpunt het juiste acht. (Schw. A. u. G., N°. 7.)

IV. Techniek der artillerie en ballistiek.

Over het doorboren van pantserplaten. (*Slot.*) Vervolg van de door de firma KRUPP geleverde wiskunstige beschouwingen over dit vraagstuk. (Schw. A. u. G., N°. 7.)

Onderzoek naar de vermoedelijke uitwerking van het infanterie-vuur en naar de kwetsbaarheid van de verschillende formatiën. Na de 50 % spreiding voor een compagnie en onderdeelen hiervan, in bataille, colonne, flank, alsook in verspreide orde opgesteld, te hebben nagegaan, wordt de kwetsbaarheid van de verschillende échelons bij de gevechtsformatie bepaald. (Sc. M., Juillet.)

Over de samenstelling van schootstafels voor het verticale vuur. De tafels van Orro onder een nieuwen vorm gebracht door SIACCI. (Rev. d'A., Août.)

Het artillerie-materieel van de Vereenigde Staten. Geschiedkundig overzicht betreffende dat materieel. Het oordeel van de Commissie omtrent de hervorming der artillerie. De nieuwe vuurmonden. Hun wijze van aanmaak enz. (Rev. d'A., Août.)

Ballistische tafels. De tabellen van SIACCI worden gegeven, en daarmee eenige berekeningen gemaakt, eensdeels om de juistheid der daarbij verkregen uitkomsten aan te wijzen, anderdeels om in 't licht te stellen, hoe daarmee het ballistisch vermogen van eenig vuurwapen kan worden beoordeeld. (Rev. d'A., Août.)

Het artillerie-materieel, stelsel-*Bange* op de tentoonstelling van Antwerpen. (Rev. d'A., Août.)

Methode tot directe bepaling van de plaats, waar een batterij achter een dekking moet aangelegd worden. Berekening van de wijze, waarop, bij een bepaalde buskruitlading, de plaats eener te bouwen batterij zoo dicht mogelijk achter een gegeven dekking kan bepaald worden. (Mitth. A. u. G., Heft 8.)

Onze nieuwe mortier van 12 cM. (*Met platen.*) Ontwikkelingsgeschiedenis van het Zwitsersche positie-geschut. Bestemming van het tegenwoordige nieuwe materieel. Beschrijving van den nieuw ingevoerden mortier van 12 cM., met affuit, bedding, munitie-voorzagen en munitie. De vuurmond heeft de dubbele bestemming van houwitser en mortier en kan tot op den afstand van 4500 M. met granaten en granaatkartetsen gebezigd worden. De 50 % lengte-spreiding der granaat bedraagt op alle afstanden ongeveer $1 \frac{1}{2}$ %, de 50 % breedte-spreiding ongeveer $\frac{1}{4}$ % van den afstand. (Schw. A. u. G., N°. 7.)

V. Militaire administratie en intendance.

De werking der compagniesmagazijnen. Men is van oordeel, dat men, ten opzichte van deze nieuwe instelling, niet beter kan doen dan ter schole te gaan bij het Deutsche leger, waar zij reeds sinds lang bestaat. (*Wordt vervolgd.*) (Sp. M., 1 Août.)

De geschiktheid van den bakoven stelsel-*H. Hilke* voor de militaire broodbereiding. Beschrijving van den oven, die, wat betreft de

spaarzaamheid met het brandmaterieel en de hoedanigheid van het brood, alle tot nu toe bekende constructiën overtreft. (Oest. M. Z., Mai u. Juni.)

VI. Geneeskundige en veterinaire dienst.

De aard der cholera volgens de jongste onderzoeken. De verspreiding der cholera. Alle menschenrassen schijnen bijna even vatbaar voor de ziekte te zijn. Invloed van leeftijd en geslacht op de vatbaarheid. De dragers der cholerakiemen. De onderzoeken van KOCH en hare uitkomsten. (M. W. Ver., Band XXX, Heft 5.)

VIII. Militair onderwijs.

De krijgsschool. Vertaling van een artikel »L'école supérieure de guerre» voorkomende in den *Spectateur militaire*. (Oest. M. Z., Mai u. Juni.)

IX. De krijgswetenschap met betrekking tot het wapen der infanterie.

Het infanteriegevecht. Reglementenstudie. Proeve van een uitgewerkt voorbeeld van een infanteriegevecht. (Oest. M. Z., Mai u. Juni.)

X. De krijgswetenschap met betrekking tot het wapen der cavalerie.

Eenige grepen in de tactiek van de cavalerie, naar aanleiding van de »Tactiek der beslissing». (Slot.) Uit de krijgsgeschiedenis wordt de rol van de cavalerie toegelicht. (Sc. M., Juillet.)

Studiën over het gebruik en de waarde voor het gevecht van cavalerie. Vervolg van het daarop betrekkelijke opstel in het Juli-nummer der *Jahrb.* van 1884. (Zie *Mil. Spect.* 1884, bladz. 615.) (Jahrb. A. u. M., Aug.)

XI. De krijgswetenschap met betrekking tot het wapen der artillerie.

Wijze van oefening der veldartillerie. Programma met toelichting. (*Wordt vervolgd.*) (Sc. M., Juillet.)

Over de artillerie van de cavalerie-divisiën. De rol, die zij daarbij heeft te vervullen, om van haar vuur de grootst mogelijke uitwerking te kunnen verwachten. (Rev. d'A., Août.)

Geweer en geschut. Vergelijkend overzicht van de in Italië verkregen uitkomsten bij het gevechtsschieten van infanterie en veldartillerie tegen gelijksoortige doelen op nagenoeg gelijke afstanden. Uit de uitkomsten wordt het besluit getrokken, dat het massavuur der infanterie geenszins werkzamer is dan het granaatkartetsvuur der veldartillerie; dat dit laatste in hooge mate moorddadig is zelfs voor dunne liniën, en vernietigend voor diepe infanterie-opstellingen. (Mitth. A. u. G., Heft 7.)

Uittreksel uit het rapport van het Zwitsersche militaire departement over zijn beheer in 1884, voorzoover de artillerie betreft. Wetten, recruetering. (*Wordt vervolgd.*) (Schw. A. u. G., N°. 7.)

XII. De krijgswetenschap met betrekking tot het wapen der genie.

De groote pionieroefeningen in Klosternenburg, in 1884. De oefeningen hadden plaats van 20 Aug. tot 6 Sept. 1884. De bijzonderheden, wat

betreft gebezigd personeel voor den bruggenbouw, den tijd van duur, de soort van bruggen en het gebezigde materiaal, worden medegedeeld. (Mith. A. u. G., Heft 8.)

Organisatie en opleiding van het Russische Ingenieurs-korps. (Archiv, Band XCII, Heft 7.)

XIV. Krijgsgeschiedenis.

Mouzon en Tuyen-Quan. Naar aanleiding van de heldhaftige verdediging van Tuyen-Quan in den jongsten oorlog met China, door den sergeant BOBILLOT, wordt in herinnering gebracht, dat ook in 1813, bij de verdediging van het fort Mouzon, hoogst belangrijke diensten door een onderofficier — de garde du génie *Saint-Jacques* — bewezen zijn. Het hierop betrekkelijke rapport aan het Ministerie van Oorlog van den commandant van het fort wordt medegedeeld. (Sp. M., 1 Août.)

Herinneringen aan de expeditie naar Mexico. (*Vervolg.*) (Sp. M., 1 Août.)

Militaire beschouwingen over de toekomst der infanterie-tactiek naar aanleiding van de ondervinding in den Russisch-Turkschen oorlog van 1877-78. (*Vervolg.*) (Sp. M., 1 Août.)

Een kroniek van Langensalza, geput uit een handschrift. (*Slot.*) (Jahr. A. u. M., Aug.)

De strategie en tactiek van NAPOLEON. (*Vervolg.*) (Jahr. A. u. M., Aug.)

De cavalerie van het Silezische leger in de gevechten aan de Katzbach in den veldtocht van 1813. (Jahr. A. u. M., Aug.)

TODLEBEN en Sebastopol. Opgaven omtrent de verdediging van Sebastopol. (Archiv, Band XCII, Heft 7.)

De strijd om Tonkin. Beknopt historisch overzicht der Fransche koloniën. Militair-geographische beschrijving van Tonkin. De aanleiding tot de jongste expeditiën naar dat rijk en de oorzaken der geschillen tusschen Frankrijk en China. Schets der krijsgebeurtenissen in Tonkin sedert 1883. (M. W. Ver., Band XXX, Heft 5.)

XVII. Staatskunde. Staatsrecht.

Ultima Thule. Engeland en Rusland in Centraal-Azië. Geschiedkundig overzicht van de toestanden zooals die zich in Azië na den Krim-oorlog hebben ontwikkeld. Geographisch overzicht. Engeland kan de verovering van Herat door de Russen niet met onverschilligheid toezien. Zijn de Russen eenmaal in het bezit van het vruchtbare Herat, dan beheerschen zij het geheele dal van de Heri-rud boven- en benedenwaarts en drukken daarmede op Perzië, dat zij gaarne in hun macht willen hebben. Voor alles heeft Rusland er belang bij, een open zee te bekomen, deze kan geen andere zijn dan de Indische Oceaan. De 1ste étappe daarheen is de Perzische golf; daarom moet Perzië eerst Russisch worden. Zoowel de Indus als de Perzische golf vormen de aanvalsobjecten der Russen en onder deze omstandigheden kan een groote samenstoot niet uitblijven. De tijd der vervulling nadert met rasse schreden en wordt alleen vertraagd, omdat Rusland met zijn voorbereiding niet gereed is. Rusland kan den strijd niet naar den Indus overbrengen, zoolang Afghanistan nog zelfstandig is, tevens moet het van Perzië volkomen zeker zijn. Daarbij deugt de defensieve politiek van Engeland niet. De Aziaten laten zich alleen door kracht imponeeren. (Oest. M. Z., Mai u. Juni.)

XVIII. Onderwerpen van gemengden aard.

Veertiendaagsche kroniek. Het kamp van Pas-des-Lanciers is gelukkig ontruimd; het werd tijd, met het oog op den gezondheidstoestand. — De Annuaire militaire, die anders reeds in Febr. het licht ziet, is eerst 15 Juli verschenen; men betreurt deze vertraging. — De eenheid van bezoldiging voor de officieren der verschillende wapens schijnt bij het tegenwoordige legerbestuur weinig sympathie te vinden; althans het surplus op de traktementen der officieren van het Tonkin'sche expeditie-korps is voor de zoogenaamde speciale wapens veel hooger gesteld dan voor de infanterie. Ook de onder de vorige wet gepensioneerde officieren schijnen weinig kans te hebben op gelijkstelling van hun pensioen met dat van de later gepensioneerden; het daarop betrekkelijk wetsontwerp komt voor-erst niet in behandeling. Voor de onderofficieren zal vermoedelijk spoediger de bestaande onbillijkheid worden opgeheven. — De namen der inf. officieren, wier facultatieve arbeid in 1884 bijzonder gesignaleerd is geworden, zijn publiek gemaakt. Men keurt dit zeer goed, maar acht deze belooning te gering. Vandaar vermoedelijk, dat het aantal zoo uiterst gering is. — Er wordt protest aange- teekend tegen de bewering, in *l'Armée territoriale* door een gepensionneerd officier uitgesproken, dat de gepensionneerde officieren zich weinig moeite geven, wat be- treft hun diensten bij het territoriale leger. (Sp. M., 1 Août.)

Het vaandel. Gemeenzaam gesprek in de chambrée. Kort ver- haal voor den soldaat van gebeurtenissen bij Wagram, Isly, Mala- koff en Solferino. (Sc. M., Juillet.)

Verscheidenheden. Frankrijk: Verbeterde longe. Groen buskruit. — Duitschland: Vesting-manoeuvres. Reis van den generalen staf. Oefeningen van de recruten der reserve. — Engeland: Electriche verlichting van de vizierkorrel. De torpedo-*Paulson*. — Oostenrijk-Hongarije: Ontplofbaar papier. — België: Spring- lijm. — Spanje: Draagbare wapenen. — Italië: Organisatie van de Alpen-regimenten. Rusland: Schietproeven op ijzeren hekwerk. Beproeving van cartonnen tonnen voor het vervoer van buskruit. — Zweden: Het romiet (een nieuw ontplofbaar praeparaat). — Zwitserland: Proeven met ontplofbare middelen. (Rev. d'A., Août.)

Verscheidenheden. De landtorpedo van PFUND en SCHMID. — De invoering van luchtballons in het Italiaansche leger. — Gegevens omtrent het Italiaansche kustgeschut. (Mitth. A. u. G., Heft 7.)

Verscheidenheden. Handleiding bij het onderwijs der Zwitsersche artil- lerie. — Oefening in Rusland gehouden in het bewapenen en schieten bij nacht. (Archiv, Band XCII, Heft 7.)

Een woord van herinnering aan wijlen den kolonel BODE. (Archiv, Band XCII, Heft 7.)